

**II RAPORT DLA SEKRETARZA GENERALNEGO RADY EUROPY
Z REALIZACJI PRZEZ RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ POSTANOWIEŃ
*EUROPEJSKIEJ KARTY JĘZYKÓW REGIONALNYCH
LUB MNIEJSZOŚCIOWYCH***

Warszawa, 2014 r.

SPIS TREŚCI:

WSTĘP	3
CZĘŚĆ I: OGÓLNA	6
1. Liczebność osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011	6
2. Informacje na temat podjętych przez rząd polski środków mających na celu realizację zaleceń Komitetu Ministrów Rady Europy, przyjętych w dniu 7 grudnia 2011 r.	8
3. Informacje na temat podjętych przez rząd polski środków mających na celu realizację zaleceń Komitetu Ekspertów ds. Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych	17
CZĘŚĆ II:	
INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PRZEZ RZĄD POLSKI ZALECEŃ KOMITETU EKSPERTÓW DS. EUROPEJSKIEJ KARTY JEZYKÓW REGIONALNYCH LUB MNIEJSZOŚCIOWYCH W ODNIESIENIU DO ART. 7 KARTY	22
CZĘŚĆ III:	
INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PRZEZ RZĄD POLSKI ZALECEŃ KOMITETU EKSPERTÓW DS. EUROPEJSKIEJ KARTY JEZYKÓW REGIONALNYCH LUB MNIEJSZOŚCIOWYCH W ODNIESIENIU DO ART. 8, 10, 11, 12, 13 I 14 KARTY	31
ZAKOŃCZENIE	109

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW:

Załącznik nr 1

Liczba broszur i ulotek przekazywanych do poszczególnych grup adresatów w kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego.

Załącznik nr 2

Zestawienie uwag zgłoszonych do II Raportu dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, które nie zostały uwzględnione w zasadniczym tekście Raportu

WSTĘP

Komitet Ekspertów ds. Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych zwrócił uwagę, że wybór postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, które Rzeczpospolita Polska postanowiła stosować w odniesieniu do języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, jest wyborem ambitnym, Polska zobowiązała się bowiem do realizacji takich samych środków wobec wszystkich języków. Przy czym tylko jedno państwo-sygnatariusz wybrało liczbę języków większą niż Polska. Większość państw zgłaszała po kilka języków, Polska wybrała ich 15. Wynikało to z jednej strony z zapisanej w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasady równości wszystkich wobec prawa oraz prawa wszystkich do równego traktowania przez władze publiczne, a z drugiej strony było zgodne z postulatami użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, zgłoszonymi w trakcie konsultacji dokumentów ratyfikacyjnych Karty. Przyjmując Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych Polska dostrzegła w tej konwencji Rady Europy niezwykle istotny instrument pozwalający wzmocnić stosowane wcześniej w naszym kraju rozwiązania mające na celu ochronę języków mniejszościowych i języka regionalnego.

Duża liczba występujących w Polsce języków mniejszościowych, przy niewielkiej liczebności ich użytkowników powoduje, że głównym problemem w realizacji Karty jest praktyczne korzystanie z jej zapisów przez osoby mówiące w językach mniejszościowych. Polska stara się stwarzać jak najlepsze ku temu warunki (zarówno prawne, jak i praktyczne) oraz zachęcać do korzystania z obowiązujących przepisów i wykorzystywania stworzonych możliwości, problemem pozostaje jednak aktywność samych użytkowników i znalezienie metod, które zachęcałyby ich do powszechnego posługiwania się językami mniejszościowymi w różnych aspektach życia publicznego. Europejska karta języków regionalnych lub mniejszościowych jest znakomitym narzędziem służącym ochronie języków, z uwagi na wskazane wcześniej uwarunkowania dochodzenie do pełnej realizacji wszystkich jej postanowień musi jednak następować etapowo. Realizacja ta jest celem, do którego Polska dąży przyjmując praktyczne rozwiązania służące promocji wszystkich języków mniejszościowych i języka regionalnego.

Mając powyższe na uwadze, rząd polski stale podejmuje działania zmierzające do zwiększenia obecności języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w przestrzeni publicznej. W celu wdrożenia zaleceń Komitetu Ekspertów oraz rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy dla rządu polskiego w związku z przedstawieniem Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy *I Raportu dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub*

*mniejszościowych*¹, tekst Raportu ewaluacyjnego Komitetu Ekspertów został opublikowany i przekazany do podmiotów odpowiedzialnych za realizację postanowień Karty. Treść Raportu oraz zakres zgłoszonych uwag i rekomendacji były także przedmiotem dyskusji na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Następnie, w dniu 19 czerwca 2012 r. w ramach działań przygotowujących do seminarium eksperckiego dotyczącego *I Raportu*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji zorganizowało spotkanie przedstawicieli administracji rządowej (Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji) poświęcone omówieniu dalszych działań związanych z wdrażaniem przez Polskę postanowień Karty.

W dniach 27 – 28 września 2012 r. w Warszawie odbyło się seminarium eksperckie poświęcone realizacji przez Polskę postanowień Karty.

Następnie, w dniu 14 marca 2014 r. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji zorganizowało kolejne spotkanie poświęcone opracowaniu II Raportu z realizacji przez Polskę Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, w którym uczestniczyli przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej: Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego oraz Wojewody Podlaskiego. Należy podkreślić, że Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji prowadzi stałe konsultacje z wymienionymi instytucjami oraz środowiskami użytkowników języka regionalnego i języków mniejszościowych celem uzgodnienia działań mających na celu poprawę stopnia wdrażania postanowień Karty.

Ponadto należy wskazać, że w celu poprawy, w kolejnym cyklu monitorowania, oceny uzyskanej przez Polskę, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji zleciło wykonanie dwóch ekspertyz. Celem pierwszej z nich była ocena stopnia realizacji przez Polskę postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych na tle innych państw, które ratyfikowały Kartę. Druga ekspertyza miała na celu opracowanie propozycji działań, które powinna podjąć administracja rządowa w celu realizacji zaleceń sformułowanych przez Komitet Ministrów Rady Europy oraz Komitet Ekspertów, a także działań, które należałoby podjąć przed opracowaniem II Raportu w celu jak najpełniejszej implementacji Karty w odniesieniu do poszczególnych języków mniejszościowych oraz języka regionalnego.

¹ Prezentowany dokument został opracowany przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, którym obecnie jest Minister Administracji i Cyfryzacji. W Raporcie zostały przedstawione informacje odnoszące się do zagadnień zawartych w Raporcie Komitetu Ekspertów oraz dokumencie z dnia 23 kwietnia 2013 r. MIN-LANG (2013) 5.

Jednocześnie podejmowane są działania mające na celu wdrożenie zaleceń Komitetu Ekspertów oraz rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy o charakterze legislacyjnym, czego przykładem jest przygotowywana nowelizacja ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.), a także opracowanie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2014 (Dz. U. z 2013 r., poz. 1687). Podejmowane są także działania służące promowaniu świadomości wobec języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w społeczeństwie polskim, a także zachęcaniu użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego do pełniejszego korzystania z przysługujących im praw. Przykład wspomnianych działań stanowi przygotowana przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji kampania promująca używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, informująca władze samorządowe o zobowiązaniach wynikających z Karty, promująca wśród nauczycieli nauczanie o wyżej wymienionych językach, zachęcająca rodziców dzieci należących do mniejszości oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym do korzystania z możliwości nauczania języków lub w językach ojczystych, ukazująca możliwości używania wspomnianych języków jako języków pomocniczych przed urzędami oraz promująca dodatkowe nazwy miejscowości, nazwy fizjograficzne i nazwy ulic w tych językach, a także używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w życiu gospodarczym i społecznym.

CZEŚĆ I: OGÓLNA

1. *Liczebność osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.*

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań w 2011 r. był pierwszym spisem realizowanym od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Tematyka spisu, jego zakres, forma, tryb, granice obowiązków statystycznych i dobrowolności udziału w badaniach zostały określone w ustawie z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 47, poz. 277) oraz aktach wykonawczych do ustawy, a także w rozporządzeniu (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań (Dz. U. UE. L. z dnia 13.08.2008 r. Nr 218). W 2011 r. została zastosowana mieszana metoda przeprowadzania spisu, polegająca na połączeniu danych z rejestrów i systemów informacyjnych z danymi pozyskiwanymi w bezpośrednich badaniach statystycznych.

W spisie ludności w 2011 r. po raz pierwszy w historii polskich spisów powszechnych umożliwiono mieszkańcom Polski wyrażanie złożonych tożsamości narodowo-etnicznych, poprzez zadanie osobom spisywanym dwóch pytań o przynależność narodowo-etniczną. W ramach spisu w 2011 r. zostało także przeprowadzone badanie języka używanego najczęściej w kontaktach domowych (respondenci mieli możliwość wymienienia dwóch języków niepolskich, niezależnie od tego, czy były one używane z językiem polskim, czy też nie). Warto podkreślić, że poza pytaniem o język używany w codziennych kontaktach domowych z osobami najbliższymi zadawano respondentom również pytanie o język ojczysty, czyli język którego nauczyli się jako pierwszego we wczesnym dzieciństwie, np. od matki.

Polskę zamieszkują obecnie przedstawiciele 13 mniejszości narodowych i etnicznych, których liczebność wynosi 286.192 osoby. Stanowi to około 0,75 % wszystkich mieszkańców Polski. Ponadto, 301.805 osób zamieszkujących terytorium RP zadeklarowało używanie w domu języków mniejszościowych lub języka regionalnego.

Liczebność osób posługujących się w kontaktach domowych językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym przedstawia się następująco:

Język mniejszościowy/ regionalny	Liczba osób deklarujących posługiwanie się danym językiem w domu
białoruski	26.448
czeski	1.451
karaimski	1-50*
litewski	5.303
łemkowski	6.279
niemiecki	96.461
ormiański	1.847
romski	14.468
rosyjski	19.805
słowacki	765
tatarski	1-50*
ukraiński	24.539
hebrajski	321
jidysz	90
kaszubski	108.140

*Ze względu na brak możliwości wystarczająco precyzyjnego oszacowania liczebności dane zostały podane w postaci przedziałowej.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (GUS). Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 r.

Liczebność osób wskazujących języki mniejszościowe oraz język regionalny jako języki ojczyste przedstawia się następująco:

Język mniejszościowy/ regionalny	Liczba osób wskazujących dany język jako język ojczysty
białoruski	17.480
czeski	890
karaimski	1-50*
litewski	5.408
łemkowski	4.454
niemiecki	58.170
ormiański	2.115
romski	8.612
rosyjski	17.048
słowacki	648
tatarski	1-50*
ukraiński	28.172
hebrajski	92

jidysz	1-50*
kaszubski	13.799

*Ze względu na brak możliwości wystarczająco precyzyjnego oszacowania liczebności dane zostały podane w postaci przedziałowej.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (GUS). Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011r.

2. Informacje na temat podjętych przez rząd polski środków mających na celu realizację zaleceń Komitetu Ministrów Rady Europy, przyjętych w dniu 7 grudnia 2011 r.

Rząd polski podjął szereg działań mających na celu wdrożenie zaleceń Komitetu Ministrów dotyczących realizacji przez Polskę postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, które obejmowały prace legislacyjne, działania służące promowaniu świadomości wobec języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w polskim społeczeństwie, a także prowadzenie dialogu z osobami posługującymi się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym zmierzającego do usprawnienia realizacji praw językowych.

Ad 1²

Promowanie świadomości oraz tolerancji w polskim społeczeństwie wobec języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, a także reprezentowanych przez nie kultur odbywa się głównie poprzez edukację dzieci i młodzieży. Przekazywanie ogółowi uczniów w polskich szkołach publicznych wiedzy na temat języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, historii, kultury i tradycji mniejszości wynika z realizacji obowiązkowych celów i treści nauczania określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977, z późn. zm.), poprzedzonego rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17). Wskazane powyżej treści nauczania zostały uwzględnione w podstawie programowej na każdym etapie edukacyjnym, począwszy od wychowania przedszkolnego. Edukacja o językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, historii,

² Informacje przedstawione poniżej odnoszą się do realizacji rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy zawartych w dokumencie: Zalecenie RecChL (2011)4 Komitetu Ministrów w sprawie realizacji postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych przez Polskę.

kulturze i tradycjach mniejszości realizowana w szkołach publicznych przebiega w różnych formach. O sposobie realizacji treści nauczania określonych w podstawie programowej decyduje nauczyciel, uwzględniając uwarunkowania lokalne oraz potrzeby edukacyjne uczniów. W realizacji programu nauczania nauczyciel ma również prawo do swobodnego stosowania metod nauczania oraz wyboru pomocy naukowych, a także podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego. Edukacji realizowanej podczas zajęć edukacyjnych w oparciu o treści i zalecenia podstawy programowej, towarzyszą różne formy wspomagające szkołę w przekazywaniu wspomnianych treści, zależą one od uwarunkowań regionalnych i lokalnych oraz wielkości i różnorodności grup językowych zamieszkujących dany obszar. Szczegółowe informacje na temat edukacji o językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, ich historii i kulturze zostały przedstawione w części III Raportu dotyczącej realizacji postanowień art. 8 Karty (edukacja).

Ponadto, w 2014 r. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji przygotowało kampanię promującą używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego. Kampania skierowana jest do wielu grup odbiorców. Zakłada zróżnicowane środki promujące używanie wymienionych wyżej języków: broszury, ulotki, konspekt lekcji, opracowanie strony internetowej promującej dwujęzyczność (www.jezyki-mniejszosci.pl)³. Termin realizacji kampanii został przewidziany na październik 2014 r. Jednym z celów kampanii jest poprawa wiedzy ogółu społeczeństwa polskiego na temat języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, który realizowany jest poprzez kampanię skierowaną do nauczycieli, promującą nauczanie o językach mniejszości. Kampania zakłada opracowanie, wydanie oraz dystrybucję konspektu lekcji o językach mniejszościowych oraz o języku regionalnym. Konspekt zostanie przekazany do wszystkich liceów ogólnokształcących w Polsce, wojewódzkich kuratoriów oświaty oraz placówek doskonalenia nauczycieli. Ponadto, opracowana została witryna internetowa promująca dwujęzyczność, zawierająca materiały dotyczące języków mniejszościowych oraz języka regionalnego do pobrania w postaci plików.

Ad 2

Przepisy oświatowe w Polsce zapewniają użytkownikom języków mniejszościowych oraz języka regionalnego możliwość podtrzymywania ich tożsamości językowej i kulturowej, oferując wybór jednej z kilku możliwości nauczania języków i w językach mniejszości oraz języku regionalnym na poziomie wychowania przedszkolnego i nauczania szkolnego na wszystkich poziomach edukacyjnych. Jednocześnie, z budżetu państwa przekazywane są

³ Dane liczbowe dotyczące kampanii zostały przedstawione w załączniku do II Raportu pn. *Liczba broszur i ulotek przekazywanych do poszczególnych grup adresatów w kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego*.

środki finansowe na wsparcie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Są to dodatkowe środki przekazywane w ramach części oświatowej subwencji ogólnej, środki na finansowanie wydania podręczników i książek pomocniczych oraz dotacje celowe na zadania zlecone, w tym publikacje metodyczne. Rząd polski podjął ponadto działania mające na celu zwiększenie zainteresowania ofertą edukacyjną ze strony użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Do działań tych należy zaliczyć wprowadzenie od roku 2013 zmian w sposobie naliczania części oświatowej subwencji ogólnej, promujących nauczanie w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Z uwagi na zwiększone koszty prowadzenia szkół organizujących naukę wymienionych wyżej języków, został wprowadzony dodatkowy współczynnik, tzw. waga P12, zwiększająca wysokość środków finansowych przekazywanych jednostkom samorządu terytorialnego w ramach części oświatowej subwencji ogólnej. Szczegółowe informacje na temat algorytmu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego zostały przedstawione w części III Raportu dotyczącej realizacji postanowień art. 8 Karty (edukacja).

Ponadto, jednym z celów przygotowanej przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, jest wzrost liczby dzieci uczących się języków i w językach mniejszości oraz języku regionalnym, który realizowany jest poprzez kampanię skierowaną do rodziców dzieci należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, zachęcającą do korzystania z możliwości nauczania języków lub w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Kampania polega na opracowaniu, wydaniu i dystrybucji ulotki, która zostanie przekazana do organizacji skupiających użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, gmin, powiatów, pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych, szkół, w których nauczane są wymienione wyżej języki, wojewódzkich kuratoriów oświaty oraz placówek doskonalenia nauczycieli. Szczegółowe informacje dotyczące treści ulotki zostały przedstawione w części III Raportu dotyczącej realizacji postanowień art. 8 Karty (edukacja).

Jednocześnie należy wskazać, że Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji wspiera inicjatywy organizacji skupiających użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, mające na celu zwiększenie liczby dzieci uczących się w wymienionych wyżej językach. Jako przykład można wskazać przekazanie z budżetu państwa w 2013 r. oraz 2014 r. środków finansowych Domowi Współpracy Polsko-Niemieckiej z siedzibą w Gliwicach na realizację zadania *Spotkania eksperckie wraz z działalnością Punktu Doradczego w zakresie polsko-niemieckiej dwujęzyczności*. W ramach realizacji zadania

zorganizowano cykl spotkań promujących wśród rodziców korzyści płynące z modelu kształcenia dwujęzycznego zamiast nauczania języka niemieckiego wyłącznie jako przedmiotu dodatkowego. Ponadto, prowadzono całoroczny punkt doradczy zajmujący się wspomnianą problematyką.

Ad 3

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. z 2014 r. poz. 263), nauczanie języka mniejszości, języka regionalnego, własnej historii i kultury oraz geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się mniejszość narodowa, odbywa się na podstawie podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Zgodnie z art. 22aa ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.) w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z dnia 30 maja 2014 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 811), nauczyciel może zdecydować o realizacji programu nauczania:

- 1) z zastosowaniem podręcznika, materiału edukacyjnego lub materiału ćwiczeniowego lub
- 2) bez zastosowania podręcznika, materiału edukacyjnego lub materiału ćwiczeniowego

Wyboru podręcznika lub materiału edukacyjnego zastępującego podręcznik i materiałów ćwiczeniowych dokonuje zespół nauczycieli prowadzących nauczanie danych zajęć edukacyjnych.

W przypadku uczniów objętych kształceniem w zakresie niezbędnym do podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej, zespół nauczycieli uczących języka mniejszości może przedstawić dyrektorowi szkoły propozycję więcej niż jednego podręcznika lub materiału edukacyjnego.

Ministerstwo Edukacji Narodowej corocznie finansuje podręczniki i książki pomocnicze do kształcenia uczniów w zakresie niezbędnym do podtrzymywania tożsamości narodowej, etnicznej i językowej zgodnie z art. 13. ust. 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004, Nr 256 poz. 2572, z późn. zm.), realizując tym samym postanowienia ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. Nr. 17 poz. 141 z późn. zm.).

Wykaz podręczników objętych finansowaniem jest ustalany corocznie po przedstawieniu ofert przez wydawnictwa, w nakładach zgodnych z zapotrzebowaniem zgłoszonym przez dyrektorów szkół, w których odbywa się nauczanie języka mniejszości narodowej, etnicznej lub języka regionalnego, potwierdzonych przez kuratorów oświaty, z uwzględnieniem możliwości finansowych ministerstwa.

Od 1 września 2009 r., na mocy przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17) zaczęła obowiązywać nowa podstawa programowa (obecnie obowiązuje w wersji wprowadzonej przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół – Dz. U. z 2012 r. poz. 977, z późn. zm.). Nowa podstawa programowa została wprowadzona w roku szkolnym 2009/2010 w I klasie szkoły podstawowej oraz w I klasie gimnazjum i w następnych latach była sukcesywnie wprowadzana w kolejnych klasach, a od 1 września 2012 r. objęła IV klasę szkoły podstawowej oraz I klasę liceum, technikum i zasadniczej szkoły zawodowej. Wprowadzanie w kolejnych klasach nowej podstawy programowej oznaczało konieczność opracowania podręczników szkolnych, zgodnych z jej wymogami.

Począwszy od roku szkolnego 2009/2010, w związku z sukcesywnym wdrażaniem do szkół reformy programowej, finansowane są podręczniki dopuszczone do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do nowej podstawy programowej. W klasach IV technikum, które nie zostały jeszcze objęte nową podstawą programową, obowiązują nadal podręczniki dopuszczone do użytku szkolnego do dotychczasowej podstawy programowej określonej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz. 458 z późn. zm.). Należy podkreślić, że dotychczas wydane podręczniki, przeznaczone do nauczania własnej historii oraz nauczania geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się mniejszość narodowa, które zawierają treści nauczania z zakresu danego przedmiotu, wykraczające poza zakres określony w podstawie programowej kształcenia ogólnego, a także podręczniki pomocnicze (takie, jak słowniczki terminów z zakresu poszczególnych przedmiotów) nie utraciły swojej aktualności i nadal mogą być wykorzystywane w klasach objętych reformą programową.

Ministerstwo Edukacji Narodowej finansuje wszystkie koszty związane z przygotowaniem, opracowaniem i wydaniem podręczników i książek pomocniczych

przeznaczonych do nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Zakupione podręczniki i książki pomocnicze przekazywane są do bibliotek szkolnych z przeznaczeniem do wykorzystania przez kolejne roczniki uczniów. Od 2010 r. wersje elektroniczne poszczególnych podręczników, za zgodą wydawców, są zamieszczane na portalu edukacyjnym Scholaris, dzięki czemu nauczyciele i uczniowie mogą z nich korzystać, poza podręcznikami w wersji tradycyjnej.

Nauczanie pozostałych przedmiotów kształcenia ogólnego w szkołach z wykładowym językiem mniejszości lub w szkołach, w których zajęcia edukacyjne są prowadzone w dwóch językach (polskim oraz języku mniejszości lub języku regionalnym), jest realizowane zgodnie z obowiązującą podstawą programową, przy wykorzystaniu podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego i wpisanych do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego.

Ponadto, w ramach programu „Cyfrowa szkoła” zostaną przygotowane elektroniczne podręczniki do edukacji wczesnoszkolnej, języka polskiego, historii, historii i społeczeństwa, wiedzy o społeczeństwie, przyrody, biologii, geografii, fizyki, chemii, matematyki, zajęć komputerowych, informatyki, edukacji dla bezpieczeństwa (łącznie 18 podręczników, obejmujących co najmniej jeden etap edukacyjny do 14 przedmiotów/zajęć edukacyjnych), jak również 2,5 tysiąca uzupełniających je zasobów edukacyjnych. E-podręczniki wytworzone w ramach projektu (multimedialne, zawierające filmy, interaktywne obrazy i ćwiczenia) będą przeznaczone do nauczania w szkołach podstawowych, gimnazjach i w szkołach ponadgimnazjalnych. Będą one zamieszczone na publicznym, otwartym portalu edukacyjnym, umożliwiającym każdemu swobodny i darmowy dostęp do nich w dowolnym miejscu i czasie. E-podręczniki będą dostępne zarówno w wersji online, jak i offline na komputerach stacjonarnych i różnego rodzaju urządzeniach przenośnych (tablety, notebooki, czytniki e-książek, itp.) Podręczniki przygotowane w ramach programu „Cyfrowa szkoła”, w zakresie merytoryczno-dydaktycznym będą spełniały analogiczne wymagania jak obowiązujące dla podręczników tradycyjnych, w szczególności będą uwzględniały wszystkie cele i treści kształcenia określone w podstawie programowej. Do września 2015 r. powinny zostać przygotowane i udostępnione wszystkie planowane podręczniki. Dzięki udostępnieniu e-podręczników na zasadach pełnej otwartości, każdy będzie mógł je dowolnie modyfikować, w tym np. tłumaczyć na języki mniejszości. Szczegółowe informacje dotyczące liczby podręczników opracowanych zgodnie z nową podstawą programową, a także działań podejmowanych w celu zapewnienia lepszej oferty podręcznikowej zostały przedstawione w części II Raportu dotyczącej realizacji postanowień art. 7 Karty (Cele i zasady), pkt 36.

W odniesieniu do kwestii szkoleń dla nauczycieli z zakresu nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego należy wskazać, że są one organizowane przez wojewódzkie placówki doskonalenia nauczycieli we współpracy z wojewódzkimi kuratoriami oświaty. Przykładem wspomnianych działań było zorganizowanie w 2012 r. w Katowicach konferencji poświęconej nauczaniu języków mniejszościowych adresowanej do przedstawicieli szkół, w których nauczany jest język mniejszości niemieckiej (podczas konferencji zostały przedstawione między innymi przykłady *dobrych praktyk* – szkół prowadzących nauczanie języka niemieckiego z terenu województwa śląskiego), a także zorganizowanie II Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Metodycznej dla nauczycieli języka ukraińskiego oraz nauczycieli szkół z językiem ukraińskim w Polsce. Szczegółowe informacje dotycząc systemu doskonalenia nauczycieli zostały przedstawione w części III Raportu dotyczącej realizacji postanowień art. 8 Karty (Edukacja).

Ponadto, wspomniana oferta szkoleniowa uzupełniana jest szkoleniami organizowanymi przez organizacje skupiające użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, czego przykładem jest działająca w strukturze Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego Akademia Kształcenia Zawodowego, która organizuje kursy doskonalące dla nauczycieli, służące nabyciu lub doskonaleniu znajomości języka kaszubskiego. Kurs przygotowuje nauczycieli do uczestnictwa w Podyplomowych Studiach Kwalifikacyjnych Pedagogiczno-Metodycznych w zakresie nauczania języka kaszubskiego oraz do egzaminu nadającego uprawnienia do nauczania języka kaszubskiego w szkołach i przedszkolach. Akademia organizuje także kurs pn. *Programy własne nauczania języka kaszubskiego*, którego celem jest nabycie umiejętności pisania programów własnych na potrzeby nauczania języka kaszubskiego w przedszkolach i szkołach.

Warto także nadmienić, że w 2013 r. oraz 2014 r. Niemieckie Towarzystwo Oświatowe prowadziło Akademię letnią dla nauczycieli języka niemieckiego uczących języka mniejszości narodowej (szkolenie dla nauczycieli uczących języka niemieckiego jako języka mniejszości). Realizacja zadania była dofinansowana z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Wymienione wyżej działania uzupełniane są także szkoleniami organizowanymi na mocy porozumień dwustronnych. Województwo śląskie wspólnie z województwem opolskim oraz Konsulem Generalnym Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu realizowało Program NIWKI, którego głównym celem było doskonalenie warsztatu nauczycieli języka niemieckiego.

Ad 4

Obecność programów nadawanych w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym jest postrzegana przez państwo polskie jako ważny element misji społecznej mediów publicznych. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji prowadzi stały dialog z przedstawicielami osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym i podejmuje działania mające na celu realizację zgłaszanych postulatów, wniosków w zakresie uwzględniania potrzeb użytkowników wymienionych wyżej języków.

W wyniku nowelizacji w 2010 r. ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2011 r. Nr 49, poz. 226, z póź. zm.), powstał nowy mechanizm planowania i rozliczania misji publicznej, który powinien przyczynić się do poprawy oferty programów nadawanych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym. Zakłada on, że środki publiczne mają być przydzielane na konkretne zadania służące realizacji zadań misyjnych. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 21 ust. 3 i ust. 4 ustawy o radiofonii i telewizji, obowiązującym od 2013 r., nadawcy publiczni w porozumieniu z Krajową Radą Radiofonii i Telewizji opracowują corocznie plany finansowo-programowe przedsięwzięć w zakresie realizacji misji nadawców publicznych. Proces uzgadniania porozumień finansowo-programowych umożliwia Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji interweniowanie w konkretnych sprawach dotyczących emisji programów w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym. Przykładem takiego działania było przeprowadzenie przez Radę monitoringu audycji adresowanych do społeczności posługującej się językiem regionalnym w TVP Gdańsk, Radiu Gdańsk i Radiu Koszalin, nadawanych w okresie od dnia 15 września 2013 r. do dnia 20 października 2013 r., w związku ze skargą wspomnianej społeczności na niewystraczającą liczbę programów do niej skierowanych. Wnioski z monitoringu zostaną uwzględnione podczas uzgadniania wymienionych wyżej porozumień finansowo-programowych.

Ad 5

Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji uczestniczyło w działaniach mających na celu obniżenie progów, przy których możliwe jest wprowadzenie języków pomocniczych oraz dodatkowych nazw miejscowości z 20 % do 10 % osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących jednostkę podziału terytorialnego, a także rozszerzenia na powiaty możliwości wprowadzenia języków pomocniczych. Powołana zgodnie z ustaleniami XLIII posiedzenia Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych grupa robocza, przygotowała projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw, który został zatwierdzony podczas XLIV posiedzenia Komisji, w dniu 28 maja 2014 r. Wspomniany projekt został złożony przez grupę posłów na ręce Marszałka Sejmu.

Projektowana regulacja przewiduje rozszerzenie na powiaty możliwości posługiwania się językami mniejszości narodowych i etnicznych oraz językiem regionalnym, jako językami pomocniczymi. Dzięki temu językiem pomocniczym można się będzie posługiwać nie tylko w urzędach gminy i podległych im jednostkach, ale także w urzędach powiatowych i jednostkach podległych.

Ponadto, projektowana zmiana przewiduje obniżenie z 20 % do 10 % progu, przy którym języki mniejszości narodowych i etnicznych oraz język regionalny mogą być używane jako języki pomocnicze. Konsekwencją wprowadzonej zmiany będzie zwiększenie z 51 do 94 liczby gmin, w których jako język pomocniczy będą mogły być używane języki: białoruski (zwiększenie o 6 gmin), litewski (zwiększenie o 1 gminę), kaszubski (zwiększenie o 7 gmin) i niemiecki (zwiększenie o 20 gmin) oraz stworzenie możliwości używania jako języka pomocniczego języków: łemkowskiego (w 1 gminie) i ukraińskiego (w 8 gminach).

Jednocześnie projektowana regulacja przewiduje obniżenie z 20 % do 10 % progu, przy którym bez konieczności przeprowadzania konsultacji możliwe jest wprowadzenie dodatkowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym. Konsekwencją wprowadzonej zmiany będzie zwiększenie liczby gmin, w których możliwe będzie ustalenie dodatkowych nazw bez konieczności przeprowadzania konsultacji w językach: białoruskim, litewskim, kaszubskim i niemieckim oraz stworzenie możliwości ustalenia nazw dodatkowych bez konieczności przeprowadzania konsultacji w językach: łemkowskim i ukraińskim.

Szczegółowe informacje dotyczące projektowanych zmian w zakresie posługiwania się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym, jako językami pomocniczymi oraz wprowadzania dodatkowych nazw w tych językach zostały przedstawione w części III Raportu dotyczącej realizacji postanowień art. 10 Karty (Władze administracyjne i służby publiczne).

Ad 6

Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji prowadzi stałe konsultacje ze środowiskami użytkowników języka regionalnego i języków mniejszościowych na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, mające na celu poprawę stopnia wdrażania postanowień Karty. Jednocześnie, zmierzając do jak najpełniejszej implementacji Karty w odniesieniu do poszczególnych języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, w tym w odniesieniu do języka ormiańskiego, czeskiego, karaimskiego, romskiego, rosyjskiego, słowackiego, tatarskiego i jidysz, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji zleciło przygotowanie *Ekspertyzy dotyczącej sposobu realizacji zaleceń w sprawie Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych sformułowanych*

przez Komitet Ministrów Rady Europy oraz Komitet Ekspertów, która miała na celu opracowanie propozycji działań, jakie powinna podjąć administracja rządowa w celu realizacji wspomnianych zaleceń.

Ponadto, efektem współpracy administracji rządowej i samorządowej z osobami posługującymi się językiem ukraińskim oraz językiem białoruskim było opracowanie w 2011 r. Strategii rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce oraz opracowanie w 2014 r. Strategii rozwoju oświaty mniejszości białoruskiej w Polsce. Szczegółowe informacje dotyczące strategii językowych zostały przedstawione w części II Raportu dotyczącej realizacji postanowień art. 7 Karty (Cele i zasady), pkt 37.

3. Informacje na temat podjętych przez rząd polski środków mających na celu realizację zaleceń Komitetu Ekspertów ds. Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych

Ad 12⁴

Język hebrajski spełnia kryteria zawarte w art. 1a Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych. Jest jednym z języków tradycyjnie używanych przez obywateli polskich należących do mniejszości żydowskiej. W spisach ludności przeprowadzonych po odzyskaniu niepodległości przez Polskę (w dniu 30 września 1921 r. i dniu 9 grudnia 1931 r.) język hebrajski był wymieniany przez respondentów jako jeden z języków ojczystych używanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, np. w trakcie Drugiego powszechnego spisu ludności język hebrajski jako język ojczysty zadeklarowało 243.539 osób.

Ad 22

Stanowisko rządu polskiego w sprawie dialektu śląskiego języka polskiego potwierdziła w opinii z dnia 20 maja 2011 r. Rada Języka Polskiego przy Polskiej Akademii Nauk, będąca zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 244, z późn. zm.), instytucją opiniodawczo-doradczą w sprawach używania języka polskiego.

Pismem z dnia 30 marca 2012 r. (Druk nr 567) grupa posłów złożyła na ręce Marszałek Sejmu RP Pani Ewy Kopacz poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, a także niektórych

⁴ Informacje przedstawione poniżej odnoszą się do realizacji zaleceń Komitetu Ekspertów ds. Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych zawartych w Raporcie Komitetu Ekspertów oraz dokumencie z dnia 23 kwietnia 2013 r. MIN-LANG (2013) 5.

innych ustaw. Projekt zakłada m.in. nadanie dialektowi śląskiemu języka polskiego statusu języka regionalnego. W dniu 11 lipca 2012 r. projekt skierowano do I czytania w Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP. W dniu 30 sierpnia 2012 r. odbyło się I czytanie projektu przed Komisją. Na posiedzeniu w dniu 4 grudnia 2012 r. Rada Ministrów rozpatrywała Projekt stanowiska Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, a także niektórych innych ustaw (druk nr 567) (RM-140-89-12). W wyniku obrad Rada Ministrów postanowiła o niezajmowaniu stanowiska. Do dnia sporządzenia niniejszego Raportu Sejm Rzeczypospolitej Polskiej nie zakończył prac nad projektem.

Ad 25

Wszelkie działania organów administracji rządowej o charakterze systemowym mające na celu zachowanie i rozwój języków mniejszościowych oraz języka regionalnego są konsultowane z użytkownikami tych języków reprezentowanymi w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. W ramach wspomnianych działań administracja rządowa stosuje podejście cechujące się otwartością i pełną elastycznością w granicach obowiązującego prawa.

Ad 27

Organy administracji rządowej podejmujące działania służące zachowaniu i rozwojowi języków mniejszościowych oraz języka regionalnego zainteresowane są pozyskiwaniem jak najpełniejszych informacji dotyczących liczby użytkowników wymienionych wyżej języków. W tym celu Główny Urząd Statystyczny zbiera corocznie za pomocą ankiet wypełnianych przez zainteresowanych dane o liczbie członków stowarzyszeń narodowościowych i etnicznych w Polsce (w tym zrzeszających użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego). Dane te następnie są ogłaszane przez GUS.

Ponadto, Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach Systemu Informacji Oświatowej zbiera dane dotyczące nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Informacje dotyczące liczby uczniów uczących się w szkołach wspomnianych języków w roku szkolnym 2012/2013 (według stanu na dzień 30 września 2012 r.) oraz roku szkolnym 2013/2014 (według stanu na dzień 30 września 2013 r.) zostały przedstawione w tabeli poniżej:

Język	Rok szkolny 2012/2013	Rok szkolny 2013/2014
białoruski	3 148	3 141

czeski	-	-
karaimski	-	-
litewski	683	664
łemkowski	281	352
niemiecki	38 783	40 809
ormiański	54	51
romski	1	2
rosyjski	8	-
słowacki	202	333
tatarski	-	-
ukraiński	2 757	2 807
hebrajski	301	369
jidysz	-	-
kaszubski	15 842	17 147
Łącznie	62 060	65 675

Minister Administracji i Cyfryzacji, w ramach wspierania zadań służących podtrzymaniu tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języków mniejszościowych oraz języka regionalnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym), gromadzi także informacje o liczbie odbiorców zadań finansowanych/współfinansowanych z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji. Gromadzone dane przekazywane są przez podmioty realizujące wspomniane zadania, obejmują one liczbę uczestników imprez artystycznych (koncertów, przeglądów, festiwali, festynów, konkursów muzycznych i recytatorskich), liczbę członków zespołów artystycznych, nakład czasopism, nakład innego rodzaju wydawnictw (płyt, kaset, folderów, kalendarzy; w przypadku publikacji wydawanych w formie elektronicznej – liczbę pobrań), liczbę słuchaczy/widzów audycji radiowych i telewizyjnych oraz liczbę członków organizacji mniejszości płacących składki. Liczebność odbiorców zadań służących podtrzymaniu tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języków mniejszościowych i języka regionalnego przedstawia się następująco:

Łączna liczba odbiorców zadań służących podtrzymaniu tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych w latach 2011-2013
(w tym zachowaniu języków mniejszościowych oraz języka regionalnego)

Język	2011	2012	2013
białoruski	145 340	420 583	430 534
czeski	brak danych	brak danych	brak danych
karaimski	2 614	2 038	2 822
litewski	28 252	23 818	19 624
łemkowski	52 602	57 907	67 261
niemiecki	859 827	838 296	892 683
ormiański	8 799	10 192	10 555
romski	21 224	14 744	18 620
rosyjski	7 863	7 374	7 374
słowacki	23 400	23 517	24 900
tatarski	5 140	3 165	3 330
ukraiński	89 179	82 762	83 227
hebrajski/ jidysz	36 209	43 199	36 914
kaszubski	289 999	571 192	701 860

Łączny nakład prasy dla poszczególnych mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym w latach 2011-2013
(w tym prasy w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym)

Mniejszość narodowa/etniczna lub społeczność posługująca się językiem regionalnym	2011	2012	2013
białoruska	157 553	147 147	152 947
czeska	-	-	-
karaimska	2 667	2 667	4 500
litewska	36 000	36 000	36 000
łemkowska	8 500	8 650	9 300
niemiecka	357 800	384 290	458 000
ormiańska	8 800	7 200	9 200
romska	16 000	12 700	4 125
rosyjska	9 000	7 500	9 000
słowacka	25 200	25 200	25 200
tatarska	5 000	2 000	2 000

ukraiński	212 400	200 745	171 800
żydowska (język jidysz)	29 900	57 700	67 700
społeczność posługująca się językiem kaszubskim	30 000	30 000	30 000

Wskazane powyższej informacje stanowią uzupełnienie danych dotyczących liczby użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego pozyskanych w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011. Należy jednakże zauważyć, że język jidysz jest jednym z dwóch języków używanych tradycyjnie przez osoby należące do żydowskiej mniejszości narodowej. Fakt używania dwóch tradycyjnych języków mniejszościowych (łącznie lub rozdzielnie) utrudnia stosowanie niektórych dodatkowych metod pozyskiwania danych dotyczących liczby użytkowników języków mniejszościowych, np. liczby członków organizacji.

Ad 28

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 r. wykazały, że liczebność osób posługujących się w kontaktach domowych językiem karaimskim na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wynosi poniżej 50 osób. Należy także podkreślić, że organizacje skupiające osoby należące do mniejszości karaimskiej podejmują działania mające na celu zachowanie języka karaimskiego, przy wsparciu finansowym z budżetu państwa. Przykładem takich działań jest publikowanie w kwartalniku „Awazymyz” tekstów w języku karaimskim, rejestracja audio i wideo nagrań z wydarzeń organizowanych przez społeczność karaimską, produkcja pierwszej bajki animowanej w języku karaimskim w roku 2014 pt. *Cudowny koń księcia Witolda*, uczestnictwo oraz współorganizowanie corocznych Letnich Szkół Języka Karaimskiego w miejscach szczególnie związanych z kulturą karaimską. Podczas wspomnianych obozów odbywają się m. in. szkolenia z tego języka.

CZĘŚĆ II:

INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PRZEZ RZĄD POLSKI ZALECENÍ KOMITETU
EKSPERTÓW DS. EUROPEJSKIJ KARTY JEZYKÓW REGIONALNYCH LUB
MNIJSZOŚCIOWYCH W ODNIESIENIU DO ART. 7 KARTY

Art. 7

W odniesieniu do języków regionalnych lub mniejszościowych na terytoriach, na których takie języki są używane, i w zależności od sytuacji każdego języka Strony będą opierać swoją politykę, ustawodawstwo i praktykę na następujących celach i zasadach:

c) potrzebie podjęcia zdecydowanego działania promującego języki regionalne lub mniejszościowe w celu ich ochrony

Ad 32

Jednym z celów przygotowanej przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, jest wzrost wiedzy pracowników administracji samorządowej na temat praw językowych osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym, zobowiązań samorządów wynikających z Karty oraz korzyści z nauczania języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, który realizowany jest poprzez kampanię informacyjną skierowaną do gmin, powiatów oraz pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych. Kampania polega na opracowaniu, wydaniu i dystrybucji broszury, która zostanie przekazana do wymienionych wyżej podmiotów. Broszura zawiera informacje dotyczące obowiązków administracji samorządowej w zakresie zachowania i rozwoju języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, w szczególności zapewnienia nauczania wspomnianych języków, umożliwienia używania języków mniejszości oraz języka regionalnego jako języków pomocniczych, a także umożliwienia używania tradycyjnych nazw miejscowości, obiektów fizjograficznych i ulic w wymienionych wyżej językach. Ponadto, broszura zawiera informacje dotyczące procedury wprowadzania języków mniejszościowych jako języków pomocniczych oraz wprowadzania dodatkowych nazw w tych językach, organizacji nauczania, a także finansowania wspomnianych działań z budżetu państwa.

Ponadto, z uwagi na duże znaczenie działania władz samorządowych dla zachowania języków mniejszościowych, przygotowany projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw, zakłada możliwość powołania pełnomocnika do spraw mniejszości narodowych i etnicznych przez władze samorządowe: wójta, burmistrza, prezydenta miasta, starostę i marszałka

województwa. Do zadań wspomnianego pełnomocnika należeć będą m.in. sprawy z zakresu zachowania oraz rozwoju języków mniejszościowych i języka regionalnego.

Ad 33

W ramach działań mających na celu promowanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, Minister Administracji i Cyfryzacji corocznie przekazuje środki finansowe na wymianę tablic informacyjnych, wynikającą z ustalenia dodatkowych nazw miejscowości w wymienionych wyżej językach. Informacje na temat wysokości środków przekazanych na wspomnianą wymianę w latach 2011-2013 zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Język	2011	2012	2013
białoruski	183.393,09	-	18.837,37
kaszubski	663.204,70	221.875,96	786.941,46
łemkowski	-	23.486,22	-
niemiecki	251.079,58	197.187,11	51.091,12
Razem	1.097.677,37	442.549,29	856.869,95

Ponadto, z budżetu państwa przekazywane są środki finansowe na wsparcie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Informacje dotyczące wysokości tych środków przekazanych w latach 2011-2013 (z wyszczególnieniem dodatkowych środków przekazanych w ramach części oświatowej subwencji ogólnej, środków na dofinansowanie podręczników oraz dotacji celowych na zadania zlecone) zostały przedstawione w tabeli na następnej stronie.

FINANSOWANIE NAUCZANIA JĘZYKÓW MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH
ORAZ JĘZYKA REGIONALNEGO
Z BUDŻETU RESORTU OŚWIATY W LATACH 2011-2013

Język mniejszościowy/ język regionalny	Dodatkowe kwoty naliczone w części oświatowej subwencji ogólnej (zł)			Finansowanie podręczników (zł)			Dotacje, celowe, finansowanie publikacji (zł)		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Białoruski	10.050.731	11.273.996	12.209.105	-	-	179.595	15.799	-	-
Czeski	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karaimski	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Litewski	1.679.474	1.878.932	2.502.145	478.960	422.000	423.000	-	-	-
Łemkowski	1.842.081	2.089.429	1.966.565	-	-	-	-	-	-
Niemiecki	105.437.036	120.910.715	121.314.310	-	-	-	-	-	-
Ormiański	108.114	227.323	382.836	-	-	-	-	-	-
Romski ⁵	16.691.998	17.510.868	17.987.631	-	-	-	26.022	20.000	-
Rosyjski	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Słowacki	1.404.649	1.417.970	1.414.998	-	-	-	-	15.700	15.700
Tatarski	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukraiński	14.116.389	15.439.295	15.402.323	247.580	-	-	15.597	52.500	52.500
Hebrajski	824.673	737.477	790.162	-	-	-	-	15.150	-
Kaszubski	74.030.848	99.071.544	106.406.810	204.600	235.300	215.000	-	-	-
Razem	226.185.996	270.557.549	280.376.885	931.140	657.300	817.595	57.418	103.350	68.200

⁵ W Polsce nie jest prowadzone nauczanie języka romskiego, co wynika z braku zgody społeczności romskiej w Polsce na organizowanie nauczania tego języka w systemie oświaty publicznej. Środki wykazane w tabeli dla języka romskiego przekazywane są na zadania służące wyrównywaniu szans edukacyjnych uczniów romskich.

f) zapewnianiu odpowiednich form i środków nauczania i uczenia się języków regionalnych lub mniejszościowych na wszystkich stosownych poziomach

Ad 36

W wykazie podręczników do nowej podstawy programowej, ustalonej w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977, z późn. zm.), według stanu na 2014 r., znajdują się: do nauki języka białoruskiego - 3 podręczniki, do nauki języka litewskiego – 12 podręczników, do nauki języka ukraińskiego – 6 podręczników, do nauki języka kaszubskiego – 7 podręczników. Podręczniki te zostały sfinansowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i nieodpłatnie udostępnione uczniom deklarującym przynależność do mniejszości narodowej, etnicznej lub społeczności posługującej się językiem regionalnym. Ministerstwo Edukacji Narodowej sfinansowało również książki pomocnicze (poradniki metodyczne, zeszyty ćwiczeń) opracowane do nowej podstawy programowej: do języka litewskiego – 3 książki pomocnicze, języka ukraińskiego – 1 książka pomocnicza, języka łemkowskiego – 1 książka pomocnicza, języka kaszubskiego – 2 książki pomocnicze. Ponadto, prowadzone są rozmowy z wydawcami w sprawie planów wydawniczych na kolejne lata.

Nauczyciele mogą korzystać z podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego do języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, uwzględniających nową podstawę programową, jak również z podręczników do historii i kultury danej mniejszości oraz geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się mniejszość narodowa, wykraczających poza podstawę programową oraz podręczników pomocniczych (zeszytów ćwiczeń, słowników przedmiotowych), które nie utraciły swojej aktualności, dopuszczonych do użytku szkolnego przed 2009 r. Ponadto, nauczyciele mogą korzystać także z innych materiałów edukacyjnych zastępujących podręcznik.

Należy także podkreślić, że w ramach działań zmierzających do zapewnienia brakujących podręczników do nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, na podstawie decyzji Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, podjętej podczas XLIV posiedzenia w dniu 28 maja 2014 r., została powołana grupa robocza do spraw podręczników dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, w skład której wchodzi przedstawiciele administracji rządowej oraz przedstawiciel każdej mniejszości lub społeczności, dla której prowadzone jest nauczanie języka ojczystego (białoruskiego, hebrajskiego, kaszubskiego, litewskiego, łemkowskiego,

niemieckiego, ormiańskiego, słowackiego oraz ukraińskiego). Zasadniczym celem grupy jest stworzenie harmonogramu wydawania brakujących podręczników do języków mniejszościowych i języka regionalnego, wraz z określeniem sposobu ich wydawania i ustaleniem podmiotów zaangażowanych w ten proces. Pierwsze posiedzenie grupy odbyło się w lipcu 2014 r., podczas którego przedmiotem dyskusji były sposoby wydawania podręczników i ich finansowania przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Następne posiedzenie zostało zaplanowane w październiku 2014 r.

Ad 37

Strategii rozwoju oświaty poszczególnych mniejszości przewidują mechanizmy monitorowania realizacji przyjętych zobowiązań, do których należą odbywające się cyklicznie spotkania. Celem wspomnianych spotkań jest podsumowanie realizacji zawartych zaleceń oraz wypracowanie działań, które pozwoliłyby na skuteczniejsze wprowadzanie ich w życie. Spotkania poświęcone monitorowaniu Strategii rozwoju oświaty mniejszości litewskiej w Polsce były również okazją do analizy wpływu zmian, wprowadzonych w wyniku wdrażania reformy systemu oświaty, a także diagnozowania nowych potrzeb wymagających podjęcia stosownych działań. Strategia rozwoju oświaty mniejszości litewskiej oraz sposób jej realizacji stały się modelem do opracowania kolejnych tego typu dokumentów, a realizacja postulatów mniejszości litewskiej zawartych w Strategii zainicjowała zmiany, jakie wprowadzono w polskim systemie oświaty w odniesieniu do wszystkich języków mniejszościowych oraz języka regionalnego (w zakresie finansowania oświaty oraz sposobu przeprowadzania sprawdzianów po szkole podstawowej i egzaminów gimnazjalnych).

W dniu 24 października 2011 r. w Puńsku odbyła się Konferencja poświęcona monitorowaniu realizacji Strategii rozwoju oświaty mniejszości litewskiej w Polsce. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, Podlaskiego Kuratorium Oświaty, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży, powiatu sejneńskiego, gmin: Sejny i Puńsk, miasta Sejny, organizacji mniejszości litewskiej, w tym m.in. Wspólnoty Litwinów w Polsce oraz dyrektorzy szkół z nauczaniem w języku litewskim. Celem spotkania była analiza realizacji zaleceń zapisanych w części III Strategii oraz przedstawienie propozycji rozwiązań zgłaszanych problemów. W trakcie Konferencji przedstawiono Raport pn. *Realizacja Strategii rozwoju oświaty mniejszości litewskiej w Polsce* opracowany wspólnie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. W Raporcie tym wskazano, że zapisane w Strategii propozycje rozwiązań

zostały zrealizowane. Jednocześnie pojawiły się nowe wyzwania. Ponadto, w dniu 20 kwietnia 2012 r. w Sejnach oraz w dniu 9 listopada 2012 r. w Puńsku odbyły się dwa spotkania *Zespołu roboczego do spraw oświaty litewskiej w Polsce*. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, Podlaskiego Kuratorium Oświaty, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży, Centrum Edukacji Nauczycieli w Suwałkach, powiatu sejneńskiego, gmin: Sejny i Puńsk, miasta Sejny, organizacji mniejszości litewskiej w Polsce. Zadaniem zespołu jest rozwiązywanie bieżących problemów związanych z finansowaniem i prowadzeniem oświaty w języku litewskim.

W okresie objętym Raportem odbyły się także dwa spotkania poświęcone monitorowaniu realizacji zapisów Strategii rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce (Opole – 11 kwietnia 2011 r., Opole – 12 kwietnia 2012 r.). W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele urzędów administracji rządowej, administracji samorządowej województwa opolskiego i śląskiego, opolskiego i śląskiego kuratorium oświaty, posłowie, przedstawiciele szkół wyższych z terenu województwa opolskiego oraz przedstawiciele organizacji mniejszości niemieckiej w Polsce. Podczas spotkania w dniu 12 kwietnia 2012 r. w Opolu, w odpowiedzi na postulaty organizacji mniejszości niemieckiej zapisane m.in. w wydanym w dniu 12 czerwca 2011 r. polsko – niemieckim *Wspólnym oświadczeniu Okrągłego Stołu w sprawie wspierania obywateli niemieckich polskiego pochodzenia i Polaków w Niemczech oraz niemieckiej mniejszości w Polsce, zgodnie z polsko-niemieckim Traktatem o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy*, powołano grupę roboczą do spraw aktualizacji i pogłębienia Strategii rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce. W ramach prac grupy roboczej odbyły się trzy spotkania: w dniu 17 października 2012 r. w Opolu, w dniu 18 grudnia 2012 r. w Katowicach, w dniu 19 marca 2013 r. w Opolu. Efektem prac grupy roboczej jest dokument pn. *Pogłębienie i aktualizacja Strategii rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce*.

Ponadto, zostały opracowane kolejne strategie rozwoju oświaty mniejszości narodowych: ukraińskiej i białoruskiej. W dniu 28 czerwca 2011 r. została przyjęta Strategia rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce. Po opracowanej w 2001 r. Strategii rozwoju oświaty mniejszości litewskiej w Polsce oraz przyjętej w 2006 r. Strategii rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce - Strategia rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce - jest trzecim dokumentem w pakiecie opracowań, podejmujących specyficzne problemy oświaty dla poszczególnych mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. Celem Strategii rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce było dokonanie analizy sytuacji oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce oraz wypracowanie rozwiązań umożliwiających

właściwą realizację działań służących podtrzymywaniu poczucia tożsamości narodowej uczniów należących do mniejszości ukraińskiej oraz zachowaniu języka ukraińskiego. Dokument ten odzwierciedla specyfikę oświaty organizowanej dla mniejszości ukraińskiej w Polsce, problemów, z jakimi zmagają się ona w wyniku zmian demograficznych, społecznych i strukturalnych. Prezentuje również działania w takich dziedzinach jak: baza dydaktyczna, przygotowanie kadry nauczycielskiej, pomoc metodyczna, od których w znacznej mierze zależy utrzymywanie wysokiej jakości kształcenia. Zapisy Strategii rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce będą regularnie monitorowane przez podmioty zaangażowane w jej tworzenie.

W dniu 11 lutego 2014 r. w Białymstoku została także przyjęta Strategia rozwoju oświaty mniejszości białoruskiej w Polsce. Strategia została opracowana przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz organizacje mniejszości białoruskiej w Polsce, we współpracy z Podlaskim Kuratorium Oświaty, dyrektorami i nauczycielami szkół mniejszości białoruskiej oraz administracją samorządową. Dokument zawiera analizę sytuacji oświaty mniejszości białoruskiej w Polsce oraz propozycje rozwiązań umożliwiających wzmocnienie poczucia tożsamości narodowej uczniów należących do tej mniejszości. Dokument jest odpowiedzią na problemy związane z zachodzącymi procesami demograficznymi i postępującą asymilacją mniejszości białoruskiej. Celami Strategii są: zapewnienie ciągłości edukacyjnej w zakresie podtrzymywania tożsamości językowej i kulturowej od przedszkola do szkoły wyższej, utworzenie etnofilogii białoruskiej, wydawanie białoruskiego pisma oświatowego, zapewnienie doradztwa metodycznego dla nauczycieli języka białoruskiego, kultury i historii białoruskiej oraz geografii Białorusi, poprawa systemu finansowania nauczania języka białoruskiego w przedszkolach, promowanie nauczania w języku białoruskim, opracowanie podręczników do nauczania języka białoruskiego, historii i kultury oraz geografii Białorusi. Zapisy Strategii rozwoju oświaty mniejszości białoruskiej w Polsce będą regularnie monitorowane i w tym celu, co najmniej raz w roku, odbywało się będzie spotkanie, w którym uczestniczyć będą przedstawiciele wszystkich podmiotów zaangażowanych w powstanie Strategii.

Omawiane dokumenty, wraz z protokołami ze spotkań monitorujących realizację zawartych w nich zaleceń, publikowane są na witrynie internetowej Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji www.mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl.

g) zapewnianiu udogodnień umożliwiających osobom nieposługującym się językiem regionalnym lub mniejszościowym, a żyjącym na obszarze, gdzie jest on używany, jego nauki, jeśli mają takie życzenie

Ad 38

Minister Administracji i Cyfryzacji w ramach środków przekazywanych na realizację zadań służących podtrzymaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języków mniejszościowych oraz języka regionalnego posiada prawne i finansowe możliwości wspierania nauki osób nieposługujących się językiem regionalnym lub mniejszościowym. Przykładem takiego wsparcia jest organizowanie nauczania języka łemkowskiego, literatury łemkowskiej oraz kultury, adresowanego do osób, które chcą praktycznie posługiwać się językiem łemkowskim, a nie uczyły się tego języka w szkole w ramach zadania: Nauczanie języka łemkowskiego, realizowanego przez Stowarzyszenie Ruska Bursa w Gorlicach. Ponadto, z nauczania języka łemkowskiego mogły korzystać osoby niewładające tym językiem w ramach zadania: Działalność służąca zachowaniu i rozwojowi języka łemkowskiego – kształcenie kandydatów na nauczycieli języka łemkowskiego, realizowanego przez Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Organizowany przez Związek Tatarów w RP kurs języka tatarskiego, jest skierowany zarówno do dzieci, jak i osób dorosłych. Ponadto, Teatr Żydowski im. Estery Rachel i Idy Kamińskich - Centrum Kultury Jidysz prowadzi Kursy języka jidysz, warsztaty piosenki i warsztaty artystyczne w Warszawie (kursy języka jidysz wzbogacone o warsztaty piosenki jidysz oraz kurs języka hebrajskiego), a także Cykl zajęć o tematyce żydowskiej Uniwersytetu Trzeciego Wieku (m.in. lektoraty języka jidysz i języka hebrajskiego – wcześniej podmiotem realizującym zadanie była Fundacja SHALOM), Fundacja SHALOM organizuje natomiast kursy języka jidysz w Łodzi, a kurs języka hebrajskiego prowadził Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP.

W odniesieniu do kwestii promowania studiów i badań nad językami mniejszościowymi na uniwersytetach lub w podobnych instytucjach naukowych, należy wskazać, że ze środków finansowych przeznaczonych na badania naukowe przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Narodowe Centrum Nauki, realizowane są projekty badawcze związane z językami mniejszościowymi. Przykłady wspomnianych projektów zostały przedstawione poniżej.

1. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego:
 - Edycja krytyczna tekstu „C” hebrajskojęzycznego rękopisu karaimskiego z kolekcji prywatnej (siglum Abk 3)” - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
2. Narodowy Program Rozwoju Humanistyki:

- „Zabytki historii Karaimów polskich: edycja krytyczna dokumentów gmin karaimskich” - Wyższa Szkoła Filologii Hebrajskiej w Toruniu;
- „Dokumenty Karaimów wschodnioeuropejskich: Edycja rękopisów Abrahama Firkowicza w zbiorach Rosyjskiej Biblioteki Narodowej” - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- „Wydanie krytyczne Biblii karaimskiej z tłumaczeniem na język angielski” - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- "Dziedzictwo językowe Rzeczypospolitej. Baza dokumentacji zagrożonych języków" (www.inne-jezyki.amu.edu.pl);

3. Narodowe Centrum Nauki:

- „Protokoły sądowe XVII-wiecznego Krymu i ich zawartość” - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
- „Katalog rękopisów i starodruków karaimskich” - Uniwersytet Jagielloński.

3. Strony zobowiązują się do promowania, za pomocą odpowiednich środków, wzajemnego zrozumienia między grupami językowymi, a w szczególności do szacunku i tolerancji wobec języków regionalnych lub mniejszościowych – pośród celów edukacji i szkoleń realizowanych w tych krajach - a także zachęcenia mass mediów, aby dążyły do tego samego celu.

Ad 43 i 44

Media publiczne w Polsce podejmują działania mające na celu podnoszenie świadomości opinii publicznej na temat mniejszości oraz języków mniejszościowych i języka regionalnego, emitując cykliczne programy na antenach ośrodków regionalnych Telewizji Polskiej S.A., Polskiego Radia S. A. i Rozgłośni Regionalnych, prezentujące język, kulturę i tradycje mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym w Polsce. Przykładem takich audycji jest nadawana na antenie Polskiego Radia Kraków audycja *Na wschód od zachodu* (http://www.radiokrakow.pl/www/index.nsf/ID/na_wschod), przygotowywany w szczecińskim oddziale Telewizji Polskiej magazyn *Pomerania Ethnica* (<http://www.tvp.pl/szczecin/nasze-programy/pomerania-ethnica>), a także emitowany do 2012 r. na antenach oddziałów regionalnych Telewizji Polskiej magazyn *Etniczne Klimaty* (<http://www.tvp.pl/krakow/etniczne-klimaty>). Tego typu audycje utrwalają w świadomości

społecznej potrzebę wzajemnego zrozumienia i szacunku w stosunku do wspomnianych języków.

Ponadto, rząd polski promuje języki mniejszościowe i język regionalny oraz tolerancję wobec wymienionych wyżej języków, poprzez edukację dzieci i młodzieży, realizowaną na podstawie obowiązkowych celów i treści nauczania, a także poprzez kampanie społeczne, m.in. kampanię skierowaną do nauczycieli, promującą nauczanie o językach mniejszości. Szczegółowe informacje na temat edukacji o językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, ich historii i kulturze zostały przedstawione w części III Raportu dotyczącej realizacji postanowień art. 8 Karty (edukacja). Kwestia kampanii została omówiona w części II Raportu dotyczącej realizacji przez rząd polski rekomendacji Komitetu Ministrów.

CZĘŚĆ III:

INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PRZEZ RZĄD POLSKI ZALECEN KOMITETU EKSPERTÓW DS. EUROPEJSKIJ KARTY JEZYKÓW REGIONALNYCH LUB MNIJSZOŚCIOWYCH W ODNIESIENIU DO ART. 8, 10, 11, 12 , 13 i 14 KARTY

Art. 8

Edukacja

Ad 47, 130, 216, 300, 382, 468

Jednym z działań rządu polskiego, mających na celu zwiększenie zainteresowania ze strony użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego nauczaniem w tych językach na wszystkich poziomach edukacyjnych było wprowadzenie od roku 2013 dodatkowego współczynnika, tzw. wagi P12, zwiększającej wysokość środków finansowych przekazywanych jednostkom samorządu terytorialnego w ramach części oświatowej subwencji ogólnej⁶. Waga ta jest naliczana na każdego ucznia, dla którego język

⁶ Odpowiadając na zawarte w tych punktach zalecenia należy wskazać, że polski system finansowania oświaty przewiduje, że jednostki samorządu terytorialnego otrzymują z budżetu państwa subwencję na prowadzenie szkół. Wysokość tej subwencji uzależniona jest od wielu czynników określonych za pomocą specjalnych współczynników (wag) w opracowywanym corocznie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej algorytmie. Każda waga (współczynnik) opisana jest literą P i kolejną liczbą. Waga oznacza, o ile zostaje zwiększona kwota naliczana na każdego ucznia, wobec kwoty bazowej. Przykładowo, jeżeli waga wynosi 1,5, oznacza to, że na każdego ucznia opisanego tą wagą przyznana jest kwota o 1,5 razy większa niż ucznia objętego wyłącznie kwotą bazową. Uczniowie uczący się języka bądź w języku mniejszości opisani zostali za pomocą czterech wag, w zależności od sposobu prowadzenia zajęć oraz liczby uczniów uczących się swojego języka ojczystego. W efekcie samorząd prowadzący szkoły, w których nauczanie prowadzone jest w języku mniejszości (lub w języku regionalnym), albo nauka jest dwujęzyczna, otrzymuje wyższą subwencję, niż w przypadku, gdyby język mniejszości (lub język regionalny) nauczane były tylko jako przedmiot. Podobnie, w celu ochrony przed likwidacją małych szkół, w których prowadzona jest nauka języka mniejszości (lub języka regionalnego), na uczniów uczących się języka mniejszościowego lub regionalnego w małych szkołach naliczana jest większa subwencja niż w dużych.

mniejszościowy lub język regionalny jest językiem nauczania (wykładowym) lub drugim, obok polskiego językiem nauczania i nie zależy od liczby uczniów, którzy pobierają naukę tych języków w takiej formie. Ponadto, waga P12 sumuje się z pozostałymi wagami P9, P10 lub P11, wyznaczonymi przez liczbę uczniów objętych nauką języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w danej szkole lub liczbę uczniów romskich, dla których szkoła podejmuje dodatkowe zadania edukacyjne. Wartość wagi P12 dodatkowo uległa zwiększeniu w 2014 r. (2013 r. - P12=0,2; 2014 r. – P12=0,4). Oznacza to, że w roku 2014 na każdego ucznia, dla którego język mniejszości lub język regionalny jest językiem wykładowym lub drugim językiem nauczania, część oświatowa subwencji ogólnej zostanie zwiększona o jedną z wag P9, P10, P11 (zależnie od liczby uczniów, którzy w danej szkole uczą się języka mniejszości) i dodatkowo o 20% (w 2013 r.) lub o 40% (od 2014 r.) z tytułu sposobu nauczania języka mniejszości.

Wartości opisanych wag oraz zasady ich stosowania w roku 2014 przedstawiono w tabeli poniżej:

Typ szkoły	Łączna liczba uczniów uczących się języka mniejszości lub języka regionalnego (U)	Waga
Szkoła podstawowa	$U > 84$	P9=0,2
Gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne	$U > 42$	
Szkoła podstawowa	$U \leq 60$	P10=1,5
Gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne	$U \leq 30$	
Szkoła podstawowa	$60 < U \leq 84$	P11=1,1
Gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne	$30 < U \leq 42$	
Szkoła podstawowa, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne z nauczaniem w językach mniejszościowych lub w języku regionalnym lub w dwóch językach (polskim i języku mniejszości/języku regionalnym)	Jednakowa dla wszystkich uczniów uczących się w języku mniejszości/języku regionalnym lub w dwóch językach, niezależnie od przedstawionych wyżej przedziałów liczebności uczniów	P12=0,4

Źródło: rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2014 (Dz. U. z 2013 r., poz. 1687).

Ponadto, w ramach kampanii zachęcającej rodziców dzieci będących użytkownikami języków mniejszościowych oraz języka regionalnego do korzystania z możliwości nauczania języków lub w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji przygotowało ulotkę na temat korzyści wynikających z nauczania wspomnianych języków oraz zalet wielojęzyczności. Wspomniana ulotka zawiera informacje na temat możliwości podtrzymywania poczucia tożsamości językowej i kulturowej w ramach polskiego systemu oświaty, szczegóły dotyczące organizacji nauczania języków lub w językach mniejszościowych na wszystkich etapach edukacyjnych oraz wykaz instytucji udzielających informacji w zakresie wspomnianego nauczania. W ulotce rodzice znajdą ponadto informacje o finansowaniu z budżetu państwa nauczania języków lub w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym, a także zapewnienie, że użytkownicy tych języków nie ponoszą żadnych dodatkowych kosztów z nim związanych.

Należy także nadmienić, że informacje promujące nauczanie języka kaszubskiego są upowszechniane za pomocą strony internetowej Kuratorium Oświaty w Gdańsku www.kuratorium.gda.pl, w zakładce *Język kaszubski*. Ponadto, duże znaczenie dla promowania języka kaszubskiego mają organizowane od kilku lat przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie i finansowane z budżetu państwa tzw. dyktanda kaszubskie, adresowane zarówno do dzieci, jak i osób dorosłych.

Ad 48, 131, 217, 301, 383, 469

Polski system subwencjonowania edukacji jest corocznie modyfikowany. System ten zapewnia ciągłość edukacji, bowiem oparty jest na stabilnym systemie finansowania jednostek samorządu terytorialnego z budżetu państwa. Zgodnie z art. 167 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jednostkom samorządu terytorialnego zapewnia się udział w dochodach publicznych odpowiednio do przypadających im zadań. Wydatkowanie przez jednostki samorządu terytorialnego subwencji przeznaczonych na nauczanie języków mniejszościowych i języka regionalnego monitorowane jest przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Natomiast do kontroli ich wydatkowania uprawnione są Regionalne Izby Obrachunkowe oraz Najwyższa Izba Kontroli.

Warto zauważyć, że polski system subwencjonowania edukacji sprawia, że samorządy są zainteresowane materialnie, aby na ich terenie znajdowały się placówki, w których prowadzona jest nauka języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, jest więc to najlepszy sposób na promocję tych języków.

Należy zauważyć, że wysokość środków finansowych przekazywanych jednostkom samorządu terytorialnego w ramach części oświatowej subwencji ogólnej z tytułu organizowania nauki języków mniejszościowych oraz języka regionalnego corocznie

systematycznie wzrasta. Szczegółowe informacje dotyczące wysokości przekazanych środków w latach 2011-2013 zostały przedstawione w części II Raportu dotyczącej realizacji postanowień art. 7 Karty (Cele i zasady), pkt 33.

1. W zakresie szkolnictwa Strony zobowiązują się na terytorium, na którym takie języki są używane, zgodnie z sytuacją każdego z tych języków i bez uszczerbku dla nauczania oficjalnego języka (języków) państwa:

a) (i) udostępnić nauczanie przedszkolne w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych

Ad 51, 134, 220, 304, 472, 553, 555

Rząd polski stwarza prawne i finansowe możliwości nauczania przedszkolnego w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym. Ponadto, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji podjęło działania mające na celu zwiększenie liczby dzieci uczących się języków i w językach mniejszości oraz języku regionalnym, przygotowując kampanię skierowaną do rodziców dzieci należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, zachęcającą do korzystania z możliwości nauczania języków lub w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Organizowanie wspomnianego nauczania regulują przepisy § 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. z 2014 r. poz. 263).

Język białoruski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka białoruskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 5 placówkach 103 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka białoruskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 4 placówkach 121 dzieci⁷.

Język czeski

⁷ W kontekście danych liczbowych dotyczących nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, należy wskazać na spadek liczby uczniów w polskich szkołach. Powodem takiego stanu jest niż demograficzny. Obecnie pokolenie niżu demograficznego końca lat 90-tych XX w. i początku XXI w. rozpoczyna edukację gimnazjalną.

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka czeskiego na poziomie edukacji przedszkolnej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i faktycznych możliwości. Nauczanie języka czeskiego dla dzieci w wieku przedszkolnym prowadzi natomiast Przedszkole Edukacyjne im. Jana Amosa Komeńskiego Parafii Ewangelicko-Reformowanej w Zelowie.

Język karaimski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka karaimskiego na poziomie edukacji przedszkolnej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język litewski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka litewskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 5 placówkach 111 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka litewskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 3 placówkach 126 dzieci.

Język łemkowski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka łemkowskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 6 placówkach 40 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka łemkowskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 7 placówkach 66 dzieci.

Język niemiecki

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka niemieckiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 183 placówkach 7061 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka niemieckiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 181 placówkach 7259 dzieci.

Język ormiański

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka ormiańskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objęte było w 1 placówce 1 dziecko. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka ormiańskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 1 placówce 2 dzieci.

Język romski

Z uwagi na brak zgody społeczności romskiej w Polsce, nauczanie przedszkolne w języku romskim w systemie oświaty publicznej nie jest organizowane. Podejmowane są natomiast zadania służące wyrównywaniu szans edukacyjnych uczniów romskich.

Powołana w 2008 r. grupa ekspertów do spraw języka romskiego, zakończyła pracę nad kodyfikacją wspomnianego języka. Społeczność romska nie zaakceptowała wprowadzenia nauki języka romskiego do systemu szkolnego.

Warto jednak nadmienić, że w roku 2012 Muzeum Okręgowe w Tarnowie, będące od lat zaangażowane w promowanie kultury romskiej, w tym kwestii językowych, we współpracy z Instytutem INALCO (Institut National des Langues et Civilisations Orientales) w Paryżu zorganizowało międzynarodową konferencję na temat stanu współczesnego języka romskiego w Europie z udziałem wybitnych lingwistów. Konferencja ta nie wzbudziła jednak zainteresowania ze strony polskich Romów, dla których język pozostaje silnym tabu kulturowym. Fakt, że w niektórych krajach Europy język romski jest nauczany w szkołach nie wpływa mobilizująco na środowisko polskich Romów.

Język rosyjski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka rosyjskiego na poziomie edukacji przedszkolnej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język słowacki

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka słowackiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 3 placówkach 37 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka słowackiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 3 placówkach 181 dzieci.

Język tatarski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka tatarskiego na poziomie edukacji przedszkolnej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i faktycznych możliwości. Należy jednak podkreślić odrodzenie zainteresowania językiem tatarskim wśród mniejszości tatarskiej – od 2012 r. w Białymstoku grupa polskich Tatarów (ok. 30 osób) uczy się języka tatarskiego (współcześnie używanego w Tatarstanie). Kursy języka tatarskiego prowadzone są przez imigrantkę z Tatarstanu i finansowane z dotacji Ministra Administracji i Cyfryzacji.

Język ukraiński

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka ukraińskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 37 placówkach 293 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej

(stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka ukraińskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 37 placówkach 336 dzieci.

Język hebrajski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka hebrajskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 3 placówkach 95 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka hebrajskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 3 placówkach 130 dzieci.

Język jidysz

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka jidysz na poziomie edukacji przedszkolnej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język kaszubski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka kaszubskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 34 placówkach 855 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka kaszubskiego na poziomie edukacji przedszkolnej objętych było w 22 placówkach 653 dzieci.

b) (i) udostępnić szkolnictwo podstawowe w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych

Ad 54, 137, 223, 307, 475, 559

Rząd polski stwarza prawne i finansowe możliwości nauczania na poziomie podstawowym w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym. Ponadto, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji podjęło działania mające na celu zwiększenie liczby dzieci uczących się języków i w językach mniejszości oraz języku regionalnym, przygotowując kampanię skierowaną do rodziców dzieci należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, zachęcającą do korzystania z możliwości nauczania języków lub w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Organizowanie wspomnianego nauczania regulują przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych

i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. z 2014 r. poz. 263).

Język białoruski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka białoruskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 23 placówkach 1528 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka białoruskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 24 placówkach 1610 dzieci.

Język czeski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka czeskiego na poziomie edukacji podstawowej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język karaimski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka karaimskiego na poziomie edukacji podstawowej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język litewski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka litewskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 7 placówkach 288 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka litewskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 7 placówkach 276 dzieci.

Język łemkowski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka łemkowskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 21 placówkach 164 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka łemkowskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 21 placówkach 209 dzieci.

Język niemiecki

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka niemieckiego, jako języka ojczystego, na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 315 placówkach 26050 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka niemieckiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 335 placówkach 27650 dzieci.

Język ormiański

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka ormiańskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 3 placówkach 53 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka ormiańskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 3 placówkach 49 dzieci.

Język romski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka romskiego na poziomie podstawowym w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości. Informacje na temat przyczyn takiego stanu zostały zawarte w ust. 1 pkt a.

Język rosyjski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka rosyjskiego, jako języka ojczystego, na poziomie edukacji podstawowej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości. Warto natomiast zauważyć, że nauczanie języka rosyjskiego, jako języka obcego, na poziomie edukacji podstawowej, jest powszechnie dostępne w systemie oświaty publicznej.

Język słowacki

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka słowackiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 6 placówkach 138 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka słowackiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 6 placówkach 139 dzieci.

Język tatarski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka tatarskiego na poziomie edukacji podstawowej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język ukraiński

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka ukraińskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 79 placówkach 1566 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka ukraińskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 74 placówkach 1518 dzieci.

Język hebrajski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka hebrajskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 3 placówkach 167 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej

(stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka hebrajskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 3 placówkach 205 dzieci.

Język jidysz

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka jidysz na poziomie edukacji podstawowej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język kaszubski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka kaszubskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 254 placówkach 12301 dzieci. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka kaszubskiego na poziomie edukacji podstawowej objętych było w 277 placówkach 13205 dzieci.

c) (i) udostępnić szkolnictwo średnie w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych

Ad 56, 139, 225, 309, 391, 477, 562

Rząd polski podjął działania mające na celu ujednoczenie kryteriów dotyczących organizacji nauczania języków lub w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym, tj. ustalenie liczby 7 osób zainteresowanych wspomnianym nauczaniem we wszystkich typach szkół. Postulat ten został uwzględniony w planach legislacyjnych Ministerstwa Edukacji Narodowej na rok 2014 w zakresie nowelizacji rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. Nr 214, poz. 1579, z póź. zm.).

Ad 392

Cięcia budżetowe nie dotyczą środków finansowych przekazywanych w ramach subwencji jednostkom samorządu terytorialnego, na terenie których nauczany jest język litewski i nie mają wpływu na świadczenie usług transportu i wyżywienia dla uczniów uczęszczających do gimnazjum w Puńsku. Warto zauważyć, że wysokość środków finansowych przeznaczonych na nauczanie języka litewskiego jako języka ojczystego wzrosła. W 2011 r. dodatkowa kwota naliczona w części oświatowej subwencji ogólnej

wyniosła 1.679.474 zł, w 2012 r. – 1.878.932, w 2013 r. – 2.502.145 zł, a w 2014 r. – 3.060.208 zł.

Ad 57, 140, 226, 310, 563

Rząd polski stwarza prawne i finansowe możliwości nauczania na poziomie średnim w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym. Ponadto, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji podjęło działania mające na celu zwiększenie liczby dzieci uczących się języków i w językach mniejszości oraz języku regionalnym, przygotowując kampanię skierowaną do rodziców dzieci należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, zachęcającą do korzystania z możliwości nauczania języków lub w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Organizowanie wspomnianego nauczania regulują przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. Nr 214, poz. 1579, z póź. zm.).

Język białoruski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka białoruskiego na poziomie edukacji średniej objętych było w 16 gimnazjach 814 osób, w 3 liceach ogólnokształcących 703 osoby. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka białoruskiego na poziomie edukacji średniej objętych było w 18 gimnazjach 731 osób, 3 liceach ogólnokształcących 672 osoby.

Język czeski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka czeskiego na poziomie edukacji średniej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język karaimski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka karaimskiego na poziomie edukacji średniej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język litewski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka litewskiego na poziomie edukacji średniej objęte były w 4 gimnazjach 173 osoby oraz w 2 liceach ogólnokształcących 107 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym

2013/2014 nauką języka litewskiego na poziomie edukacji średniej objęte były w 5 gimnazjach 143 osoby oraz w 2 liceach ogólnokształcących 114 osób.

Język łemkowski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka łemkowskiego na poziomie edukacji średniej objęte były w 7 gimnazjach 62 osoby oraz w liceum ogólnokształcącym 15 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka łemkowskiego na poziomie edukacji średniej objętych było w 7 gimnazjach 65 osób oraz w 2 liceach ogólnokształcących 12 osób.

Warto nadmienić, że w roku szkolnym 2012/2013 po raz pierwszy do egzaminu maturalnego z języka łemkowskiego w Legnicy przystąpiła jedna osoba, natomiast w roku szkolnym 2013/2014 do egzaminu maturalnego z języka łemkowskiego przystąpiły dwie osoby – w Gorlicach i Legnicy.

Język niemiecki

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka niemieckiego, jako języka ojczystego, na poziomie edukacji średniej objętych było w 87 gimnazjach 5635 osób oraz w liceum ogólnokształcącym 7 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka niemieckiego na poziomie edukacji średniej objętych było w 95 gimnazjach 5712 osób oraz w 2 liceach ogólnokształcących 55 osób.

Język ormiański

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka ormiańskiego na poziomie edukacji średniej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język romski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka romskiego na poziomie edukacji średniej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości. Informacje na temat przyczyn takiego stanu zostały zawarte w ust. 1 pkt a.

Język rosyjski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka rosyjskiego, jako języka ojczystego, na poziomie edukacji średniej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości⁸. Warto natomiast zauważyć, że nauczanie języka rosyjskiego, jako języka

⁸ Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka rosyjskiego w policealnej szkole artystycznej objętych było 8 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka rosyjskiego w policealnej szkole artystycznej objętych było 7 osób.

obcego, na poziomie edukacji średniej, jest powszechnie dostępne w systemie oświaty publicznej.

Język słowacki

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka słowackiego na poziomie edukacji średniej objętych było w 3 gimnazjach 27 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka słowackiego na poziomie edukacji średniej objętych było w 2 gimnazjach 13 osób.

Język tatarski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka tatarskiego na poziomie edukacji średniej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język ukraiński

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka ukraińskiego na poziomie edukacji średniej objętych było w 45 gimnazjach 635 osób oraz w 7 liceach ogólnokształcących 259 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka ukraińskiego na poziomie edukacji średniej objętych było w 45 gimnazjach 620 osób oraz w 8 liceach ogólnokształcących 282 osoby.

Język hebrajski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka hebrajskiego na poziomie edukacji średniej objętych było w gimnazjum 39 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka hebrajskiego na poziomie edukacji średniej objęte były w gimnazjum 34 osoby.

Język jidysz

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka jidysz na poziomie edukacji średniej w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język kaszubski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka kaszubskiego na poziomie edukacji średniej objętych było w 92 gimnazjach 2317 osób oraz w 9 liceach ogólnokształcących 308 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka kaszubskiego na poziomie edukacji średniej objęte były w 103 gimnazjach 2682 osoby oraz w 11 liceach ogólnokształcących 340 osób.

d) (iii) uwzględnić w ramach szkolnictwa technicznego i zawodowego nauczanie odpowiednich języków regionalnych lub mniejszościowych jako integralną część programu nauczania,

Ad 60, 143, 228, 313, 396, 481, 565

Rząd polski stwarza prawne i finansowe możliwości nauczania w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym w ramach szkolnictwa technicznego i zawodowego. Ponadto, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji podjęło działania mające na celu zwiększenie liczby dzieci uczących się języków i w językach mniejszości oraz języku regionalnym, przygotowując kampanię skierowaną do rodziców dzieci należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym zachęcającą do korzystania z możliwości nauczania języków lub we wspomnianych językach.

Należy podkreślić, że w technikach oraz szkołach zawodowych, w których nauczane są języki mniejszościowe oraz język regionalny, przedmioty te stanowią integralną część programu nauczania szkolnego, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 977).

Język białoruski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka białoruskiego w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język czeski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka czeskiego w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język karaimski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka karaimskiego w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język litewski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka litewskiego objęte były w technikum 4 osoby. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka litewskiego objętych było w technikum 5 osób.

Język łemkowski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka łemkowskiego w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język niemiecki

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka niemieckiego, jako języka ojczystego, objęte były w technikum 4 osoby oraz w 2 zasadniczych szkołach zawodowych 26 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka niemieckiego objętych było w 3 technikumach 77 osób oraz w 2 zasadniczych szkołach zawodowych 56 osób.

Język ormiański

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka ormiańskiego w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język romski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka romskiego w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język rosyjski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka rosyjskiego, jako języka ojczystego, w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości. Warto natomiast zauważyć, że nauczanie języka rosyjskiego, jako języka obcego, w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego, jest powszechnie dostępne w systemie oświaty publicznej.

Język słowacki

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka słowackiego w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język tatarski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka tatarskiego w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język ukraiński

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka ukraińskiego objęte były w technikum 4 osoby. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka ukraińskiego objęte były w dwóch technikach 34 osoby oraz w 2 zasadniczych szkołach zawodowych 17 osób.

Język hebrajski

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka hebrajskiego w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język jidysz

Obecnie nie jest organizowane nauczanie języka jidysz w ramach szkolnictwa technicznego oraz zawodowego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Język kaszubski

Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2012 r.) w roku szkolnym 2012/2013 nauką języka kaszubskiego objętych było w 2 technikach 61 osób. Według danych Systemu Informacji Oświatowej (stan na dzień 30 września 2013 r.) w roku szkolnym 2013/2014 nauką języka kaszubskiego objęte były w 7 technikach 184 osoby oraz w 6 zasadniczych szkołach zawodowych 83 osoby.

e) (ii) zapewnić możliwość studiowania tych języków jako przedmiotów w szkolnictwie na poziomie uniwersyteckim i wyższym

W Polsce istnieje możliwość studiowania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, zarówno na kierunkach filologicznych, jak również w ramach lektoratów oraz studiów podyplomowych. Liczba studentów studiujących języki mniejszościowe w ramach kierunków filologicznych wynosiła w semestrze zimowym roku akademickiego 2013/2014 21976 osób.

Potrzeba zachowania i rozwoju języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, a także tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych dostrzegana jest zarówno przez opracowujące programy kształcenia szkoły wyższe, jak również przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.

Obowiązująca przed reformą szkolnictwa wyższego w 2011 roku lista kierunków studiów nie przewidywała kształcenia na odrębnym kierunku poświęconym językom

mniejszościowym czy też mniejszościom narodowym i etnicznym. Wspomniana problematyka była podejmowana - w ramach specjalności - na kierunkach: etnologia, politologia, historia oraz stosunki międzynarodowe.

W odniesieniu do kształcenia w zakresie języka istniała możliwość utworzenia specjalności w ramach kierunku: filologia lub filologia polska, odpowiadających następującym językom: białoruskiemu, ukraińskiemu, rosyjskiemu, niemieckiemu, słowackiemu, litewskiemu, czeskiemu, hebrajskiemu, łemkowskiemu oraz kaszubskiemu.

Należy podkreślić, że reforma szkolnictwa wyższego w 2011 r. stworzyła warunki do tworzenia kierunków, a nie jak dotąd tylko specjalności, skierowanych na potrzeby kształcenia w zakresie języka i kultury mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Autonomia programowa wprowadzona w 2011 r. na podstawie ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych

i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 84, poz. 455, z późn. zm.) nie daje ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego możliwości narzucenia uczelniom kształcenia na określonym kierunku studiów. Zniesiono centralną listę kierunków studiów oraz standardy kształcenia będące podstawą dla określania programów. W konsekwencji uczelnie samodzielnie tworzą kierunki studiów i określają dla nich programy kształcenia, tzn. efekty kształcenia i programy studiów.

W związku z reformą szkolnictwa wyższego, umożliwiającą bardziej elastyczne tworzenie nowych kierunków studiów, w ramach współpracy przedstawicieli administracji rządowej, mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz ekspertów, wypracowano propozycję kształcenia w szkołach wyższych w ramach etnofilologii mniejszości narodowych i etnicznych. Wspomniana propozycja odpowiada na zapotrzebowanie środowisk mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, które zwracają uwagę na brak specjalistów w zakresie niektórych języków (np. łemkowskiego, kaszubskiego) i równocześnie osób, które mogłyby wykonywać zawody: nauczyciela tych języków, dziennikarza ukazującej się prasy, animatora kultury lub pracownika administracji samorządowej w gminach, których mieszkańcy posługują się językiem mniejszościowym lub językiem regionalnym. Opracowanie dotyczące etnofilologii mniejszościowych (stanowiące pomoc merytoryczną w tworzeniu nowego kierunku studiów) zostało skierowane do Przewodniczącej Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich oraz

Przewodniczącego Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich, z prośbą o rozważenie możliwości powołania etnofilologii mniejszości narodowych i etnicznych w uczelniach.

Ponadto warto nadmienić, że w projekcie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie, zostało określone minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na kierunku związanym z kształceniem w zakresie etnofilologii, na poziomie co najmniej trzech nauczycieli akademickich posiadających dorobek naukowy w zakresie dyscypliny naukowej związanej z efektami kształcenia określonymi dla tego kierunku, w tym co najmniej jednego samodzielnego nauczyciela akademickiego. Projekt ten jest obecnie konsultowany.

Ad 62

W odniesieniu do liczby studentów uczących się języka białoruskiego należy wskazać, że w roku akademickim 2012/2013 na Uniwersytecie Warszawskim język białoruski studiowało 60 studentów na kierunku filologia (specjalność filologia białoruska) i kierunku filologia białoruska, a na Uniwersytecie w Białymstoku – 32 studentów na kierunku filologia (specjalność filologia białoruska – obecnie nabór na ten kierunek studiów nie jest prowadzony). Ponadto na Uniwersytecie Jagiellońskim w lektoracie języka białoruskiego uczestniczyło 12 studentów z Wydziału Filologicznego.

Ad 230

W roku akademickim 2014/2015 na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego uruchomiony został nowy kierunek studiów – etnofilologia kaszubska, w formie stacjonarnych studiów pierwszego stopnia (licencjackich). Z uwagi na zbyt małą liczbę chętnych, w roku akademickim 2013/2014 kierunek nie został uruchomiony. Absolwenci filologii kaszubskiej będą mogli poszukiwać zatrudnienia jako nauczyciele języka kaszubskiego w szkole podstawowej, dziennikarze w mediach lokalnych, działacze kultury, edytorzy, korektorzy w redakcjach prasowych i wydawniczych. Warto nadmienić, że Uniwersytet Gdański prowadzi studia podyplomowe: nauczanie języka kaszubskiego.

Ponadto, w Akademii Pomorskiej w Słupsku prowadzone są studia podyplomowe: nauczanie języka kaszubskiego w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej oraz kwalifikacje metodyczno-kulturoznawcze nauczania języka kaszubskiego.

Ad 566 i 567

Język jidysz w roku akademickim 2012/2013 nauczany był na studiach w zakresie kulturoznawstwa (specjalność judaistyka) na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, na kierunku judaistyka w Uniwersytecie Jagiellońskim oraz na kierunku

hebraistyka na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ponadto na Uniwersytecie Łódzkim studenci mogli uczestniczyć w lektoracie języka jidysz.

Lektorat języka karaimskiego prowadzony był na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach 2011-2012. Na potrzeby tego lektoratu został opracowany podręcznik przez Michała Németha pt. *Zwięzła gramatyka języka zachodniokaraimskiego (z ćwiczeniami)*, który jest używany przez społeczność karaimską.

Obecnie nie ma możliwości studiowania języka tatarskiego oraz języka romskiego jako kierunku na uczelniach wyższych lub uniwersytetach.

g) podjąć starania zmierzające do zapewnienia nauczania historii i kultury, której odpowiada dany język regionalny lub mniejszościowy

Ad 65, 148, 233, 318, 401, 486, 570

W roku szkolnym 2014/2015 r. zakończy się proces wdrażania nowej podstawy programowej w szkole podstawowej i liceum ogólnokształcącym, a w 2015/2016 r. – w technikum. W roku szkolnym 2013/2014 nowa podstawa programowa obowiązywała w klasach I-V szkoły podstawowej, we wszystkich klasach gimnazjum oraz w I i II klasie szkół ponadgimnazjalnych. Podstawa programowa kładzie nacisk na kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także innych kultur i tradycji.

Cele kształcenia oraz cele wychowawcze zostały dostosowane do wieku uczniów na danym etapie edukacyjnym oraz ich możliwości poznawczych. Zgodnie z przyjętymi priorytetami, treści zawarte w szkolnych programach nauczania i programach wychowawczych powinny przygotować młode pokolenie do sprawnego, opartego na odpowiedzialności i szacunku funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie, zróżnicowanym pod względem narodowościowym i etnicznym. Procesowi przekazywania wiedzy o historii i kulturze mniejszości muszą zatem towarzyszyć podejmowane od początku edukacji działania wychowawcze kształtujące umiejętność dostrzegania i doceniania różnorodności, poszanowania odmienności drugiego człowieka oraz umiejętności podejmowania dialogu i współpracy.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego zaleca m. in. budowanie systemu wartości i rozwijanie umiejętności społecznych, które są niezbędne w nawiązywaniu poprawnych relacji z dziećmi i dorosłymi. W zakresie kształtowania umiejętności społecznych dziecko kończące przedszkole powinno przestrzegać reguł w społeczności dziecięcej oraz wiedzieć, że wszyscy ludzie mają równe prawa.

Podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej kładzie nacisk m. in. na wspomaganie dziecka w zdobywaniu umiejętności potrzebnych do rozumienia świata oraz koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa w życiu społecznym. Edukacja społeczna na tym etapie ma na celu wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi. Uczeń kończący klasę III powinien wykazywać się postawą tolerancji i otwartości wobec osób innej narodowości i tradycji kulturowej, jak też mieć przekonanie, że wszyscy ludzie mają równe prawa.

Na wyższych etapach edukacyjnych przekazywane są treści dotyczące języków, historii, kultury i tradycji, a także aktualnych problemów społecznych mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. Wymienione treści uwzględniane są przede wszystkim w podstawie programowej takich przedmiotów, jak historia i społeczeństwo, wiedza o społeczeństwie, historia, geografia i wiedza o kulturze. Na kształcenie w zakresie wiedzy o tradycji i kulturach, które mają swoje odzwierciedlenie w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym, ma także wpływ realizacja podstawy programowej przedmiotów artystycznych, tzn. muzyki, plastyki, historii muzyki, historii sztuki i zajęć artystycznych, dzięki którym uczniowie są zapoznawani z dorobkiem kulturalnym innych narodowości.

Przykładem omawianego nauczania jest realizacja przedmiotu: wiedza i społeczeństwo. Na III etapie edukacyjnym (I-III gimnazjum) nauczyciela i ucznia obowiązują następujące zagadnienia: *Naród i mniejszości narodowe. Uczeń: wyjaśnia, uwzględniając wielonarodowe tradycje Polski, jaki wpływ na kształtowanie narodu mają wspólne dzieje, kultura, język, i tradycje; wymienia mniejszości narodowe i etniczne (...) żyjące obecnie w Polsce i przedstawia przysługujące im prawa; na podstawie samodzielnie zebranych materiałów charakteryzuje jedną z tych grup (jej historię, kulturę, obecną sytuację).* Ponadto uczeń, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, musi umieć odnieść się do stereotypów i uprzedzeń utrudniających relacje między narodami.

Poniżej przedstawione zostały wybrane przykłady inicjatyw, które wspomagają przekazywanie wiedzy o historii i kulturze mniejszości narodowych i etnicznych oraz językach mniejszościowych i języku regionalnym w oparciu o realizację treści i zaleceń podstawy programowej. Z informacji przekazanych przez wojewódzkich kuratorów oświaty wynika, że szkoły coraz częściej korzystają z innych form edukacyjnych uzupełniających edukację szkolną. Na uwagę zasługują także inicjatywy mające na celu wspomaganie nauczycieli w pozyskiwaniu wiedzy i nabywaniu kompetencji niezbędnych do realizacji omawianego zadania, np. organizacja ogólnopolskiej oraz regionalnych konferencji pn. *Dzieci wielojęzyczne i wielokulturowe*, których celem było upowszechnianie w systemie edukacji

tematyki wielojęzyczności i wielokulturowości, wymiana doświadczeń szkolnych oraz opracowanie rekomendacji dla nauczycieli. Ponadto, ogłoszenie roku 2012 *Rokiem Korczakowskim* było okazją do zorganizowania na terenie wielu województw seminariów i warsztatów dla nauczycieli, podczas których w ramach tzw. *dobrych praktyk* prezentowane były przykłady lekcji i zajęć pozalekcyjnych poświęconych historii i kulturze Żydów. Na uwagę zasługuje ponadto aktywność Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania w Górowie Iławeckim, skierowana do uczniów spoza środowiska mniejszości ukraińskiej. Upowszechnianiu wiedzy o jej kulturze i historii służą wydarzenia artystyczne oraz inicjatywy mające na celu upamiętnienie ważnych wydarzeń ukraińskiej historii. W wielu województwach zainteresowaniem środowiska szkolnego cieszą się inicjatywy służące promocji kultury i tradycji mniejszości związane z tradycyjnymi obrzędami świątecznymi. Uczniowie województwa zachodniopomorskiego uczestniczą w ogólnopolskim konkursie historyczno-społecznym *Poznajemy historię mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce*. Okazją do upowszechniania wiedzy na temat kultury i historii mniejszości narodowych i etnicznych w środowisku szkolnym województwa lubskiego są realizowane w szkołach projekty, warsztaty, konkursy oraz imprezy artystyczne, np. projekt edukacyjny *Mniejszości narodowe w Polsce*, a także *Gorzów miastem wielu kultur*. Część szkół realizuje inicjatywy związane z wielokulturowością własnej miejscowości, np. *Wielokulturowy Płock*.

h) zapewnić nauczycielom podstawowe i dalsze szkolenie niezbędne do zrealizowania przyjętych przez Stronę punktów od a do g,

Ad 67, 151, 237, 321, 404, 488, 572

W Ministerstwie Edukacji Narodowej podjęte zostały prace nad stworzeniem systemu wspomaganie przedszkoli i szkół. Przygotowując rozwiązania w tym zakresie, Ministerstwo kierowało się wynikami analiz, na podstawie których określono zasady funkcjonowania systemu wspomaganie szkół oraz sformułowano rekomendacje dotyczące m.in. zmian w systemie doskonalenia nauczycieli, wskazując na konieczność powiązania systemu doskonalenia nauczycieli z systemem wspomaganie szkół i placówek. Efektem tych prac jest zmiana rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. nr 200, poz. 1537 i z 2012 r., poz. 1196), zobowiązująca placówki doskonalenia nauczycieli do realizacji zadań przez:

- 1) organizowanie i prowadzenie wspomaganie szkół i placówek, polegającego na zaplanowaniu i przeprowadzeniu działań mających na celu

poprawę jakości pracy szkoły lub placówki w zakresie wynikającym z zadań lub potrzeb wspomaganej szkoły lub placówki;

- 2) organizowanie i prowadzenie sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli oraz dyrektorów szkół i placówek, którzy w zorganizowany sposób współpracują ze sobą w celu doskonalenia swojej pracy, w szczególności poprzez wymianę doświadczeń. Sieci współpracy będą mogły mieć charakter przedmiotowy (np. sieć współpracy nauczycieli języków mniejszości narodowych) lub problemowy (np. sieć łącząca osoby zainteresowane rozwijaniem nauczycielskich kompetencji międzykulturowych). Powyższe rozwiązanie zacznie obowiązywać od dnia 1 stycznia 2016 r. Do tego czasu stosowanie nowych form wspomaganie przez placówki doskonalenia nauczycieli jest dobrowolne.

Wprowadzając zmiany w funkcjonowaniu placówek doskonalenia nauczycieli, pozostawiono wojewódzkim placówkom doskonalenia nauczycieli obowiązek organizowania i prowadzenia doradztwa metodycznego dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach z nauką języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, we współpracy z organizacjami mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. Wprowadzane zmiany w zakresie funkcjonowania wspomnianych placówek zwiększą dostępność form doskonalenia zawodowego dla nauczycieli wszystkich typów szkół i placówek, w tym również nauczycieli zatrudnionych w szkołach z językiem nauczania mniejszości narodowych i etnicznych.

Należy również podkreślić, że istnieje możliwość zdobycia kwalifikacji niezbędnych do nauczania języków: białoruskiego, niemieckiego, łemkowskiego, litewskiego, ukraińskiego, ormiańskiego, czeskiego, rosyjskiego, słowackiego i hebrajskiego w trakcie studiów na kierunkach filologicznych wyższych uczelni.

- i) ustanowić organ lub organy nadzorcze odpowiedzialne za monitorowanie podjętych środków i postępu uzyskanego w dziedzinie wprowadzania lub rozwoju nauczania języków regionalnych lub mniejszościowych oraz za sporządzanie okresowych raportów na temat wysuniętych przez nie wniosków, które będą przekazywane do wiadomości publicznej*

Ad 70, 154, 240, 324, 407, 491, 575

Monitorowanie działań i postępu w rozwijaniu nauczania języków mniejszościowych, dla których zostały opracowane strategie rozwoju oświaty (litewskiego, niemieckiego,

ukraińskiego i białoruskiego), realizowane jest obecnie w ramach zespołów opracowujących wspomniane strategie, w skład których wchodzi przedstawiciele Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Edukacji Narodowej, kuratoriów oświaty i placówek doskonalenia nauczycieli oraz reprezentanci społeczności posługujących się językami mniejszościowymi (dyrektorzy szkół, nauczyciele, przedstawiciele organizacji mniejszości). Protokoły z posiedzeń zespołów publikowane są na stronie internetowej Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji www.mac.gov.pl. Natomiast monitorowanie postępu w rozwijaniu nauczania pozostałych języków mniejszościowych oraz języka regionalnego realizowane jest w ramach prac Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

2. Jeśli chodzi o szkolnictwo i w odniesieniu do terytoriów innych niż te, na których języki regionalne lub mniejszościowe są tradycyjnie używane, Strony zobowiązują się, jeśli liczba użytkowników języka regionalnego lub mniejszościowego to uzasadnia, umożliwiać, zachęcać i zapewniać nauczanie w języku regionalnym lub mniejszościowym lub nauczanie tego języka na wszystkich odpowiednich poziomach nauczania.

Ad 72, 156, 242, 311 (326), 409, 578

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz do społeczności posługującej się językiem regionalnym, z nauczania języka lub w języku mniejszości na wszystkich poziomach edukacji, mogą korzystać uczniowie na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czego przykładem jest organizowanie nauczania języka łemkowskiego oraz języka ukraińskiego na terenach, na których wymienione języki nie były tradycyjnie używane.

Ad 579

Język słowacki jest od wielu lat nauczany jako przedmiot dodatkowy w szkołach publicznych na Spiszu i Orawie (województwo małopolskie) oraz w województwie śląskim, w miejscowościach zamieszkałych przez ludność pochodzenia słowackiego. Szczegółowe informacje dotyczące liczby uczniów oraz placówek, w których nauczany jest język słowacki, na poziomie edukacji przedszkolnej, podstawowej oraz gimnazjum zostały przedstawione w punktach powyżej. Od kilku lat społeczność słowacka w Polsce przestała wyrażać

zainteresowanie kontynuowaniem nauczania języka słowackiego na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej.

Obecnie nie jest natomiast organizowane nauczanie języka czeskiego w systemie oświaty publicznej, pomimo prawnych i finansowych możliwości.

Art. 10

Władze administracyjne i służby publiczne

2. W odniesieniu do władz lokalnych i regionalnych, na których terytorium liczba mieszkańców będących użytkownikami języków regionalnych lub mniejszościowych jest taka, że uzasadnia środki wymienione poniżej, Strony zobowiązują się do dopuszczania lub zachęcania do:

b) możliwości składania przez użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych ustnych lub pisemnych wniosków w tych językach

Ad 79, 163, 333, 416, 499, 585

Przygotowany projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw, o którym mowa w części I Raportu, poświęconej realizacji zaleceń Komitetu Ministrów (pkt 5), poza obniżeniem progu, przy którym możliwe jest wprowadzenie języków pomocniczych z 20 % do 10 % osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących jednostkę podziału terytorialnego oraz rozszerzeniem na powiaty możliwości wprowadzenia języków pomocniczych, zakłada rozszerzenie możliwości posługiwania się językiem pomocniczym przez obywateli innych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA). Wprowadzenie tego przepisu wynika z orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości ówczesnych Wspólnot Europejskich (obecnie TS UE) wyraźnie wskazujących, że krajowe regulacje prawne w zakresie praw językowych mniejszości nie mogą być wyłączone ze stosowania wobec innych obywateli Wspólnot Europejskich/Unii Europejskiej używających danego języka ze względu na zasadę niedyskryminacji z powodu obywatelstwa.

Projektowana zmiana przewiduje także rozszerzenie zakresu posługiwania się językiem pomocniczym, tj. uzyskiwania dwujęzycznych zaświadczeń. Ponadto, organy gminy i powiatu będą miały możliwość używania dwujęzycznego papieru firmowego oraz zwracania się do organizacji mniejszości narodowych i etnicznych z pismami dwujęzycznymi.

Warto nadmienić, że gminy wpisane do Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy z dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej zostaną wpisane do Urzędowego Rejestru Gmin i Powiatów, w których używany jest język pomocniczy. Rozwiązanie to ma zapobiec sytuacji, w której gminy wpisane do wcześniejszego rejestru byłyby zobligowane do dokonywania ponownego wpisu.

Język białoruski

Poza gminami wymienionymi w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy została wpisana gmina wiejska Hajnówka, w której jako język pomocniczy używany jest język białoruski.

Ponadto, w wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, liczba gmin w których jako język pomocniczy mógłby być używany język białoruski ulegnie zwiększeniu o 6 gmin.

Język czeski

Z uwagi na niewielką liczebność użytkowników języka czeskiego, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy nie została wpisana żadna gmina, w której jako język pomocniczy używany jest język czeski.

Język karaimski

Z uwagi na niewielką liczebność użytkowników języka karaimskiego, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy nie została wpisana żadna gmina, w której jako język pomocniczy używany jest język karaimski.

Język litewski

W wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, liczba gmin w których jako język pomocniczy mógłby być używany język litewski ulegnie zwiększeniu o 1 gminę.

Język łemkowski

W wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, powstanie możliwość używania jako języka pomocniczego języka łemkowskiego w 1 gminie.

Język niemiecki

W wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, liczba gmin w których jako język pomocniczy mógłby być używany język niemiecki ulegnie zwiększeniu o 20 gmin.

Język ormiański

Z uwagi na niewielką liczebność użytkowników języka ormiańskiego, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy nie została wpisana żadna gmina, w której jako język pomocniczy używany jest język ormiański.

Język romski

Z uwagi na niewielką liczebność użytkowników języka romskiego, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy nie została wpisana żadna gmina, w której jako język pomocniczy używany jest język romski.

Język rosyjski

Z uwagi na niewielką liczebność użytkowników języka rosyjskiego, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy nie została wpisana żadna gmina, w której jako język pomocniczy używany jest język rosyjski.

Język słowacki

Z uwagi na niewielką liczebność użytkowników języka słowackiego, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy nie została wpisana żadna gmina, w której jako język pomocniczy używany jest język słowacki.

Język tatarski

Z uwagi na niewielką liczebność użytkowników języka tatarskiego, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy nie została wpisana żadna gmina, w której jako język pomocniczy używany jest język tatarski.

Język ukraiński

W wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, powstanie możliwość używania jako języka pomocniczego języka ukraińskiego w 8 gminach.

Język hebrajski

Z uwagi na niewielką liczebność użytkowników języka hebrajskiego, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy nie została wpisana żadna gmina, w której jako język pomocniczy używany jest język hebrajski.

Język jidysz

Z uwagi na niewielką liczebność użytkowników języka jidysz, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy nie została wpisana żadna gmina, w której jako język pomocniczy używany jest język jidysz.

Język kaszubski

Poza gminami wymienionymi w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*, do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy zostały wpisane następujące gminy, w których jako język pomocniczy używany jest język kaszubski: Linia, Żukowo i Luzino.

Ponadto, w wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, liczba gmin w których jako język pomocniczy mógłby być używany język kaszubski ulegnie zwiększeniu o 7 gmin.

Jednocześnie należy wskazać, że jednym z celów przygotowanej przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, jest wzrost liczby osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym jako językami pomocniczymi w kontaktach z urzędami, który realizowany jest poprzez kampanię skierowaną do gmin, powiatów, pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych oraz organizacji mniejszości. Kampania polega na opracowaniu, wydaniu i dystrybucji broszury, która zostanie przekazana do wymienionych wyżej podmiotów. Broszura zawiera informacje dotyczące tego, czym jest język pomocniczy, gdzie można go używać, sposobu wprowadzania na terenie gminy języka pomocniczego i wynikających z tego korzyści, a także kwestii finansowych związanych z wprowadzaniem języka pomocniczego. Ponadto w ramach wspomnianej kampanii przygotowana została broszura informująca władze samorządowe o zobowiązaniach wynikających z Karty, w tym umożliwieniu użytkownikom języków mniejszościowych oraz języka regionalnego składania ustnych lub pisemnych wniosków w wymienionych wyżej językach.

Warto także nadmienić, że w 2013 r. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji wystąpiło do gmin, w których udział osób posiadających obywatelstwo polskie i deklarujących przynależność do grupy narodowej lub wspólnoty etnicznej oraz gmin, w których udział osób posługujących się w domu językiem regionalnym – wynosił co najmniej 20% (wykaz został opracowany na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011) z informacją dotyczącą możliwości wprowadzenia na terenie gminy języków mniejszości jako języka pomocniczego.

Ad 250

Kwestie wydawania certyfikatów potwierdzających znajomość języków mniejszościowych oraz języka regionalnego reguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie dyplomów, zaświadczeń lub certyfikatów potwierdzających znajomość języka pomocniczego (Dz. U. Nr 119, poz.

1013), które określa wykaz wymienionych wyżej dokumentów potwierdzających znajomość języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego. Zgodnie z załącznikiem do wspomnianego rozporządzenia, dokumentami potwierdzającymi znajomość języka kaszubskiego są:

- świadectwo ukończenia podyplomowych studiów pedagogiczno-metodycznych w zakresie nauczania języka kaszubskiego organizowanych przez Uniwersytet Gdański;
- zaświadczenie potwierdzające znajomość języka kaszubskiego wydane przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie dla potrzeb nauczania lub prowadzenia zajęć w szkołach umożliwiających uczniom podtrzymywanie tożsamości narodowej, etnicznej i językowej, stosownie do przepisów w sprawie kwalifikacji wymaganych od nauczycieli.

g) używania lub przyjmowania, o ile będzie to konieczne, łącznie z nazwą w języku (językach) oficjalnym tradycyjnych i poprawnych form nazw miejscowych w językach regionalnych lub mniejszościowych.

Ad 81, 83, 165, 252, 255, 335, 418, 420, 501, 503, 588, 589

Przygotowany projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw, o którym mowa w części I Raportu, poświęconej realizacji zaleceń Komitetu Ministrów (pkt 5), poza obniżeniem progu, przy którym możliwe jest wprowadzenie dodatkowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych w językach mniejszości oraz języku regionalnym z 20 % do 10 % osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych lub używających w kontaktach domowych języka kaszubskiego zamieszkujących gminę przewiduje, że przyjęcie lub odrzucenie wniosku w sprawie ustalenia nazwy miejscowości i nazw ulic oraz przeprowadzenia konsultacji musi nastąpić w drodze uchwały rady gminy. Dzięki takiemu rozstrzygnięciu w przypadku odrzucenia wniosku o ustalenie dodatkowej nazwy albo przeprowadzenie konsultacji, od uchwały rady gminy można się będzie odwołać.

Język białoruski

Do Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości została wpisana gmina Orla, w której ustalone zostały dodatkowe nazwy w języku białoruskim.

Ponadto, w wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, liczba gmin w których możliwe będzie ustalenie dodatkowych

nazw w języku białoruskim, bez konieczności przeprowadzania konsultacji ulegnie zwiększeniu o 6 gmin.

Język czeski

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na jej obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Przykładowo, ze wspomnianej możliwości skorzystała gmina wiejska Gorlice, w której mniejszość łemkowska stanowiła 0,5% mieszkańców. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku czeskim.

Język karaimski

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku karaimskim (jedyną miejscowością w obecnych granicach Polski w której społeczność karaimska zamieszkuje tradycyjnie od połowy XIX w. jest Warszawa).

Język litewski

W wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, liczba gmin w których możliwe będzie ustalenie dodatkowych nazw w języku litewskim, bez konieczności przeprowadzania konsultacji ulegnie zwiększeniu o 1 gminę.

Język łemkowski

Poza gminą wymienioną w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*, do Rejestru gmin, na których obszarze używane są

nazwy w języku mniejszości została wpisana gmina Uście Gorlickie, w której ustalone zostały dodatkowe nazwy w języku łemkowskim. W wymienionej gminie mniejszość łemkowska również stanowiła poniżej 20% mieszkańców.

Ponadto, w wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, powstanie możliwość ustalenia dodatkowych nazw w języku łemkowskim bez konieczności przeprowadzania konsultacji w 1 gminie.

Język niemiecki

Poza gminami wymienionymi w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*, do Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości zostały wpisane następujące gminy, w których ustalone zostały dodatkowe nazwy w języku niemieckim: Lubniany, Prószków, Gogolin, Lasowice Wielkie, Bierawa, Reńska Wieś, Polska Cerekiew, Turawa i Sośnicowice.

Ponadto, w wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, liczba gmin w których możliwe będzie ustalenie dodatkowych nazw w języku niemieckim, bez konieczności przeprowadzania konsultacji ulegnie zwiększeniu o 20 gmin.

Język ormiański

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku ormiańskim.

Język romski

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Do dnia

dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku romskim.

Język rosyjski

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku rosyjskim.

Język słowacki

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku słowackim.

Język tatarski

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku tatarskim.

Język ukraiński

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała

tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku ukraińskim.

Ponadto, w wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, powstanie możliwość ustalenia dodatkowych nazw w języku ukraińskim bez konieczności przeprowadzania konsultacji w 8 gminach.

Język hebrajski

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku hebrajskim.

Język jidysz

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność. Przewiduje bowiem możliwość wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych tradycyjnych nazw miejscowości w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w języku regionalnym w sytuacji, gdy na jej terenie są miejscowości, których większość mieszkańców wypowiedziała się w konsultacjach za ustaleniem dodatkowej nazwy miejscowości w wymienionych wyżej językach. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku jidysz.

Język kaszubski

Poza gminami wymienionymi w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*, do Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości zostały wpisane następujące gminy, w których ustalone zostały

dodatkowe nazwy w języku kaszubskim: Linia, Kartuzy, Brusy, Parchowo, Sulęcyno, Somonino, Kościerzyna (gmina wiejska), Kościerzyna (gmina miejska), Lipusz, Żukowo, Dziemiany, Lipnica, Czarna Dąbrówka, Wejherowo, Luzino i Karsin.

Ponadto, w wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, liczba gmin w których możliwe będzie ustalenie dodatkowych nazw w języku kaszubskim, bez konieczności przeprowadzania konsultacji ulegnie zwiększeniu o 7 gmin.

Jednocześnie należy wskazać, że jednym z celów przygotowanej przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, jest wzrost liczby dodatkowych nazw miejscowości, obiektów fizjograficznych oraz nazw ulic w językach mniejszościowych i języku regionalnym, który realizowany jest poprzez kampanię skierowaną do gmin, powiatów, pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych oraz organizacji mniejszości. Kampania polega na opracowaniu, wydaniu i dystrybucji broszury, która zostanie przekazana do wymienionych wyżej podmiotów. Broszura zawiera informacje dotyczące tego, czym są dodatkowe nazwy, gdzie można ich używać, sposobu ustalania dodatkowych nazw i wynikających z tego korzyści, a także kwestii finansowych związanych z wymianą tablic informacyjnych. Ponadto w ramach wspomnianej kampanii przygotowana została broszura informująca władze samorządowe o zobowiązaniach wynikających z Karty, w tym umożliwieniu użytkownikom języków mniejszościowych oraz języka regionalnego używania tradycyjnych nazw miejscowych w wymienionych wyżej językach.

Warto także nadmienić, że w 2013 r. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji wystąpiło do gmin, *w których udział osób posiadających obywatelstwo polskie i deklarujących przynależność do grupy narodowej lub wspólnoty etnicznej oraz gmin, w których udział osób posługujących się w domu językiem regionalnym – wynosił co najmniej 20%* (wykaz został opracowany na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011) z informacją dotyczącą możliwości wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych nazw w językach mniejszości.

Ad 254

Minister Administracji i Cyfryzacji dokonuje wpisu gminy do Rejestru gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości na wniosek rady gminy. Wnioski o ustalenie dodatkowej nazwy miejscowości lub obiektu fizjograficznego są opiniowane przez właściwego wojewodę oraz Komisję Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych. Tryb opiniowania nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych przez Komisję określa ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych

(Dz. U. z 2003 r. 166, poz. 1612, z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 5 sierpnia 2004 r. w sprawie trybu pracy Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych oraz wysokości wynagrodzenia przysługującego jej członkom za udział w posiedzeniach (Dz. U. Nr 177, poz. 1831). Należy podkreślić, że przekazywane do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji wnioski rozpatrywane są na bieżąco. Jednakże często zawierają uchybienia formalne i w związku z tym przekazywane są do gmin w celu ich skorygowania oraz uzupełnienia. Zdarzają się przypadki przekazywania gminom wniosków, które wymagają korekty kilkakrotnie. Ponadto należy nadmienić, że w skład Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych wchodzi przede wszystkim przedstawiciele nauki (językoznawcy, historycy, geografowie) z różnych ośrodków naukowych, co także wpływa na częstotliwość posiedzeń Komisji. Czas uzyskiwania wpisu do Rejestru gmin mógł być początkowo dłuższy, z uwagi na to, że przepisy umożliwiające stosowanie podwójnego nazewnictwa były w Polsce nowatorskie. Obecnie czas ten uległ skróceniu i do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie docierają już skargi w tej sprawie.

5. Strony zobowiązują się do zezwolenia, na wniosek zainteresowanych, na używanie lub przybieranie nazwisk w językach regionalnych lub mniejszościowych.

Ad 170

W ramach kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, skierowanej do władz samorządowych, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji zachęca przedstawicieli administracji samorządowej do większej aktywności w zakresie promowania wymienionych wyżej języków, w tym prawnej możliwości używania imion i nazwisk w językach mniejszościowych. W broszurze przekazanej do wspomnianych władz, zawarte zostały m.in. informacje dotyczące przysługującego osobom należącym do mniejszości narodowych i etnicznych prawa używania i pisowni swoich imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni języka ojczystego, w szczególności prawa do ich rejestracji w aktach stanu cywilnego oraz dokumentach tożsamości.

Art. 11

Media

1. Strony zobowiązują się ze względu na użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych na terytoriach, na których mówi się tymi językami, w zależności od sytuacji każdego języka, w zakresie, w jakim władze publiczne posiadają bezpośrednie

*lub pośrednie kompetencje, uprawnienia lub w jakim odgrywają rolę w tej dziedzinie,
i przy poszanowaniu zasady niezależności i autonomii mediów:*

- a) w stopniu, w jakim radio i telewizja pełnią misję służby publicznej:
(ii) że zachęcą do utworzenia lub ułatwią utworzenie co najmniej jednej stacji radiowej
i jednego kanału telewizyjnego w językach regionalnych lub mniejszościowych, lub
(iii) że wydadzą odpowiedni przepis przewidujący, by nadawcy oferowali programy
w językach regionalnych lub mniejszościowych,*

Ad 91, 176, 342, 428, 511, 597

Zobowiązanie zawarte w art. 11 ust. 1 pkt a realizowane jest częściowo poprzez emisję audycji radiowych i telewizyjnych w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym przez nadawców publicznych. Ponadto, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji aktywnie promuje rozwój radiofonii i telewizji cyfrowej, dzięki której oferta programowa jest powszechnie dostępna. Rozwój radiofonii i telewizji cyfrowej, zarówno w przypadku nadawców publicznych, jak i koncesjonowanych, przyczyni się do zaspokojenia w większym stopniu niż dotychczas potrzeb użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w zakresie programowym w przyszłości.

Język białoruski

Audycje w języku białoruskim obecne są na antenie białostockiego oddziału TVP S.A. oraz Polskiego Radia Białystok. Szczegółowy wykaz wspomnianych programów został przedstawiony w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*. Ponadto, w programie Radia Białystok obecna była audycja realizowana m.in. w języku białoruskim *Duchowe Spotkania* (<http://www.radio.bialystok.pl/duchowe>), nadawana raz w tygodniu (czas trwania: 15 minut).

Język czeski

Obecnie w publicznej radiofonii i telewizji nie są emitowane programy w języku czeskim.

Język karaimski

Obecnie w publicznej radiofonii i telewizji nie są emitowane programy w języku karaimskim.

Język litewski

Audycje w języku litewskim obecne są na antenie białostockiego oddziału TVP S.A. oraz Polskiego Radia Białystok. Szczegółowy wykaz wspomnianych programów został przedstawiony w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez*

Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych.

Język łemkowski

Obecnie w publicznej radiofonii i telewizji nie są emitowane programy w języku łemkowskim.

Język niemiecki

Audycje w języku niemieckim obecne są na antenie katowickiego i opolskiego oddziału TVP S.A. oraz Polskiego Radia Opole, Polskiego Radia Olsztyn i Polskiego Radia Katowice. Szczegółowy wykaz wspomnianych programów został przedstawiony w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*. Ponadto, w programie Radia Katowice obecny był magazyn publicystyczny *Praesent*, nadawany raz w tygodniu (czas trwania: 55 minut), redagowany przez Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego, natomiast w Radiu Opole nadawana była audycja informacyjna *Śląskie aktualności*, prezentująca bieżące wydarzenia z regionu, istotne z punktu widzenia użytkowników języka niemieckiego (5 razy w tygodniu, czas trwania: 35 minut).

Język ormiański

Obecnie w publicznej radiofonii i telewizji nie są emitowane programy w języku ormiańskim.

Język romski

Audycje w języku romskim obecne są na antenie Polskiego Radia Opole oraz Polskiego Radia Koszalin. Szczegółowy wykaz wspomnianych programów został przedstawiony w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*. Ponadto, w programie Radia Opole raz w tygodniu obecna była audycja *Romano Drom* oraz magazyn publicystyczny *Romscy Bracia*, natomiast na antenie Radia Koszalin ukazywał się raz w tygodniu *Serwis Romski* (czas trwania: 2.5 minuty) – (<http://www.radio.koszalin.pl/pl/program/serwis-romski.394.html>).

Język rosyjski

Audycje w języku rosyjskim obecne są na antenie białostockiego oddziału TVP S.A. Szczegółowy wykaz wspomnianych programów został przedstawiony w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*. Ponadto, w programie białostockiego oddziału TVP S.A. oraz olsztyńskiego oddziału TVP S.A. obecna była dwa

razy w miesiącu audycja *Rosyjski Ekspres* (w języku rosyjskim, z napisami w języku polskim, czas trwania: 10 minut) - (<http://www.tvp.pl/bialystok/mniejszosci/rosyjski-ekspres>). Od maja 2014 r. audycja ta nadawana jest pod nazwą *Wiadomości rosyjskie*.

Język słowacki

Obecnie w publicznej radiofonii i telewizji nie są emitowane programy w języku słowackim.

Język tatarski

Obecnie w publicznej radiofonii i telewizji nie są emitowane programy w języku tatarskim.

Język ukraiński

Audycje w języku ukraińskim obecne są w Telewizji Polskiej S.A. oraz na antenie białostockiego i olsztyńskiego oddziału TVP S.A., a także na antenie Polskiego Radia Białystok, Polskiego Radia Koszalin, Polskiego Radia Olsztyn, Polskiego Radia Kraków, Polskiego Radia Rzeszów, Polskiego Radia Szczecin oraz Polskiego Radia Wrocław. Szczegółowy wykaz wspomnianych programów został przedstawiony w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*. Ponadto, na antenie białostockiego oddziału TVP S.A., prezentowana była relacja z imprezy kultury ukraińskiej *Na Iwana na Kupala*. W Radiu Koszalin dwa razy w tygodniu nadawany był *Magazyn ukraiński* (czas trwania: 15 minut) – (<http://www.radio.koszalin.pl/pl/program/podcast/magazyn-ukrainski.36.html>), natomiast w Radiu Olsztyn raz w tygodniu nadawana była audycja informacyjna *Od niedzieli do niedzieli* (czas trwania: 5 minut) oraz audycja publicystyczna *Od niedzieli do niedzieli* (czas trwania: 25 minut), redagowane przez użytkowników języka ukraińskiego. Ponadto, w Radiu Rzeszów emitowany był cztery razy w tygodniu magazyn informacyjno-publicystyczny *Wiadomości dla Ukraińców* (czas trwania: 30 minut), natomiast na antenie Radia Szczecin dwa razy w tygodniu nadawana była audycja informacyjna *Posydenki-Informacje* (czas trwania: 5-7 minut) oraz audycja publicystyczna *Posydenki* (czas trwania: 47-50 minut) – (<http://radioszczecin.pl/249,0,posydenki>). W czerwcu 2012 r. na antenie Radia Rzeszów emitowany był także siedem razy w tygodniu specjalny serwis informacyjny w języku ukraińskim w związku z Mistrzostwami Europy w Piłce Nożnej.

Język hebrajski

Obecnie w publicznej radiofonii i telewizji nie są emitowane programy w języku hebrajskim.

Język jidysz

Obecnie w publicznej radiofonii i telewizji nie są emitowane programy w języku jidysz.

Język kaszubski

Audycje w języku kaszubskim obecne są na antenie Polskiego Radia Gdańsk oraz Polskiego Radia Koszalin. Szczegółowy wykaz wspomnianych programów został przedstawiony w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*. Ponadto, w programie Radia Koszalin obecna była audycja *Pogadanki kaszubskie*, nadawana dwa razy w tygodniu (czas trwania: 1.5 minuty), *Lekcja języka kaszubskiego* (<http://www.radio.koszalin.pl/pl/program/podcast/lekcja-jezyka-kaszubskiego.56.html>), nadawana raz w tygodniu (czas trwania: 1 minuta), *Z poradnika cotczi Trudë* (cykl programów trwających ok 2 minut) – (<http://www.radio.koszalin.pl/pl/program-type/z-poradnika-cotczi-trud%C3%AB.10.html>) oraz *Kaszëbszczi słowa na mądrą głowã* (cykl dwuminutowych audycji).

b) (ii) *że zachęcą do regularnego nadawania lub ułatwią regularne nadawanie programów radiowych w językach regionalnych lub mniejszościowych*

Ad 93, 178, 344, 430, 513, 599

Polskie prawo stwarza możliwość funkcjonowania nadawców społecznych. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji w odpowiedzi na zgłaszane przez użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego aplikacje, występuje do Urzędu Komunikacji Elektronicznej z wnioskiem o dobranie częstotliwości na obszarze zamieszkanym przez osoby posługujące się wyżej wymienionymi językami, a następnie przeprowadza postępowanie o udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programu. Przykładem wspomnianego działania było udzielenie koncesji Białoruskiemu Centrum Informacyjnemu na rozpowszechnianie programu pn. *Białoruskie Radio Racja* (<http://www.racyja.com/>) oraz Stowarzyszeniu Ziemia Pucka na rozpowszechnianie programu pn. *Radio Kaszebe* (<http://radiokaszebe.pl/>), o czym była mowa w *I Raporcie dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*. Warto także nadmienić, że rozwój radiofonii cyfrowej umożliwi w przyszłości powstanie stacji radiowych skierowanych do rozproszonych grup obiorców, w tym użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego.

W uzupełnieniu do informacji przedstawionych powyżej, należy wskazać, że zgodnie z przepisami ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Minister Administracji i Cyfryzacji przekazuje środki na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego, w tym wspieranie audycji radiowych realizowanych w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Wsparcie finansowe uzależnione jest od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowane podmioty. Poniżej zostały przedstawione przykłady wspomnianych zadań, które w latach 2011 - 2014 otrzymały dofinansowanie z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji:

Język białoruski

- Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska-Białoruś – Spowodowanie nadania audycji radiowych w języku białoruskim dla mniejszości białoruskiej zamieszkującej Białystok i Białostoczczyznę w 2012 r.
- Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska-Białoruś – Spowodowanie nadania audycji radiowych w języku białoruskim dla mniejszości białoruskiej zamieszkującej Białystok i Białostoczczyznę w 2013 r.
- Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska-Białoruś – Spowodowanie nadania audycji radiowych w języku białoruskim dla mniejszości białoruskiej zamieszkującej Białystok i Białostoczczyznę w 2014 r.

Język czeski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku czeskim.

Język karaimski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku karaimskim.

Jednakże należy wskazać, że język karaimski pojawia się w programach realizowanych z udziałem przedstawicieli społeczności posługującej się językiem karaimskim (m. in. Lem.fm, Allensteiner Welle, a także w programach nadawanych w Radiu Polskim).

Język litewski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku litewskim.

Język łemkowski

- Stowarzyszenie Ruska Bursa w Gorlicach - Łemkowskie radio internetowe Stowarzyszenia RUSKA BURSA LEM.FM (<http://lem.fm/>).

Warto nadmienić, że Stowarzyszenie Ruska Bursa w Gorlicach podjęło starania o uzyskanie koncesji na rozpowszechnianie programu w radiu naziemnym.

Język niemiecki

- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego w Raciborzu – Realizacja niemieckojęzycznych audycji radiowych w 2011 r.
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego w Raciborzu – Realizacja niemieckojęzycznych audycji radiowych w 2012 r.
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego w Raciborzu – Realizacja niemieckojęzycznych audycji radiowych w 2013 r.
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego w Raciborzu – Realizacja niemieckojęzycznych audycji radiowych w 2014 r.;
- Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce – Realizacja niemieckojęzycznej audycji radiowej Musikschartel – Minderheit Aktuell;
- Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce - Realizacja niemieckojęzycznej audycji radiowej Kaffeeklatsch.

Użytkownicy języka niemieckiego podjęli także działania zmierzające do uruchomienia niepublicznej rozgłośni radiowej nadającej na terenie Opolszczyzny.

Język ormiański

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku ormiańskim.

Język romski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku romskim.

Język rosyjski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku rosyjskim.

Język słowacki

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku słowackim.

Język tatarski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku tatarskim.

Język ukraiński

- Związek Ukraińców Podlasia „Audycje radiowe w języku ukraińskim "Ukraińskie Słowo" (<http://www.orthodoxia.pl/?p=7&cat=6>)
- Towarzystwo Ukraińskie „Dzwony Chołmszczyzny i Pidlaszszia” (audycja radiowa)
- Towarzystwo Ukraińskie – Wersja ukraińska portalu Prawosławne Radio Internetowe Orthodox.fm. ([http://orthodox.fm./](http://orthodox.fm/))

Język hebrajski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku hebrajskim.

Język jidysz

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów radiowych w języku jidysz.

Język kaszubski

- Stowarzyszenie Ziemia Pucka – Podtrzymywanie i rozwijanie w społeczności kaszubskiej znajomości języka kaszubskiego poprzez rozpowszechnianie programu radiowego pod nazwą „Radio Kaszebe”.

c) (ii) że zachęcą do regularnego nadawania lub ułatwią regularne nadawanie programów telewizyjnych w językach regionalnych lub mniejszościowych

Ad 95, 180, 346, 432, 515, 601

Polskie prawo stwarza możliwość funkcjonowania nadawców społecznych, o czym była mowa w punkcie powyżej. Ponadto, rozwój telewizji cyfrowej umożliwi w przyszłości powstanie stacji telewizyjnych skierowanych do rozproszonych grup obiorców, w tym użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego.

Należy także podkreślić, że zgodnie z przepisami ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Minister Administracji i Cyfryzacji przekazuje środki na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego, w tym wspieranie programów telewizyjnych realizowanych w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Wsparcie finansowe uzależnione jest od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowane podmioty. Poniżej zostały przedstawione przykłady wspomnianych zadań, które w latach 2011 - 2014 otrzymały dofinansowanie z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji:

Język białoruski

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku białoruskim.

Język czeski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku czeskim.

Język karaimski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku karaimskim. Warto jednakże nadmienić, że od roku 2011 społeczność karaimska realizuje w ramach zadań finansowanych ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych dokumentalne filmy video, podsumowujące roczną działalność. W każdym ze wspomnianych filmów funkcjonuje język karaimski.

Język litewski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku litewskim.

Język łemkowski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku łemkowskim.

Język niemiecki

- Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce - Realizacja niemieckojęzycznej audycji telewizyjnej Schlesien Journal (<http://www.tvp.pl/opole/kultura/schlesien-journal>).

Język ormiański

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku ormiańskim.

Język romski

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku romskim.

Język rosyjski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku rosyjskim.

Język słowacki

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku słowackim.

Język tatarski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku tatarskim.

Język ukraiński

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku ukraińskim.

Język hebrajski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku hebrajskim.

Język jidysz

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na nadawaniu programów telewizyjnych w języku jidysz.

Język kaszubski

- Stowarzyszenie Ziemia Pucka – Podtrzymywanie i rozwijanie znajomości języka kaszubskiego poprzez produkcję i emisję programów telewizyjnych o charakterze edukacyjnym, informacyjnym i rozrywkowym
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Produkcja Programu Telewizyjnego "Godome po kaszebsku" (<http://www.telewizjattm.pl/nasze-programy/62/24369-godome-po-kaszebsku-lomiaco-kleka-dr-treker-dziwna-pisownia.html?play=on>)
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Program Telewizyjny "Przegląd prasy kaszubskiej"
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Produkcja Programu Telewizyjnego "Kleka"
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Produkcja Programu Telewizyjnego "Na kaszubską nutę"

Ad 266

W 2011 r. do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wpłynął wniosek o przyznanie dotacji na realizację programu telewizyjnego w wysokości 270 700 zł. Dotacja na wymienione wyżej zadanie nie została udzielona, z uwagi na zaprzestanie działalności przez emitenta programu - Media Kaszebe sp. z o.o. Warto jednak nadmienić, że od 2013 r. programy telewizyjne w języku kaszubskim realizowane są przez Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie i emitowane przez Twoją Telewizję Morską (telewizję kablową działającą na terenie zamieszkanym przez użytkowników języka kaszubskiego).

d) że zachęcą do produkcji i dystrybucji utworów dźwiękowych i audiowizualnych w językach regionalnych lub mniejszościowych lub ułatwią taką produkcję i dystrybucję,

Ad 97, 182, 268, 348, 434, 517, 603

Minister Administracji i Cyfryzacji posiada prawne i finansowe możliwości wspierania produkcji i dystrybucji prac audio i audiowizualnych w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Wsparcie finansowe uzależnione jest od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowane podmioty. Poniżej zostały przedstawione przykłady wspomnianych zadań, które w latach 2011-2014 otrzymały dofinansowanie z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Język białoruski

- Gminne Centrum Kultury w Gródku - Wydanie płyty "Szczodry wieczar dobrym ludziom" (Wydanie płyty z kolędami w języku białoruskim)
- Gminne Centrum Kultury w Gródku - Wydanie płyty zespołu KALINKA (wydawnictwo w języku białoruskim)
- Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących się Języka Białoruskiego AB-BA - Wydanie płyt z piosenkami białoruskimi do klas I-III

Język czeski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji i dystrybucji prac audio i audiowizualnych w języku czeskim.

Język karaimski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji i dystrybucji prac audio i audiowizualnych w języku karaimskim.

Warto jednakże nadmienić, że Związek Karaimów Polskich w 2013 r. wydał płytę zespołu krymskotatarskiej telewizji ATR *Maqam Karaj konuszmasy. Piosenki karaimskie* (wydawnictwo w języku karaimskim, dialekcie krymskokaraimskim), a także w 2014 r. wyprodukował bajkę animowaną *Cudowny Koń księcia Witolda. Legenda karaimska* (wydawnictwo w czterech językach: karaimskim - dialekcie trockim, polskim, litewskim, i angielskim).

Język litewski

- Towarzystwo Św. Kazimierza w Sejnach – wydanie płyty litewskiego chóru kościelnego z Sejn (wydawnictwo w języku litewskim)
- Fundacja im. b-pa Antanasa Baranauskasa „Dom Litewski” w Sejnach – wydanie płyty zespołów artystycznych działających przy Domu Litewskim (wydawnictwo w języku litewskim)

Język łemkowski

- Stowarzyszenie Lemko Tower - Nagranie i wydanie płyty Lemko Tower z okazji X-lecia działalności (wydawnictwo w języku łemkowskim)
- Stowarzyszenie RUSKA BURSA w Gorlicach - Wydanie w ramach serii wydawniczej zatytułowanej "Biblioteka Ruskiej Bursy" wydawnictwa multimedialnego pt. "Pieśni i piosenki Petra Murianki" część 2
- Stowarzyszenie RUSKA BURSA w Gorlicach - Wydanie w ramach serii „Biblioteka Ruskiej Bursy” płyty CD z pieśniami łemkowskimi pn.: "Micne zila”
- Stowarzyszenie Miłośników Kultury Łemkowskiej – nagranie i wydanie płyty zespołu Sestry Boczniewicz pt. „Strunamy serca”

Język niemiecki

- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej "Warmia" w Lidzbarku Warmińskim Archiwizacja ginącej kultury Prus Wschodnich - nagranie płyty - vol. 2 (wydawnictwo w języku niemieckim)
- Stowarzyszenie Język-Kultura-Tradycja-Pomostem do Europy - Wydanie płyty jubileuszowej z piosenkami w języku niemieckim chóru mniejszości niemieckiej w Rybniku
- Towarzystwo Kulturalne Ludności Niemieckiej "OJCZYŻNA" w Kwidzynie - Nagrania utworów niemieckojęzycznych wykonywanych przez zespoły TKLN

- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej "Warmia" w Lidzbarku Warmińskim - Piosenki dziecięcych snów (płyta z piosenkami dla dzieci w języku niemieckim)

Język ormiański

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji i dystrybucji prac audio i audiowizualnych w języku ormiańskim.

Język romski

- Stowarzyszenie Centrum Doradztwa i Informacji dla Romów w Polsce - Poszukiwanie i archiwizacja wspomnień i Muzyki Romów (m.in. nagranie wspomnień, melodii i pieśni romskich, rozmowy prowadzone w języku polskim i romskim).

Język rosyjski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji i dystrybucji prac audio i audiowizualnych w języku rosyjskim.

Język słowacki

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji i dystrybucji prac audio i audiowizualnych w języku słowackim.

Język tatarski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji i dystrybucji prac audio i audiowizualnych w języku tatarskim.

Język ukraiński

- Związek Ukraińców w Polsce – Wydanie CD Męskiego Chóru *Żurawli*

Język hebrajski

- Stowarzyszenie Chór Żydowski "CLIL" – Dofinansowanie wydania płyty (wydanie płyty z pieśniami szabatowymi w języku hebrajskim – 12 pieśni hebrajskich i dwie pieśni jidysz)

Język jidysz

- Stowarzyszenie Chór Żydowski "CLIL" – Dofinansowanie wydania płyty (wydanie płyty z pieśniami szabatowymi w języku hebrajskim – 12 pieśni hebrajskich i dwie pieśni jidysz)

Język kaszubski

- Stowarzyszenie Chóralne Discantus - Kaszubskie kolędy na chór z towarzyszeniem zespołu instrumentalnego (wydawnictwo w języku kaszubskim)

- Stowarzyszenie Chóralne Discantus – Kaszubskie pieśni ludowe na chór a'capella (wydawnictwo w języku kaszubskim)
 - Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział W Gdyni – Wydanie audiobooka – słuchowiska L. Będkowskiego „Zakłeta królowna” (wydawnictwo w języku kaszubskim)
 - Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Kaszubski na każdy dzień roku - wydanie płyty mp3 z 365 lekcjami języka kaszubskiego (wydawnictwo dwujęzyczne)
 - Stowarzyszenie Chóralne Discantus - Opracowanie kaszubskich pieśni ludowych na zespół wokalny z towarzyszeniem instrumentalnym - nagranie i wydanie płyty (wydawnictwo w języku kaszubskim)
- e) *(i) że zachęcą do utworzenia lub ułatwią utworzenie lub utrzymanie co najmniej jednej gazety w językach regionalnych lub mniejszościowych*

Ad 184 i 185

Zgodnie z przepisami ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Minister Administracji i Cyfryzacji ma możliwość przekazywania środków na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego, w tym wydawanie dzienników w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Przekazanie takiego wsparcia jest jednak uzależnione od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowanych wydawców. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o wsparcie wydawania dziennika w języku niemieckim. Mając na uwadze potrzebę zwiększenia dostępności prasy w języku niemieckim, Minister Administracji i Cyfryzacji wystąpił do Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce - organizacji skupiającej użytkowników języka niemieckiego, będącej jednocześnie wydawcą tygodnika *Wochenblatt.pl*, z propozycją rozważenia możliwości zwiększenia udziału tekstów publikowanych w czasopiśmie w języku niemieckim, a także wydawania w przyszłości gazety codziennej w wymienionym wyżej języku. Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa nie wpłynęła odpowiedź na wspomniane wystąpienie.

Ad 270, 350, 436, 609

Minister Administracji i Cyfryzacji posiada prawne i finansowe możliwości wspierania wydawania tygodników w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym, czego przykładem jest przekazywanie środków finansowych z budżetu państwa na wydawanie tygodników: *Niwa*, *Schlesisches Wochenblatt* oraz *Nasze Słowo*. Wsparcie finansowe uzależnione jest jednak od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowanych wydawców.

Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie wydawania tygodnika w języku kaszubskim, łemkowskim, litewskim, ormiańskim, czeskim, karaimskim, romskim, rosyjskim, słowackim, tatarskim oraz jidysz. Wspomniane języki są natomiast stale obecne w wydawanych czasopismach, wspieranych z budżetu państwa.

Język karaimski

Język karaimski jest obecny w kwartalniku *Awazymyz* oraz roczniku *Almanach karaimski*.

Język litewski

Dwutygodnik *Aušra* jest wydawany w języku litewskim.

Język łemkowski

Dwumiesięcznik *Besida* jest wydawany w języku łemkowskim, język łemkowski jest także obecny w kwartalniku *Watra* oraz miesięczniku *Sami o sobie*.

Język ormiański

Język ormiański jest obecny w czasopiśmie *Awedis*.

Język romski

Język romski jest obecny w dwumiesięczniku - *Romano Atmo - Cygańska Dusza* oraz kwartalniku *Dialog- Pheniben*.

Język rosyjski

Dwumiesięcznik *Zdrowstujcie* jest wydawany w języku rosyjskim, język rosyjski jest także obecny w miesięczniku *Sami o sobie*.

Język słowacki

Miesięcznik *Život* jest wydawany w języku słowackim.

Język jidysz

Język jidysz jest obecny w miesięczniku *Słowo Żydowskie – Dos Jidisze Wort*.

Język kaszubski

Język kaszubski jest obecny w miesięczniku *Pomerania*.

f) (ii) że zastosują istniejące środki pomocy finansowej także w odniesieniu do produkcji audiowizualnych w językach regionalnych lub mniejszościowych,

Ad 101, 187, 272, 351, 438, 521, 611

Minister Administracji i Cyfryzacji posiada prawne i finansowe możliwości wspierania produkcji audiowizualnej w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Wsparcie finansowe uzależnione jest od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowane podmioty.

Poniżej zostały przedstawione przykłady wspomnianych zadań, które w latach 2011-2014 otrzymały dofinansowanie z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Język białoruski

- Stowarzyszenie Edukacji Filmowej - Nosiciele kultury (produkcja i wydanie na płycie dwóch filmów dokumentalnych w języku białoruskim, z polskimi napisami, poświęconych osobom znaczącym dla rozwoju kultury mniejszości białoruskiej)
- Gminne Centrum Kultury w Gródku - "Łavaczka" - czteropłytowy album DVD z reportażami zrealizowanymi na pograniczu polsko-białoruskim (gminy Krynki, Gródek, Narewka, Białowieża - wydawnictwo w języku białoruskim)

Język czeski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku czeskim.

Język karaimski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku karaimskim.

Warto jednakże nadmienić, że produkcję audiowizualną Związek Karaimów Polskich realizuje w ramach zadań zleconych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwo Spraw Zagranicznych, czego przykładem jest realizacja od 2011 r. filmów *Karaj jollary – Karaimskie drogi*, które zamieszczane są na stronie internetowej: www.karaimi.org/wideo (we wspomnianych filmach obecne są języki: polski i karaimski - dialekt trocki).

Język litewski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku litewskim.

Język łemkowski

- Stowarzyszenie Lemko Tower - Lemko Tower TV – cykl reportaży z wydarzeń kulturalnych 2014 (reportaże w języku łemkowskim)
- Stowarzyszenie Łemków – Realizacja II cz. filmu „Akcja Wisła” (dialogi w języku łemkowskim i polskim)

Język niemiecki

- Olsztyńskie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej - Zatrzymane w kadrze (dwujęzyczne reportaże o historii i działalności organizacji)

- Związek Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur - Produkcja filmu krótkometrażowego o mniejszości niemieckiej na Warmii i Mazurach (film w języku niemieckim)

Język ormiański

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku ormiańskim.

Język romski

- Dokumentacja audiowizualna Międzynarodowych Spotkań Zespołów Cygańskich „Romane Dyvesa”.

Język rosyjski

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku rosyjskim.

Język słowacki

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku słowackim.

Język tatarski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku tatarskim.

Język ukraiński

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku ukraińskim.

Język hebrajski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku hebrajskim.

Język jidysz

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na produkcji audiowizualnej w języku jidysz.

Język kaszubski

- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie – Wirtualne Kaszuby (24 filmy dokumentalne w języku kaszubskim oraz internetowa platforma do umieszczania krótkich filmów edukacyjno-dokumentalnych w języku kaszubskim i/lub z kaszubskimi napisami)

g) że będą wspierały szkolenie dziennikarzy i innych pracowników mediów posługujących się językami regionalnymi lub mniejszościowymi.

Ad 103, 189, 274, 354, 440, 523, 613

Z inicjatywy Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, odbyły się kursy dla dziennikarzy realizujących audycje w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym z zakresu radiofonii i telewizji. Ponadto w dniu 5 sierpnia 2011 r. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji wyraziła poparcie dla inicjatywy utworzenia Międzynarodowego Centrum Kształcenia Dziennikarzy Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Dziennikarzy Polonijnych z siedzibą w Białymstoku, prowadzonego przez Fundację „Nasza Przyszłość”. W opinii Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, działalność Centrum może w znaczący sposób przyczynić się do podniesienia kwalifikacji zawodowych dziennikarzy przygotowujących programy w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym. Kursy w ramach wspomnianego Centrum prowadzi Radio Białystok, natomiast seminaria dla dziennikarzy zajmujących się tematyką mniejszości narodowych i etnicznych oraz języków mniejszościowych i języka regionalnego realizowane są we współpracy z Wydziałem Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Krajową Radą Radiofonii i Telewizji.

3. Strony zobowiązują się do zapewnienia, by interesy użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych były reprezentowane lub uwzględniane w takich organach, jakie mogą zostać ustanowione zgodnie z prawem, jednocześnie odpowiadając za zagwarantowanie wolności i pluralizmu mediów.

Ad 107, 193, 275, 358, 444, 617

Projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw, przewiduje zmiany w ustawie z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226, z późn. zm.), polegające na zobowiązaniu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji do uwzględniania kandydatów zgłaszanych przez organizacje mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, podczas powoływania rad programowych. Ponadto, w związku z trudnościami związanymi z zapewnieniem udziału przedstawicieli użytkowników wszystkich języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w radach programowych, projektowana zmiana przyznaje jednocześnie prawo zgłaszania kandydatów do wymienionych wyżej rad Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Wspomniane rozwiązanie umożliwi reprezentowanie interesów

użytkowników wymienionych wyżej języków poprzez instytucję skupiającą reprezentantów wszystkich języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, o której mowa w art. 7 ust. 4 Karty.

Warto podkreślić, że w ostatnich latach udział przedstawicieli tych środowisk w ciałach opiniujących oferty programowe zwiększył się kilkakrotnie (obecnie jest siedmiu przedstawicieli użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w radach programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej, w poprzedniej kadencji było tylko dwóch przedstawicieli).

Język białoruski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem białoruskim.

Język czeski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem czeskim.

Język karaimski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi osoba posługująca się językiem karaimskim.

Język litewski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem litewskim.

Język łemkowski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem łemkowskim.

Język niemiecki

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej wchodzi następujący przedstawiciel społeczności posługującej się językiem niemieckim:

- Krzysztof Wyszak - zgłoszony do Rady Programowej Radia Opole przez Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim;

Język ormiański

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem ormiańskim.

Język romski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem romskim.

Język rosyjski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej wchodzi następujący przedstawiciel społeczności posługującej się językiem rosyjskim:

- Andrzej Romańczuk – zgłoszony do Rady Programowej Radia Białystok przez Rosyjskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe;
- Marek Kozłowski – zgłoszony do Rady Programowej OTVP Białystok przez Rosyjskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe.

Język słowacki

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem słowackim.

Język tatarski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem tatarskim.

Język ukraiński

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej wchodzi następujący przedstawiciel społeczności posługującej się językiem ukraińskim:

- Roman Biłas – zgłoszony do Rady Programowej Radia Koszalin przez Związek Ukraińców w Polsce;
- Paweł Pietnoczka - zgłoszony do Rady Programowej Radia Olsztyn przez Związek Ukraińców w Polsce;
- Michał Pulkowski - zgłoszony do Rady Programowej Radia Rzeszów przez Związek Ukraińców w Polsce;
- Oksana Kłosowska - zgłoszona do Rady Programowej Radia Szczecin przez Związek Ukraińców w Polsce.

Język hebrajski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem hebrajskim.

Język jidysz

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem jidysz.

Język kaszubski

Obecnie w skład rad programowych spółek radiofonii i telewizji publicznej nie wchodzi przedstawiciel społeczności posługującej się językiem kaszubskim.

Art. 12

Działania kulturalne i obiekty kultury

1. *W odniesieniu do działań i obiektów kulturalnych – a w szczególności bibliotek, bibliotek wideo, ośrodków kulturalnych, muzeów, archiwów, stowarzyszeń, teatrów i kin, jak również dzieł literackich i filmowych, powszechnych form ekspresji kulturalnej, festiwali i organizacji kulturalnych, włączając między innymi zastosowanie nowych technologii – Strony zobowiązują się, na terytoriach, na których takie języki są używane, i w stopniu, w jakim władze publiczne są kompetentne, posiadają prawo lub odgrywają rolę w tej dziedzinie:*
 - a) *popierać formy wyrazu i inicjatywy właściwe językom regionalnym lub mniejszościowym i promować różne formy dostępu do dzieł tworzonych w tych językach,*

Ad 109, 195, 280, 360, 446, 529, 622

Minister Administracji i Cyfryzacji posiada prawne i finansowe możliwości wspierania inicjatyw mających na celu zachowanie i rozwój języków mniejszościowych oraz języka regionalnego oraz różnych form wypowiedzi w wymienionych wyżej językach. Wsparcie finansowe uzależnione jest od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowane podmioty. Poniżej zostały przedstawione przykłady wspomnianych zadań, które w latach 2011-2014 otrzymały dofinansowanie z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Język białoruski

- Rada Programowa Tygodnika NIWA - XIV Konkurs Poezji i Prozy "Debiut" (Konkurs literacki dla twórców amatorów piszących w języku białoruskim)
- Rada Programowa Tygodnika NIWA - XV Polsko-Białoruskie Warsztaty Literackie "Biazmiezza" (Wspólne warsztaty literackie dla twórców piszących po białorusku z Białorusi i Polski)
- Rada Programowa Tygodnika NIWA - Warsztaty "Sustreczy Zorki" (Warsztaty dziennikarskie dla dzieci w języku białoruskim)
- Gminne Centrum Kultury w Gródku - Wydanie zbioru "Pieśni białoruskie Ziemi Gródeckiej/Biełaruskija pieśni Haradockaj Ziamli" (Dwujęzyczne wydawnictwo książkowe prezentujące białoruskie pieśni z Gminy Gródek)
- Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne - Prezentacje Zespołów Obrzędowych (Konkurs amatorskich zespołów artystycznych prezentujących scenki obrzędowe wykonywane w języku białoruskim)

- Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne - Ogólnopolski Festiwal "Piosenka Białoruska 2011" (Wieloetapowy festiwal piosenki wykonywanej w języku białoruskim)
- Towarzystwo Kultury Białoruskiej - Konkurs Recytatorski "Ojczyście Słowo" (Konkurs recytatorski dla dzieci w języku białoruskim)
- Towarzystwo Kultury Białoruskiej - Konkurs "Piosenka Białoruska" dla dzieci i młodzieży z przedszkoli szkół podstawowych i gimnazjalnych (Konkurs piosenki w języku białoruskim dla dzieci i młodzieży)
- Towarzystwo Kultury Białoruskiej - Konkurs "Sceniczne Słowo" (Konkurs recytatorski dla młodzieży w języku białoruskim)
- Towarzystwo Kultury Białoruskiej - Konkurs szkolnych zespołów teatralnych (Konkurs małych form teatralnych w języku białoruskim)
- Związek Młodzieży Białoruskiej - XVIII Festiwal Białoruskiej Poezji Śpiewanej i Piosenki Autorskiej "Bardauskaja Vosień 2011" (Festiwal piosenki autorskiej i literackiej w języku białoruskim)
- Gminne Centrum Kultury w Gródku - Wieczór kolęd "Шчодры вечар добрым людзям" (Wieczór kolęd w języku białoruskim)
- Białowieski Ośrodek Kultury – Różnogłosie (Cykl koncertów zespołów prezentujących repertuar w języku białoruskim)
- Gminny Ośrodek Kultury w Czyżach - XVIII Jesienne Spotkania z Folklorem Białoruskim (Koncert zespołów wykonujących repertuar w języku białoruskim)
- Białoruskie Zrzeszenie Studentów - XXII Festiwal Muzyki Młodej Białorusi "Basowiszczu"
- Związek Młodzieży Białoruskiej - Cykl spotkań "Tradycja, súčasność, buduczynia" (Cykl wykładów i warsztatów prowadzonych dla młodzieży w języku białoruskim)
- Stowarzyszenie Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce - "Białoruski Alfabet Sztuki" (Organizacja wystaw sztuki nowoczesnej mniejszości białoruskiej wraz z wydaniem z każdej z nich dwujęzycznego białorusko-polskiego folderu, oprowadzanie wycieczek muzealnych w języku białoruskim i polskim)
- Stowarzyszenie Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach - Białoruskie rody mieszczańskie z Podlasia. Antychowicze z Bielska Podlaskiego (Publikacja w języku białoruskim)
- Związek Młodzieży Białoruskiej - Teatr blizki - teatr blizka (Cykl przedstawień teatralnych w języku białoruskim)

- Stowarzyszenie Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce - Białoruska grupa teatralna (Działalność dziecięco-młodzieżowej grupy teatralnej wystawiającej przedstawienia w języku białoruskim)
- Fundacja VILLA SOKRATES - Wydanie zbioru "Pieśni białoruskie Ziemi Sokólskiej/Biełaruskija pieśni Sakolskaj ziamli" (Dwujęzyczne wydawnictwo książkowe prezentujące białoruskie pieśni z okolic Sokółki)
- Stowarzyszenie Dziennikarzy Białoruskich - Wydanie książki Dymitra Szatyłowicza "Uspaminy" (Publikacja w języku białoruskim)
- Stowarzyszenie Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach - MIASTA I MIASTECZKA w historii podlaskich Białorusinów. Wydanie książki z serii: Historia i kultura podlaskich Białorusinów (Publikacja w języku białoruskim)
- Białoruskie Stowarzyszenie Literackie BIAŁOWIEŻA - Wydanie książki literackiej (w języku białoruskim): Halina Twaranowicz, Pójść, aby wrócić (Pajści, kab wiarnucca)
- Stowarzyszenie Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach - Bielski Sejm i Bielski Przywilej. Wydanie książki z serii "Historia i kultura podlaskich Białorusinów" (publikacja w języku białoruskim)
- Fundacja Edukacyjna Jacka Kuronia - Wsparcie zajęć z języka białoruskiego w szkole w Białowieży (Cykl zajęć w języku białoruskim (teatralnych, muzycznych) prowadzonych dla dzieci)

Język czeski

- Parafia Ewangelicko-Reformowana w Zelowie - Zabawy z językiem czeskim w przedszkolu (m.in. nauka języka czeskiego, przegląd bajek czeskich, festiwal teatrzyków przedszkolnych)
- Parafia Ewangelicko - Reformowana w Zelowie - Przegląd Bajki czeskiej
- Parafia Ewangelicko - Reformowana w Zelowie - XI Festiwal Teatrzyków Przedszkolnych "Mali-Większym" im. Jana Amosa Komeńskiego
- Stowarzyszenie Czechów w Polsce - Działalność Ośrodka Kultury Czeskiej *Klub Czeski* w Zelowie (m.in. nauka języka czeskiego dla dzieci i młodzieży, pokazy bajek i filmów czeskich, spotkania z literaturą czeską)

Język karaimski

- Związek Karaimów Polskich – „Publikacja książki „Rozmówki polsko-litewsko-karaimskie” autorstwa Haliny Kobeckaite”

Warto także nadmienić, że Związek Karaimów Polskich realizuje zadania mające na celu zachowanie języka karaimskiego przy wsparciu finansowym Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz władz samorządowych, czego przykładem jest organizowanie w latach 2011-2014 cyklu imprez towarzyszących wystawie karaimskiej „Karaj jołary – Karaimskie drogi” pod tytułem „Karaimskie drogi. Spis podróży”, koncertu towarzyszącego konferencji Karaimi Turkolodzy, podczas którego prezentowane były tradycyjne utwory w języku karaimskim we współczesnych aranżacjach. Ponadto na stronie internetowej www.gry.karaimi.org dostępna jest gra memo w języku karaimskim.

Język litewski

- Stowarzyszenie Litwinów w Polsce – konkurs recytatorski dla uczniów (w języku litewskim)
- Stowarzyszenie Litwinów w Polsce - Wydanie tomiku poezji litewskiego poety i tłumacza literatury Sygita Birgiela w języku litewskim
- Stowarzyszenie Litwinów w Polsce - Janina Aleksaite "Išbraidžiotos rugienos" – tomik poezji
- Stowarzyszenie Litwinów w Polsce – Navinykai - monografia wsi Nowiniki w języku litewskim
- Stowarzyszenie Litwinów w Polsce – Vaitakiemis - monografia wsi Wojtokiemie w języku litewskim
- Stowarzyszenie Litwinów w Polsce – Juozas Vaina - biografia Józefa Wiktora Vainy (1916-2011) w języku litewskim
- Stowarzyszenie Litwinów w Polsce - Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė "Minčių užkulisiai" – tomik poezji

Język łemkowski

- Stowarzyszenie Ruska Bursa w Gorlicach - Publikacje nowel Petra Polańskiego Karpatsky noweli (publikacja w języku łemkowskim);
- Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej Elpis - VI Ogólnopolski konkurs poezji łemkowskiej dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych

- Stowarzyszenie RUSKA BURSA w Gorlicach - Publikacja utworów Władymira Chylaka "Повѣсти и розы/Повісти і оповіданя" tom 1 i tom 2
- Towarzystwo na Rzecz Rozwoju Muzeum Kultury Łemkowskiej – Publikacja książki *Bajkowy świat Mikołaja Buriaka* (publikacja w języku łemkowskim)

Język niemiecki

- Ostródzkie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej "Jodły" - V Konkurs Piosenki Niemieckiej (Konkurs piosenki w języku niemieckim dla dzieci i młodzieży)
- Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce - Konferencja historyczno-polityczno-popularnonaukowa "Niemcy w Polsce w 20 lat po traktatach polsko-niemieckich. Stan i perspektywy" (Dwujęzyczna konferencja naukowa poświęcona historii, dniu dzisiejszemu oraz perspektywom rozwoju życia kulturalno-społecznego mniejszości niemieckiej w Polsce)
- Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce - Cykl spotkań dyskusyjnych (Cykl spotkań/wykładów prowadzonych w języku niemieckim i polskim poświęconych ważnym postaciom z historii Śląska i Niemiec)
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim - Ogólnopolski Konkurs Literacki "W języku serca"/ "In der Sprache des Herzens" (Konkurs literacki dla twórców amatorów piszących w języku niemieckim)
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim - Konkurs Recytatorski w języku niemieckim "Młodzież recytuje poezję"
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego w Raciborzu - 10 edycja Konkursu Piosenki Niemieckiej (Konkurs piosenki w języku niemieckim dla dzieci i młodzieży)
- Stowarzyszenie Ludności Niemieckiej "Herder" w Morągu - Co wiemy o naszych sąsiadach. Konkurs języka niemieckiego
- Związek Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur - Wydanie książki o Eckhardzie Wernerze, przewodniczącym honorowym Związku Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur (oral history) (Publikacja książkowa w języku niemieckim)
- Olsztyńskie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej - Weisst du, dass...? - karty do gry (Gra karciana w języku niemieckim)
- Górnośląskie Centrum Kultury i Spotkań im. Eichendorffa - Przeprowadzenie inscenizacji teatralnej pt.: "Eichendorff-podróż sentymentalna" (Dwujęzyczne niemiecko-polskie plenerowe przedstawienie teatralne)

- Fundacja Mniejszości Niemieckiej Województwa Śląskiego - Konkurs recytatorski "Wiersze wybitnych poetów niemieckich" (Konkurs recytatorski w języku niemieckim)
- Stowarzyszenie Bibliotek Caritas im. św. Karola Boromeusza - Wydanie przewodnika pielgrzymkowego (Dwujęzyczne wydawnictwo zawierające teksty modlitw i pieśni religijnych przygotowanych na pielgrzymkę mniejszości narodowych)
- Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej z siedzibą w Gliwicach - Cykl czytania bajek po niemiecku dla dzieci mniejszości niemieckiej (Cykl spotkań połączonych z lekturą bajek w języku niemieckim)

Język ormiański

- Fundacja Ari Ari – „E-learning dla dzieci i młodzieży ormiańskiej” (edukacyjno-informacyjny portal zawierający materiały edukacyjne i językowe oraz testy i zadania sprawdzające)
- Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich – Kalendarz poświęcony Ormianom w Polsce (wydawnictwo w języku polskim i języku ormiańskim – promocja historii i tradycji mniejszości ormiańskiej)
- Stowarzyszenie Ormian w Polsce – Niedzielną Szkoła Ormian
- Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne – Prowadzenie sobotniej szkółki języka i kultury ormiańskiej (nauka języka ormiańskiego dla dzieci w wieku szkolnym)
- Towarzystwo Ormian Polskich TOP – Prowadzenie szkółki języka ormiańskiego i kultury ormiańskiej we Wrocławiu (nauka alfabetu ormiańskiego, czytania i pisanie w języku ormiańskim)
- Ormiańsko-Polski Komitet Społeczny – rozwój szkółki języka i kultury ormiańskiej

Język romski

- Stowarzyszenie PROM - Wydanie komiksu o historii i kulturze Romów w dwóch dialektach języka romskiego – grupy Polska Roma i Romów Karpackich
- Związek Romów Polskich - Wydanie zeszytu ćwiczeń w języku romskim – Akademia przedszkolaka – czyli łamigłówki romskiej główki

Język rosyjski

- Stowarzyszenie Rosyjski Dom - Śpiewnik piosenek rosyjskich "Śpiewamy razem" (wydawnictwo w języku rosyjskim)
- Stowarzyszenie Rosyjski Dom - Wydanie w postaci książkowej materiałów I, II, III i IV Ogólnopolskiej Konferencji "Rosjanie w Polsce na przestrzeni wieków" (wydawnictwo dwujęzyczne)

- Stowarzyszenie Rosyjski Dom - Tworzenie dwujęzycznego Internet - portalu "Russkije chroniki - Kroniki Rosyjskie"

Język słowacki

- Towarzystwo Słowaków w Polsce – Dni Kultury Słowackiej w Małopolsce (m.in. konkurs prozy i poezji słowackiej dla młodzieży, spektakl teatralny)
- Towarzystwo Słowaków w Polsce – Działalność świetlic Towarzystwa Słowaków w Polsce (m.in. nauka języka słowackiego, kółka recytatorskie)

Język tatarski

Z uwagi na wczesny etap rewitalizacji języka tatarskiego w Polsce, w latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji zostały przekazane środki finansowe na realizację jednego zadania mającego na celu zachowanie wspomnianego języka, wskazanego w punkcie c (odpowiedzi na pytanie nr 624).

Język ukraiński

- Związek Ukraińców w Polsce – UMP - Ukraiński Multimedialny Portal
- Towarzystwo Miłośników Skansenu Kultury Materialnej Chełmszczyzny i Podlasia w Holi - Tomik wierszy poety Tadeja Karabowicza "Wybrani poezji"
- Związek Ukraińców Podlasia – Konkurs Recytatorski *Ukraińskie słowo*
- Związek Ukraińców Podlasia – *Wydanie książki dla dzieci Kotylasia torba z wysokoho horba*
- Związek Ukraińców w Polsce – Wydanie albumu-śpiewnika *Oj wersze, mij wersze*

Język hebrajski

- Fundacja im. prof. Mojżesza Schorra - Kurs języka hebrajskiego dla dzieci z elementami tradycji żydowskiej
- Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP - Rozwój języka regionalnego - język hebrajski (Kurs języka hebrajskiego)

Język jidysz

- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce - Edukacja dzieci i młodzieży - Jidysz oczami dziecka (Zajęcia kulturalno-teatralne wprowadzające poprzez gry i zabawy elementy języka jidysz)
- Fundacja SHALOM – Cykl spotkań, warsztatów i wykładów poświęconych kulturze jidysz, odbywających się podczas Festiwalu Kultury Żydowskiej Warszawa Singera (W ramach zadania m.in. prezentacje i wykłady dotyczące języka, literatury i tradycji jidysz, warsztaty języka jidysz, sesja naukowa prezentująca najnowsze osiągnięcia polskiej jidyszystyki)

- Fundacja SHALOM – IX Międzynarodowe seminarium kultury żydowskiej i języka jidysz (3 tygodniowe seminarium kierowane do osób zainteresowanych pogłębieniem swojej znajomości języka jidysz. W ramach seminarium m.in. lektoraty, konwersatoria, wykłady, ćwiczenia itp.)
- Teatr Żydowski im. Estery Rachel i Idy Kamińskich - Centrum Kultury Jidysz - Kursy języka jidysz, warsztaty piosenki i warsztaty artystyczne w Warszawie (Kursy języka jidysz wzbogacone o warsztaty piosenki jidysz oraz warsztaty artystyczno-teatralne)
- Fundacja SHALOM - Program zajęć o tematyce żydowskiej Uniwersytetu Trzeciego Wieku Fundacji Shalom (W ramach zajęć m.in. lektoraty języka jidysz i języka hebrajskiego)
- Fundacja SHALOM - Kursy języka jidysz i warsztaty piosenki (Kursy języka jidysz w Warszawie i Łodzi oraz warsztaty piosenki jidysz)
- Fundacja SHALOM - Kursy języka jidysz w Łodzi (Kurs języka jidysz realizowany na kilku poziomach nauczania)
- Stowarzyszenie Chór Żydowski "CLIL" - Warsztaty piosenki żydowskiej dla młodzieży szkolnej (Warsztaty dla młodzieży w języku jidysz i hebrajskim połączone z uroczystym koncertem z towarzyszeniem chóru)

Język kaszubski

- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie – Scenariusze teatralne (wydawnictwo w języku kaszubskim)
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Wydanie baśni Jana Drzeżdżona (wydawnictwo w języku kaszubskim)
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Wydanie "Słownika polsko-kaszubskiego" t. I
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Oddział w Bytowie – Komiks w języku kaszubskim
- Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy w Pucku - Konkurs Mowy Kaszubskiej: By nie zapomnieć mowy ojców im. Jana Drzeżdżona
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Wydanie "Słownika polsko-kaszubskiego" t. II i III
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Wydanie publikacji "Chemio po kaszebsku. Zares chemii ogłowej e organicznej" (wydawnictwo w języku kaszubskim)
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Kościerzynie - Zbiór Kaszubskich Życzeń (wydawnictwo w języku kaszubskim)

- Instytut Kaszubski - Wydanie pracy Hanny Makurat pt. "Jinterferencjowe przejinaczi u bilingwalnych ledzy w kaszebsczi spoleznie" (wydawnictwo w języku kaszubskim)
 - Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej z siedzibą w Wejherowie - XV Ogólnopolski konkurs prozatorski im. Jana Drzeżdżona (konkurs dla autorów piszących w języku kaszubskim)
- b) *wspierać różne formy dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w językach regionalnych lub mniejszościowych poprzez wspomaganie i rozwijanie działań w zakresie przekładu, dubbingu, postsynchronizacji i napisów dialogowych,*

Ad 110, 196, 281, 361, 447, 530, 623

Minister Administracji i Cyfryzacji posiada prawne i finansowe możliwości wspierania różnych form dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym. Wsparcie finansowe uzależnione jest od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowane podmioty. Poniżej zostały przedstawione przykłady wspomnianych zadań, które w latach 2011-2014 otrzymały dofinansowanie z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Język białoruski

- Stowarzyszenie Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce - 30 lat Muzeum Białoruskiego - wydanie publikacji (Dwujęzyczna publikacja podsumowująca 30 lat działalności na rzecz placówki)
- Gminne Centrum Kultury w Gródku - Wydanie albumu dokumentującego historię i dorobek zespołu Rozśpiawany Haradok z okazji jubileuszu 60-lecia jego działalności (Dwujęzyczny album poświęcony działalności zespołu)

Język czeski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w języku czeskim.

Język karaimski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w języku karaimskim. Jednakże należy wskazać, że tłumaczenia dzieł tworzonych w języku karaimskim są wykonywane nieodpłatnie przez członków społeczności posługującej się językiem karaimskim na potrzeby wydawnictw karaimskich (drukowanych: *Awazymyz* oraz audiowizualnych: filmy).

Język litewski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w języku litewskim.

Język łemkowski

- Stowarzyszenie Łemków – Realizacja II części filmu *Akcja Wisła* (dialogi w języku łemkowskim i języku polskim, napisy dialogowe w języku polskim)
- Stowarzyszenie Ruska Bursa w Gorlicach – Wydanie w ramach serii wydawniczej zatytułowanej Biblioteka Ruskiej Bursy wydawnictwa multimedialnego pt. *Pieśni i piosenki Petra Murianki* (wydawnictwo w języku łemkowskim, teksty utworów w języku łemkowskim i polskim)
- Stowarzyszenie Miłośników Kultury łemkowskiej – Wydanie opowiadań Teodora Kuziaka *Dawno to były czasy* (również w formie audiobooka, w języku łemkowskim i języku polskim)
- Stowarzyszenie Łemków – Wydanie tomiku poezji Petra Murainki *Do kraju nienarodzenia* (publikacja w języku łemkowskim i języku polskim)

Język niemiecki

- Olsztyńskie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej - "Ernst Wichert i jego powieść *Der große Kurfürst in Preußen. Między romanssem a prawdą historyczną*" (Dwujęzyczna publikacja)
- Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce - Publikacja popularno-naukowa z okazji 20-lecia Związku (Dwujęzyczna publikacja podsumowująca 20 lat działalności organizacji)
- Towarzystwo Kulturalne Ludności Niemieckiej "OJCZYZNA" w Kwidzynie - Wydanie monografii poświęconej 20-leciu Towarzystwa Kulturalnego Ludności Niemieckiej "OJCZYZNA" w Kwidzynie (Dwujęzyczna publikacja podsumowująca 20 lat działalności organizacji)
- Stowarzyszenie Ludności Niemieckiej "Herder" w Morągu - Wydanie książki: 20 lat Stowarzyszenia Herder w Morągu (Dwujęzyczna publikacja podsumowująca 20 lat działalności organizacji)
- Niemieckie Towarzystwo Kulturalno-Społeczne we Wrocławiu - Wznowienie publikacji "Jestem Niemką w Polsce" (Dwujęzyczne wspomnienia autorki oraz wiersze w języku niemieckim)

- Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej "Warmia" w Lidzbarku Warmińskim - Czas i ludzie - przeszłość, przyszłość - historia subiektywna Stowarzyszenia Mniejszości Niemieckiej "Warmia" (Dwujęzyczna publikacja)
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej w Zielonej Górze - Wydanie publikacji pod nazwą "Moja droga do tożsamości" w języku niemieckim i polskim
- Niemieckie Towarzystwo Kulturalno-Społeczne we Wrocławiu - Wydanie publikacji poświęconej działalności konserwatorskiej Gerarda Kocha (Dwujęzyczna publikacja albumowa)
- Związek Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur - Wydanie książki z okazji dwudziestolecia Związku Stowarzyszeń Niemieckich Warmii i Mazur (Dwujęzyczna publikacja)
- Niemieckie Towarzystwo Kulturalno-Społeczne we Wrocławiu - Wydanie publikacji "Monografia Mniejszości Niemieckiej na Dolnym Śląsku" (Dwujęzyczna monografia naukowa mniejszości niemieckiej na Dolnym Śląsku)

Język ormiański

- Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne - Prowadzenie teatryku przez uczniów sobotniej szkoły języka i kultury ormiańskiej (tłumaczenie tekstów polskich na ormiański i ormiańskich na polski, wystawianie bajek ormiańskich oraz bajek polskich w języku ormiańskim)
- Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian polskich – Opracowanie katalogu rękopisów ormiańskich znajdujących się w zasobach FKIDOP (stworzenie całościowego katalogu rękopisów w języku ormiańskim z opisem w języku polskim)

Język romski

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w języku romskim.

Język rosyjski

- Stow. Rosyjski Dom - Publikacja książkowa "Śladami Rosjan w Polsce" (publikacja dwujęzyczna) Cz. 1, 2 i 3

Język słowacki

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w języku słowackim.

Język tatarski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w języku tatarskim.

Język ukraiński

- Towarzystwo Miłośników Skansenu i Kultury Materialnej Chełmszczyzny i Podlasia w Holi - Folder Poetycko-Fotograficzny w języku ukraińskim i polskim pt. Uciekające pejzaże (wiersze ukraińskiego poety i tłumaczenie w języku polskim)

Język hebrajski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w języku hebrajskim.

Język jidysz

- Fundacja Ner Tamid - Wieczne Światło - Kalendarz żydowski na rok 5774 (2013/2014) (Kalendarz w języku polskim, jidysz i angielskim) – 2013, 2014 (Kalendarz pod tytułem - Historia Żydów łódzkich - kalendarz na rok 5775 (2014/2015))
- Żydowskie Stowarzyszenie CZULENT - A Majse / Bajka - druga edycja (Publikacja książkowa zawierająca w wersji oryginalnej i w tłumaczeniu na język polski wierszyki dla dzieci napisane w języku jidysz)

Język kaszubski

- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Wydanie "Vademecum kaszubskiego" (wydawnictwo dwujęzyczne)

c) wspierać dostęp w językach regionalnych lub mniejszościowych do dzieł tworzonych w innych językach poprzez wspomaganie i rozwijanie działań w zakresie przekładu, dubbingu, postsynchronizacji i napisów dialogowych,

Ad 111, 197, 282, 362, 448, 531, 624

Minister Administracji i Cyfryzacji posiada prawne i finansowe możliwości wspierania różnych form dostępu w językach mniejszościowych oraz języku regionalnym do dzieł tworzonych w innych językach. Wsparcie finansowe uzależnione jest od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowane podmioty. Poniżej zostały przedstawione przykłady wspomnianych zadań, które w latach 2011-2014 otrzymały dofinansowanie z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Język białoruski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku białoruskim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język czeski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku czeskim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język karaimski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku karaimskim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język litewski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku litewskim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język łemkowski

- Stowarzyszenie Miłośników Kultury Łemkowskiej - Wydanie książki Antoina de Saint-Exuperyego – Mały Księżę w tłumaczeniu na język łemkowski

Język niemiecki

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku niemieckim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język ormiański

- Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne - Prowadzenie teatryku przez uczniów sobotniej szkoły języka i kultury ormiańskiej (tłumaczenie tekstów polskich na ormiański i ormiańskich na polski, wystawianie bajek ormiańskich oraz bajek polskich w języku ormiańskim)

Język romski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku romskim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język rosyjski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku rosyjskim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język słowacki

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku słowackim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język tatarski

- Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej – Wydanie książki „Sonety Krymskie – Qirim Sonetleri” (publikacja w języku krymskotatarskim)

Język ukraiński

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku ukraińskim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język hebrajski

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku hebrajskim do dzieł tworzonych w innych językach.

Język jidysz

W latach 2011-2014 do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynęły wnioski na realizację zadań polegających na wspieraniu różnych form dostępu w języku jidysz do dzieł tworzonych w innych językach.

Język kaszubski

- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie - Wydanie publikacji "Biblio dlo dzeczy" (wydawnictwo w języku kaszubskim)
- d) zapewniać, by organy odpowiedzialne za organizację i popieranie różnych rodzajów działań kulturalnych uwzględniały w odpowiednim wymiarze wykorzystanie znajomości i użytkowania regionalnych lub mniejszościowych języków i kultur w przedsięwzięciach, które są przez nie inicjowane lub którym udzielają one wsparcia,*

Ad 112, 198, 283, 363, 449, 532, 625

Polskie instytucje kultury uwzględniają w organizowanych przedsięwzięciach kulturalnych języki mniejszościowe oraz język regionalny, czego przykładem jest działalność

Państwowego Teatru Żydowskiego im. Estery Rachel i Idy Kamińskich w Warszawie, a także działalność Ośrodka *Pogranicze – Sztuk, Kultur, Narodów*.

- e) *promować rozwiązania zapewniające, aby organy odpowiedzialne za organizację i wspieranie różnych rodzajów działań kulturalnych miały do swojej dyspozycji pracowników posiadających pełną znajomość odpowiedniego języka regionalnego lub mniejszościowego, jak również języka (języków) pozostałej części ludności,*

Ad 113, 199, 284, 364, 450, 533, 626

Instytucje kultury, które prowadzą działalność skierowaną m.in. do użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego posiadają pracowników posługujących się wspomnianymi językami w różnym stopniu zaawansowania, czego przykładem są pracownicy Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, od których wymagana jest m.in. znajomość języka niemieckiego oraz języka jidysz. Kolejny przykład stanowi Państwowy Teatr Żydowski im. Estery Rachel i Idy Kamińskich w Warszawie, którego praca nie byłaby możliwa bez pracowników posługujących się językiem jidysz.

- f) *zachęcać do bezpośredniego udziału przedstawicieli użytkowników danego języka regionalnego lub mniejszościowego podczas tworzenia obiektów i planowania działań kulturalnych,*

Ad 114, 200, 285, 365, 451, 534, 627

Użytkownicy języków mniejszościowych oraz języka regionalnego mają możliwość uczestniczenia regularnie w planowaniu działań kulturalnych poprzez udział w procesie podziału środków finansowych przeznaczonych na ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego. Warto nadmienić, że od 2010 r. w skład komisji oceniającej wnioski o udzielenie dotacji z budżetu państwa na wskazany powyżej cel wchodzi przedstawiciele użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, wskazani przez Komisję Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, skupiającą reprezentantów wszystkich języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Ponadto, administracja rządowa zapewnia użytkownikom języków mniejszościowych oraz języka regionalnego bezpośredni udział w pracach mających na celu tworzenie obiektów kulturalnych, czego przykładem było opracowanie projektu Instytucji Kultury Mniejszości Narodowych

i Etnicznych oraz języka Regionalnego w ramach grupy roboczej Komisji Wspólnej. Informacje na temat wspomnianego projektu zostały przedstawione w punkcie poniżej.

g) popierać lub ułatwiać tworzenie instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, przechowywanie kopii i prezentację lub publikację dzieł powstałych w językach regionalnych lub mniejszościowych,

Ad 115, 201, 286, 452, 535, 628

Projekt utworzenia Instytutów Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Języka Regionalnego został opracowany przez powołaną w 2010 r. grupę roboczą Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, w której skład wchodziło dziesięciu przedstawicieli mniejszości oraz dwóch przedstawicieli administracji rządowej. Wspomniany projekt został przedstawiony Komisji Wspólnej podczas XXVII posiedzenia w dniu 20 kwietnia 2011 r. Jednakże nie uzyskał akceptacji strony mniejszościowej Komisji Wspólnej, która uznała, że w proponowanym przez grupę roboczą projekcie Instytutów, organizacje mniejszości narodowych i etnicznych miałyby zbyt mały wpływ na ich funkcjonowanie. Należy zauważyć, że projekt został opracowany w taki sposób, aby zapewnić organizacjom mniejszościowym tak duży wpływ na funkcjonowanie Instytutów, jak tylko pozwalają na to przepisy ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r. poz. 406, z późn. zm.). Jedynie przedstawiciele mniejszości łemkowskiej zdecydowali się na rozpoczęcie prac nad powołaniem Instytutu, w oparciu o projekt wypracowany przez grupę roboczą. Z wnioskiem o utworzenie Instytutu Mniejszości łemkowskiej zwróciło się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, pismem z dnia 9 maja 2011 r., Stowarzyszenie RUSKA BURSA w Gorlicach. Wniosek został zakwestionowany przez część organizacji mniejszości łemkowskiej. Na prośbę organizacji łemkowskich, które nie były w stanie wypracować jednolitego stanowiska, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji zorganizowało w dniu 5 czerwca 2012 r. w Warszawie spotkanie poświęcone powołaniu Instytutu Mniejszości łemkowskiej, w którym uczestniczyli przedstawiciele organizacji mniejszości łemkowskiej oraz organizacji wspierających kulturę łemkowską, a także przedstawiciele Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wspomniane spotkanie, a także kolejne konsultacje prowadzone w środowisku łemkowskim nie doprowadziły do wypracowania rozwiązania, które zostałyby zaakceptowane przez całe środowisko. Kwestia utworzenia Instytucji Kultury Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Języka Regionalnego była także jednym z tematów XXXIX posiedzenia

Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych w dniu 18 września 2013 r., na które został przygotowany nowy projekt. Do chwili obecnej, do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o powołanie Instytucji Kultury Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Języka Regionalnego w oparciu o wymieniony wyżej projekt.

Warto jednakże nadmienić, że jedną z form wsparcia dla działalności programowej organizacji społeczności posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym jest przekazywanie z budżetu państwa dotacji podmiotowych. W ramach dotacji podmiotowych pokrywane są głównie koszty obsługi finansowo-księgowej i prawnej, wynagrodzenia pracowników biurowych oraz eksploatacji i najmu lokali służących działalności programowej. Regułą w polskim systemie wspierania organizacji pozarządowych jest, że tego typu dotacje nie są przyznawane. Dla organizacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym uczyniono w tej zasadzie wyjątek.

Ponadto należy podkreślić, że z budżetu państwa przekazywane są środki finansowe na działalność instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, prezentację i publikację dzieł powstałych w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym. Poniżej zostały przedstawione przykłady wspomnianych zadań, które w latach 2011-2014 otrzymały dofinansowanie z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Język białoruski

- Stowarzyszenie Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce - "Cyrylicą pisane" (Całoroczna działalność biblioteki wydawnictw białoruskojęzycznych funkcjonującej w ramach Stowarzyszenia)

Język czeski

- Stowarzyszenie Czechów w Polsce - Działalność Ośrodka Kultury Czeskiej *Klub Czeski* w Zelowie (m.in. gromadzenie i prezentacja literatury czeskiej)

Język karaimski

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na działalność instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, prezentację i publikację dzieł powstałych w języku karaimskim.

Warto jednakże nadmienić, że Związek Karaimów Polskich realizuje od roku 2012 zadania z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu: Dziedzictwo kulturowe. Priorytet 2: Wspieranie działań muzealnych zadania wieloletnie: Ratunkowe prace konserwatorsko-restauratorskie nad wybranymi karaimskimi rękopisami

i starodrukami. Pod opieką Związku Karaimów Polskich znajdują się kolekcje zawierające rzadkie kolekcje i zabytki języka karaimskiego – rękopisy i starodruki (XVI-XIX w.), książki drukowane i archiwalia (XIX-XX w.) oraz czasopisma (XX w.). Ponadto, członkowie Związku Karaimów Polskich karaimoznawcy, będący pracownikami uczelni wyższych, realizują od 2012 roku projekt Narodowego Centrum Nauki pt. *Katalog rękopisów i starodruków karaimskich*. Po zakończeniu prac badawczych planowana jest również publikacja.

Język litewski

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na działalność instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, prezentację i publikację dzieł powstałych w języku litewskim.

Język łemkowski

- Towarzystwo na Rzecz Rozwoju Muzeum Kultury Łemkowskiej - Działalność biblioteki i archiwum przy Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej – (księgozbiór, czasopisma i dokumenty archiwalne w języku łemkowskim; wydawanie publikacji)
- Stowarzyszenie RUSKA BURSA w Gorlicach - Prowadzenie biblioteki, archiwum łemkowskiego oraz Izby pamięci Iwana Rusenki w Ośrodku Kultury Łemkowskiej

Język niemiecki

- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego w Raciborzu - Archiwum DFK (archiwizacja i uporządkowanie dokumentów wytworzonych w organizacji i jej kołach, następnie udostępnianie dokumentów zainteresowanym)

Język ormiański

- Związek Ormian w Polsce im. Ks. Arcybiskupa Józefa Teodorowicza z siedzibą w Gliwicach – „Zakup książek i czasopism do biblioteki ormiańskiej” (księgozbiór, czasopisma i dokumenty archiwalne w języku ormiańskim)

Język romski

- Stowarzyszenie Romów w Polsce - Romski Instytut Historyczny w Oświęcimiu
- Związek Romów Polskich - Instytut Pamięci i Dziedzictwa Romów oraz Ofiar Holokaustu w Szczecinku

Język rosyjski

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na działalność instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, prezentację i publikację dzieł powstałych w języku rosyjskim.

Język słowacki

- Towarzystwo Słowaków w Polsce - Działalność świetlic Towarzystwa Słowaków w Polsce (jedną z funkcji świetlic Towarzystwa jest gromadzenie i udostępnianie publikacji w języku słowackim)

Język tatarski

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na działalność instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, prezentację i publikację dzieł powstałych w języku tatarskim.

Język ukraiński

W latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie były przekazywane środki finansowe na działalność instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, prezentację i publikację dzieł powstałych w języku ukraińskim.

Język hebrajski

- Żydowskie Stowarzyszenie CZULENT - Żydowska Biblioteka im. Remu (Biblioteka, zbiory w języku polskim, jidysz, hebrajskim i angielskim) – 2011, 2012, 2013, 2014

Język jidysz

- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce – Zorganizowanie i prowadzenie biblioteki dla zbiorów w językach jidysz i polskim w 2011 r. (Prowadzenie biblioteki i czytelnia - zbiory głównie w językach jidysz i polskim) – 2011, 2012, 2013, 2014

Język kaszubski

- Stowarzyszenie Ziemia Pucka - Propagowanie wiedzy o mniejszościach i języku regionalnym za pośrednictwem objazdowego Knegobusu Radia Kaszebe (objazdowa biblioteka kaszubska)

Ponadto warto nadmienić, że polskie instytucje kultury zajmują się gromadzeniem i prezentacją dzieł powstałych w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym. Przykład stanowi działalność Ośrodka *Pogranicze – Sztuk, Kultur, Narodów*, instytucji kultury od 2000 r. prowadzonej wspólnie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Marszałka Województwa Podlaskiego. W Ośrodku *Pogranicze - Sztuk, Kultur, Narodów* w Sejnach została powołana Pracownia *Centrum Dokumentacji Kultur Pogranicza*, która gromadzi i udostępnia zbiory biblioteczne w następujących językach mniejszościowych: litewskim, rosyjskim, ukraińskim, czeskim, słowackim, jidysz oraz hebrajskim.

Ad 366-367

Z budżetu państwa regularnie przekazywane są środki finansowe na Działalność biblioteki i archiwum przy Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej, Prowadzenie biblioteki, archiwum łemkowskiego oraz Izby pamięci Iwana Rusenki w Ośrodku Kultury Łemkowskiej oraz Działalność Pracowni Badań Łemkoznawczych przy Łemkowskim Zespole Pieśni i Tańca „Kyczera”. Wymienione powyżej instytucje gromadzą i prezentują księgozbiór, czasopisma i dokumenty archiwalne w języku łemkowskim, a także wydają publikacje we wspomnianym języku.

2. W odniesieniu do terytoriów innych niż te, na których języki regionalne lub mniejszościowe są tradycyjnie używane, Strony zobowiązują się, jeśli liczba użytkowników języka regionalnego lub mniejszościowego to uzasadnia, zezwalać, popierać lub zapewniać odpowiednie działania i ośrodki kulturalne, zgodnie z ustępem poprzedzającym.

Ad 116, 202, 287, 368, 369, 453, 536, 629

Zgodnie z ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym ze wsparcia działalności kulturalnej mogą korzystać użytkownicy języków mniejszościowych oraz języka regionalnego na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czego przykładem jest dofinansowywanie z budżetu państwa realizacji zadań na terenach, na których wspomniane języki nie były tradycyjnie używane (m.in. Działalności Pracowni Badań Łemkoznawczych przy Łemkowskim Zespole Pieśni i Tańca „Kyczera”). Dotyczy to zarówno wspierania różnych form wypowiedzi w wymienionych wyżej językach, dostępu do prac w nich tworzonych, jak i instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie i prezentację dzieł w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym.

3. Strony zobowiązują się do odpowiedniego uwzględnienia, w ramach polityki kulturalnej prowadzonej za granicą, języków regionalnych lub mniejszościowych i kultur, którym one odpowiadają.

Ad 118, 204, 289, 371, 455, 538, 631

Polskie placówki dyplomatyczne, w ramach polityki kulturalnej prowadzonej za granicą, promują języki mniejszościowe oraz język regionalny. Jako przykład można przywołać obchody Europejskiego Dnia Języków, pokazy filmów zrealizowanych w językach innych niż polski (np. w języku jidysz), wspieranie wydawnictw popularyzujących języki

mniejszościowe oraz język regionalny (np. wydanie rosyjsko-kaszubskiego słownika frazeologicznego we współpracy z Instytutem Polskim w Petersburgu), prezentowanie polskich rozwiązań w zakresie polityki językowej w innych państwach (np. w Gruzji).

Art. 13

Życie gospodarcze i społeczne

1. W odniesieniu do działań gospodarczych i społecznych Strony zobowiązują się w całym kraju:

- b) zabronić umieszczania w wewnętrznych przepisach przedsiębiorstw i dokumentach prywatnych jakichkolwiek klauzul wykluczających lub ograniczających stosowanie języków regionalnych lub mniejszościowych, przynajmniej pomiędzy użytkownikami tego samego języka,*

Ad 120, 206, 291, 373, 457, 540, 633

Celem przygotowanej przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji kampanii promującej używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w życiu gospodarczym i społecznym, jest poprawa wiedzy pracodawców na temat prawa osób posługujących się wymienionymi wyżej językami do ich używania w sektorze gospodarczym i społecznym. Kampania polega na opracowaniu, wydaniu i dystrybucji ulotki, która zostanie przekazana do organizacji pracodawców: Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej, Konfederacji Lewiatan, Związku Rzemiosła Polskiego, Business Centre Club – Związku Pracodawców oraz gmin, powiatów i pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych. Wspomniana ulotka zawiera informacje o przysługującym użytkownikom języków mniejszościowych oraz języka regionalnego prawie do swobodnego posługiwania się językiem ojczystym w życiu prywatnym i publicznie, rozpowszechniania i wymiany informacji we wspomnianym języku oraz zamieszczania w nim informacji o charakterze prywatnym. Ponadto, pracodawcy zostali poinformowani o zakazie umieszczania w wewnętrznych regulacjach przedsiębiorstw oraz dokumentach prywatnych jakichkolwiek klauzul wykluczających lub ograniczających stosowanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego.

- c) sprzeciwiać się praktykom, których celem jest zniechęcanie do stosowania języków regionalnych lub mniejszościowych w związku z działaniami gospodarczymi lub społecznymi,*

Ad 122, 208, 293, 375, 459, 542, 635

W ramach kampanii promującej używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w życiu gospodarczym i społecznym, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji opracowało ulotkę, która zostanie przekazana zarówno do organizacji pracodawców: Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej, Konfederacji Lewiatan, Związku Rzemiosła Polskiego, Business Centre Club – Związku Pracodawców, jak i gmin, powiatów i pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych. We wspomnianej ulotce Ministerstwo podkreśla, że języki mniejszościowe oraz język regionalny są częścią wielokulturowego bogactwa Rzeczypospolitej Polskiej, a także informuje o zakazie dyskryminacji wymienionych wyżej języków oraz zachęca do wspierania używania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego we wszystkich aspektach życia ekonomicznego i społecznego.

d) ułatwiać lub popierać stosowanie języków regionalnych lub mniejszościowych innymi metodami niż te, które zostały wymienione w powyższych punktach.

Ad 124, 210, 295, 377, 461, 544, 637

W ramach kampanii promującej używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w życiu gospodarczym i społecznym, Minister Administracji i Cyfryzacji wystąpił do instytucji odpowiedzialnych za realizację praw osób posługujących się wspomnianymi językami (pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych, powiatów, gmin, organizacji pracodawców) z prośbą o wspieranie obecności języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w przestrzeni publicznej, a także organizacji skupiających użytkowników wymienionych wyżej języków o pełniejsze korzystanie z przysługujących im praw, m.in. prawa do używania języków ojczystych w sferze gospodarczej i społecznej.

Ponadto, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji opracowało materiały zachęcające do używania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w życiu gospodarczym i społecznym na terenie całego kraju. Materiały w postaci plików do pobrania zostały umieszczone na stronie internetowej Ministerstwa.

2. W odniesieniu do działań gospodarczych i społecznych Strony zobowiązują się w stopniu, w jakim władze publiczne posiadają kompetencje, na terytorium, na którym są używane języki regionalne lub mniejszościowe, i w takiej mierze, w jakiej jest to racjonalnie możliwe:

b) w sektorach gospodarczych i społecznych, pozostających bezpośrednio pod ich kontrolą (sektor publiczny), zorganizować działania promujące używanie języków regionalnych lub mniejszościowych

Ad 125, 211, 296, 379, 462, 545, 638

W materiale adresowanym do pełnomocników wojewodów do spraw mniejszości narodowych i etnicznych, powiatów, gmin, przygotowanym w ramach kampanii promującej używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w życiu gospodarczym i społecznym, została zawarta m.in. informacja o możliwości stosowania obok nazw i tekstów w urzędach i instytucjach użyteczności publicznej, a także przeznaczonych do odbioru publicznego oraz w środkach transportu publicznego, sporządzonych w języku polskim, wersji w przekładzie na język mniejszości (dotyczy to miejscowości, w których występują zwarte środowiska mniejszości narodowych lub etnicznych), czego przykład stanowi umieszczanie tablic z nazwami w języku kaszubskim, niemieckim i czeskim na budynkach użyteczności publicznej, np. urzędach gmin, tablicach powitalnych w języku kaszubskim przy ulicach wjazdowych do miejscowości.

Ponadto, do działań promujących używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w sektorze publicznym należy zaliczyć przekazywanie z budżetu państwa środków finansowych na wymianę tablic informacyjnych na dworcach kolejowych, wynikającą z ustalenia dodatkowych nazw miejscowości we wspomnianych językach. Przykładem wspomnianych działań była wymiana tablic informacyjnych zawierających dodatkowe nazwy miejscowości w języku niemieckim na stacjach kolejowych w Chrzastowicach, Suchym Borze oraz Dębskiej Kuźni.

Art. 14

Wymiana transgraniczna

Strony zobowiązują się:

- a) do zastosowania istniejących umów dwustronnych lub wielostronnych, które wiążą je z państwami, w których ten sam język jest używany w identycznej lub podobnej formie, lub, o ile będzie to konieczne, do podjęcia starań o zawarcie takich umów, w taki sposób, aby sprzyjać kontaktom pomiędzy użytkownikami tego samego języka w zainteresowanych państwach na polu kultury, edukacji, informacji, szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego,*

Ad 380, 644-645

Rząd polski sprzyja kontaktom pomiędzy użytkownikami języków mniejszościowych z Polski oraz innych państw, w których ten sam język jest używany w identycznej lub podobnej formie w dziedzinie kultury, edukacji, informacji, szkolenia zawodowego oraz edukacji ustawicznej, czego przykład stanowi wspieranie z budżetu państwa corocznych wakacyjnych obozów dla dzieci i młodzieży w miejscach związanych z kulturą karaimską na Litwie (podczas obozów odbywają się m.in. szkolenia z języka), realizowanie wspólnie z partnerami z Litwy zadań Karaimskie drogi. Spis Podróżny oraz praktyk studentów filologii łemkowskiej na Słowacji, a także organizowanego od trzech lat w Polsce, obozu młodzieżowego dla środowisk tatarskich z Polski, Litwy i Białorusi.

W odniesieniu do kwestii współpracy polsko-słowackiej w dziedzinie edukacji należy wskazać, że dyplomy i świadectwa dojrzałości wymagają legalizacji zgodnie z procedurami obowiązującymi w danym kraju. Świadectwa dojrzałości uzyskane w Polsce i na Słowacji uznaje się za równoważne na podstawie art. 2 umowy międzynarodowej między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o wzajemnym uznawaniu okresu studiów oraz równoważności dokumentów o wykształceniu i nadaniu stopni i tytułów uzyskanych w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Słowackiej, sporządzonej w Warszawie dnia 18 lipca 2005 r. (M. P. z 2006 r. Nr 14, poz. 187).

Współpracę w dziedzinie doskonalenia nauczycieli języka słowackiego zapewnia natomiast art. 9 Programu współpracy między Ministerstwem Edukacji Narodowej i Sportu RP a Ministerstwem Szkolnictwa Republiki Słowackiej na lata 2003-2006 z dnia 20 grudnia 2002 r. (automatycznie przedłużanego na kolejne lata).

b) dla korzyści języków regionalnych lub mniejszościowych, do ułatwiania lub popierania współpracy transgranicznej, w szczególności pomiędzy władzami regionalnymi lub lokalnymi, na których terytorium ten sam język jest używany w formie identycznej lub podobnej.

Ad 129, 381, 466, 549, 650

Gminy oraz inne jednostki administracyjne zamieszkałe przez osoby posługujące się językami mniejszościowymi prowadzą współpracę transgraniczną z jednostkami administracyjnymi z państw, na których terytorium ten sam język jest używany w identycznej lub podobnej formie. Współpraca prowadzona w dziedzinie gospodarki, kultury i ekologii prowadzona jest zazwyczaj w języku mniejszości – jako języku umożliwiającym bezpośrednią komunikację pomiędzy zainteresowanymi stronami. Przykład takiej współpracy stanowią gminy zamieszkałe przez

użytkowników języka białoruskiego z południowo-wschodnich terenów województwa podlaskiego, które prowadzą stałą współpracę transgraniczną z partnerami z terenu Republiki Białorusi, zarówno bezpośrednio jak i na forum euroregionów: Niemen i Puszcza Białowieska. Szczególnych korzyści dla języka białoruskiego dostarcza prowadzona w ramach współpracy transgranicznej wymiana młodzieży oraz działania kulturalne realizowane przez zespoły artystyczne działające na terenach współpracujących jednostek samorządowych.

ZAKOŃCZENIE

Rząd polski podjął szereg działań mających na celu rozwój języków mniejszościowych i języka regionalnego oraz promowanie wielojęzyczności. W ocenie rządu, prawo osób posługujących się wymienionymi wyżej językami do ich nauki, jest czynnikiem mającym kluczowe znaczenie dla zachowania i rozwoju wspomnianych języków. W związku z powyższym, priorytetowe znaczenie miały działania w zakresie edukacji. Do działań zmierzających do zwiększenia zainteresowania ze strony użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego nauczaniem w tych językach należy zaliczyć wprowadzenie od roku 2013 zmian w sposobie naliczania części oświatowej subwencji ogólnej, promujących nauczanie w tych językach, za pomocą dodatkowego współczynnika, naliczanego na każdego ucznia, dla którego język mniejszościowy lub język regionalny jest językiem nauczania (wykładowym) lub drugim, obok polskiego językiem nauczania.

Opracowane zostały także kolejne strategie rozwoju oświaty mniejszości narodowych: ukraińskiej i białoruskiej, a realizacja strategii opracowanych wcześniej jest sukcesywnie monitorowana.

Ponadto, w 2014 r. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji przygotowało kampanię promującą używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, której częścią jest kampania skierowana do rodziców dzieci należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, zachęcająca do korzystania z możliwości nauczania języków lub w językach ojczystych.

Jednocześnie z uwagi na potrzebę zwiększenia obecności języków mniejszościowych w przestrzeni publicznej, częścią wspomnianej kampanii jest kampania skierowana do gmin, powiatów, pełnomocników wojewodów ds. spraw mniejszości narodowych i etnicznych oraz organizacji mniejszości, której celem jest wzrost liczby osób posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym jako językami pomocniczymi w kontaktach z urzędami, a także wzrost liczby dodatkowych nazw miejscowości, obiektów fizjograficznych oraz nazw ulic w językach mniejszościowych i języku regionalnym. Kampania adresowana jest również do pracodawców w celu poprawy ich wiedzy na temat prawa do używania wymienionych wyżej języków w sektorze gospodarczym i społecznym.

Ponadto, nowelizacja ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, zakładająca obniżenie progów, przy których możliwe jest wprowadzenie języków pomocniczych oraz dodatkowych nazw miejscowości z 20 % do 10 % osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych, przyczyni się do zwiększenia liczby gmin, w których jako język pomocniczy mogły być używane języki: białoruski, litewski, kaszubski i niemiecki oraz stworzenia możliwości używania jako języka pomocniczego

języków: łemkowskiego i ukraińskiego, a także zwiększenia liczby gmin, w których możliwe byłoby ustalenie dodatkowych nazw bez konieczności przeprowadzania konsultacji w językach: białoruskim, litewskim, kaszubskim i niemieckim oraz stworzenia możliwości ustalenia nazw dodatkowych bez konieczności przeprowadzania konsultacji w językach: łemkowskim i ukraińskim.

Przed Polską pozostaje jeszcze szereg działań, które ułatwią osobom posługującym się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym, korzystanie z przysługujących im praw językowych, m.in. w zakresie dostępu do mediów we wspomnianych językach, korzystania z możliwości nauczania w językach ojczystych na wszystkich etapach edukacyjnych, a także używania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w życiu gospodarczym i społecznym.

ZAŁĄCZNIKI
DO II RAPORTU DLA SEKRETARZA GENERALNEGO RADY EUROPY
Z REALIZACJI PRZEZ RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ POSTANOWIENÍ
EUROPEJSKIEJ KARTY JĘZYKÓW REGIONALNYCH
LUB MNIEJSZOŚCIOWYCH

Załącznik nr 1

Liczba broszur i ulotek przekazywanych do poszczególnych grup adresatów w kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego

Działanie	Język	Grupy adresatów								Rezerwa	Razem
		Jednostki samorządu terytorialnego	Licea ogólnokształcące w Polsce	Szkoły, w których nauczane są języki mniejszości narodowych i etnicznych oraz język regionalny	Wojewódzkie kuratoria oświaty	Placówki doskonalenia nauczycieli	Organizacje mniejszości narodowych i etnicznych	Organizacje pracodawców	Pełnomocnicy wojewodów oraz marszałków do spraw mniejszości narodowych i etnicznych		
I. Kampania promująca Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych wśród samorządowców	polski	3950							1330	720	6000
II. Kampania promująca prowadzenie lekcji o językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym	polski		4624		160	430			1700	586	7500
III. Opracowanie strony internetowej promującej dwujęzyczność i zawierającej wszelkie materiały do pobrania w postaci plików	polski										
IV. Kampania zachęcająca rodziców dzieci należących do mniejszości do korzystania z możliwości nauczania języków mniejszości lub w językach mniejszości	białoruski	680		500	10	10	900		290	610	3000
	czeski	10		10	10	20	100		80	270	500
	litewski	125		150	10	20	550		150	495	1500
	niemiecki	1915		6170	30	50	1960		760	2115	13000
	ormiański	60		40	60	50	300		185	305	1000
	rosyjski	90			40	50	450		240	130	1000
	słowacki	40		100	10	40	100		90	120	500
	ukraiński	920		1470	1560	180	550		410	410	5500

Działanie	Język	Grupy adresatów								Rezerwa	Razem
		Jednostki samorządu terytorialnego	Licea ogólnokształcące w Polsce	Szkoły, w których nauczane są języki mniejszości narodowych i etnicznych oraz język regionalny	Wojewódzkie kuratoria oświaty	Placówki doskonalenia nauczycieli	Organizacje mniejszości narodowych i etnicznych	Organizacje pracodawców	Pełnomocnicy wojewodów oraz marszałków do spraw mniejszości narodowych i etnicznych		
	karaimski	20			20	10	50		50	350	500
	łemkowski	170		370	40	90	470		640	220	2000
	romski	1230		10	160	430	1170		2370	630	6000
	tatarski	40			10	10	100		90	250	500
	jidysz	190			20	20	310		285	175	1000
	hebrajski	190		70	20	20	210		285	205	1000
	kaszubski	700		4260	10	30	900		330	1770	8000
V. Kampania promująca używanie języków mniejszościowych i języka regionalnego jako języków pomocniczych przed urzędami oraz promująca dodatkowe nazwy miejscowości, nazwy fizjograficzne i nazwy ulic	białoruski	680					700		110	510	2000
	litewski	135					350		80	435	1000
	niemiecki	1915					2010		450	625	5000
	ukraiński	950					400		560	90	2000
	łemkowski	180					470		265	85	1000
	kaszubski	700					525		230	545	2000
VI. Kampania promująca używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego w życiu gospodarczym i społecznym	polski	4660						400	1300	640	7000

Zestawienie uwag zgłoszonych do II Raportu dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, które nie zostały uwzględnione w zasadniczym tekście Raportu

II Raport dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych został opracowany przez Ministra Administracji i Cyfryzacji we współpracy z innymi organami administracji rządowej. Raport był przedmiotem konsultacji z przedstawicielami wszystkich społeczności posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym w Polsce w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Starano się uwzględnić wszystkie zgłoszone uwagi. Części uwag nie udało się jednak uwzględnić, głównie dlatego, że miały one charakter komentarzy. Poniżej zostały przedstawione uwagi do Raportu, które nie mogły zostać uwzględnione w zasadniczym tekście dokumentu.

1. Przedstawiciel mniejszości białoruskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sławomir Iwaniuk.

A. 1. Uwagi

Zdanie „... problemem pozostaje jednak aktywność samych użytkowników ...” nie ukazuje rzeczywistości i nie wyjaśnia procesu asymilacji „użytkowników” w sferze języków mniejszości, po tej frazie należy więc dodać wyjaśnienie: „Problem ten ma przyczyny historyczne i obecny stan jest wynikiem dyskryminacyjnej polityki władz komunistycznych, prowadzonej w okresie po II wojnie światowej. Odbudowa aktywności mniejszości narodowych jest trudna i wymaga wsparcia państwa.”; w przypadku nie ujęcia w Raporcie powyższego wyjaśnienia małej aktywności „użytkowników” w obszarze stosowania własnych języków, właściwym jest wykreślenie analizowanej frazy.

A. 2. Uwagi

Zbyt ogólny opis dotyczący podręczników do historii i geografii, co ukazuje problem nieadekwatnie do złej sytuacji w tym zakresie, gdyż nadal brak takich podręczników.

A. 3. Uwagi

Nieprawdziwe jest stwierdzenie, że „Strategię rozwoju oświaty mniejszości białoruskiej w Polsce” opracowano w efekcie współpracy administracji samorządowej, należy wykreślić „i samorządowej”;

Nieprawdą jest „współpraca” z Podlaskim Kuratorium Oświaty, dyrektorami szkół i administracją samorządową, gdyż instytucje te nic nie wniosły do tekstu „Strategii rozwoju oświaty mniejszości białoruskiej w Polsce”, należy wykreślić te instytucje, lub zaznaczyć, iż te instytucje biernie uczestniczyły w pracach nad „Strategią”;

B. 3. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Wymienione powyżej podmioty uczestniczyły w pracach związanych z opracowaniem Strategii, choć trzeba się zgodzić, że oczekiwania co do aktywności strony samorządowej, zarówno ze strony rządowej, jak i mniejszościowej, były większe.

A. 4. Uwagi

Dopisać (*w odniesieniu do Strategii*), że postulatem mniejszości białoruskiej jest utworzenie Białoruskiego Centrum Kultury i Oświaty w Białymstoku, finansowanego ze środków państwowych;

Mniejszość białoruska już od lat 90. XX wieku postuluje o utworzenie Białoruskiego Centrum Kultury i Edukacji w Białymstoku, które finansowane byłoby ze środków państwowych (rządowych i samorządowych), co dotychczas spotykało się z odmową ze strony władz państwowych i samorządowych; mniejszości narodowe powinny mieć możliwość prowadzenia przynajmniej jednej instytucji kultury, która działałaby na rzecz kultury i języka mniejszości;

W ostatnim akapicie (*Raportu*) należy dopisać deklarację władz polskich co do utworzenia instytucji kultury dla każdej mniejszości, a w tym Białoruskiego Centrum Kultury i Edukacji w Białymstoku.

B. 4. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Postulat ten nie został zapisany w tekście Strategii. Administracja rządowa jest zainteresowana powołaniem Instytutów Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Języka Regionalnego, o czym świadczą podejmowane działania wspomniane powyżej. Jednakże, do dnia dzisiejszego jedynie przedstawiciele mniejszości łemkowskiej zdecydowali się na rozpoczęcie prac nad powołaniem Instytutu, do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął projekt utworzenia Białoruskiego Centrum Kultury i Oświaty w Białymstoku.

2. Przedstawiciel mniejszości karaimskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Mariola Abkowicz

A. Uwagi

Język tatarski i literatura jest przedmiotem studiów w Katedrze Studiów Azjatyckich UAM w ramach turkologii oraz na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytecie Łódzkim i Uniwersytecie Białostockim.

B. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W Raporcie zostały przedstawione informacje o braku możliwości studiowania języka tatarskiego jako kierunku studiów na uczelniach wyższych lub uniwersytetach - zalecenie Komitetu Ekspertów ds. Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, wyraźnie dotyczyło bowiem kierunku studiów.

3. Przedstawiciele mniejszości łemkowskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Mirosława Kopystiańska i Stefan Dudra.

Uwagi

Krytycznie oceniamy działalność mediów publicznych w Polsce. Ich działania mające na celu podnoszenie świadomości opinii publicznej na temat mniejszości narodowych oraz języków mniejszościowych i języka regionalnego, w naszej opinii, nie są wystarczające. Przytoczone przykłady, częściowo spełniające swoje zadania (s. 28 projektu Raportu), nie są w stanie ugruntować świadomości opinii publicznej w w/w temacie. Nasze obawy budzi przerzucanie odpowiedzialności za brak konkretnych działań (m.in. w kwestii języka mniejszości) na poszczególne mniejszości. W naszym rozumieniu większą aktywnością powinna wykazać się strona rządowa.

4. Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce.

A. 1. Uwagi

- Organizacje mniejszości niemieckiej wskazują na niewystarczające działania promocyjne w zakresie promowania świadomości oraz tolerancji wobec języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej. Przykładem mogą być imprezy szkolne w szkołach na terenach zamieszkałych przez mniejszość niemiecką, organizowane w duchu patriotycznym z okazji polskich świąt narodowych bez uwzględnienia faktu, że lokalna społeczność uczniowska składa się w znacznej części z dzieci mniejszości niemieckiej. Imprezy szkolne podtrzymujące poczucie tożsamości narodowej niemieckiej nie są organizowane wcale lub nie nadaje się im tej samej rangi co imprezom podtrzymującym poczucie tożsamości narodowej polskiej. Oznacza to, że mimo istniejących podstaw prawnych, praktyka szkolna odbiega od zalecanych form realizacji działań mających na celu promowanie świadomości oraz tolerancji wobec języków mniejszościowych oraz reprezentowanych przez nie kultur.
- Organizacje mniejszości niemieckiej zauważają brak kampanii kierowanych do dorosłej części społeczeństwa - poza tymi, które są inicjowane bezpośrednio przez środowiska mniejszości.

- Organizacje mniejszości niemieckiej nie mogą odnieść się do wymienionej kampanii, ponieważ jej treść i forma nie są znane. Na chwilę obecną znane pozostają jedynie ogólne założenia kampanii.

B. 1. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Święta państwowe dotyczą wszystkich obywateli, niezależnie od ich narodowości, nie można więc zgodzić się z tezą, że są one „imprezami podtrzymującymi poczucie narodowości polskiej”. Nadawanie właściwej rangi świętom istotnym z punktu widzenia mniejszości niemieckiej powinno być zadaniem szkoły, rodziców i społeczności lokalnej. W szkołach, w których wszystkie dzieci uczą się języka niemieckiego, jako ojczystego, a takich jest bardzo wiele, nie powinno to nastęrczać problemów. Warto skorzystać z doświadczeń przedstawicieli innych mniejszości. Ponadto należy podkreślić, że przygotowana przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji kampania promująca używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego jest kierowana przede wszystkim do osób dorosłych. Omawiana kampania jest odpowiedzią na uwagę zawartą w tiret 2.

A. 2. Uwagi

W odniesieniu do nauczania języka niemieckiego w systemie oświaty publicznej:

- Spośród wymienionych placówek w większości tych placówek prowadzono nauczanie języka niemieckiego w formie dodatkowych zajęć. Organizacje mniejszości niemieckiej wskazują na fakt, że w szkołach nie prowadzi się nauczania w języku niemieckim.
- Organizacje mniejszości niemieckiej wskazują na fakt, że w szkołach nie prowadzi się nauczania w języku niemieckim.
- Promowanie nauczania w języku niemieckim jako języku mniejszości utrudnione jest poprzez niekorzystne rozstrzygnięcia administracyjne i negatywną atmosferę medialną wokół wydarzeń takich jak w Szkole Podstawowej Nr 13 w Koźlu Rogach, gdzie w związku z brakiem wniosków czworga rodziców o objęcie dzieci nauczaniem języka niemieckiego jako języka mniejszości, niesłusznie zakwestionowano tryb organizowania zajęć z tego języka. Stanowisko organów administracji państwowej i tryb rozpatrywania spraw takich jak w Koźlu Rogach nie sprzyja organizacji szkolnictwa mniejszościowego.
- Organizacje mniejszości niemieckiej zwracają uwagę na brak przepisów umożliwiających finansowanie stowarzyszeniowych inwestycji oświatowych ze środków przeznaczonych na nauczanie języków mniejszościowych, gdyż trafiają one w całości do budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Środki na nauczanie języka mniejszości udostępniane są dopiero po utworzeniu placówki w ramach części

oświatowej subwencji ogólnej, nie są tym samym dostępne na etapie inwestycyjnym, co skutecznie hamuje zakładanie nowych placówek zwłaszcza szkół stowarzyszeniowych.

- Liczba szkół ponadgimnazjalnych, w których odbywa się nauczanie języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej, jest niepokojąco niska i wynika z niekorzystnych przepisów dotyczących wyboru przedmiotów maturalnych przez uczniów uczących się języka niemieckiego jako języka mniejszości. Uczniowie Ci – w odróżnieniu od pozostałych uczniów - zobligowani są do zdawania jednego dodatkowego egzaminu z języka mniejszości narodowej oraz nie mogą zdawać języka niemieckiego jako nowożytnego języka obcego na egzaminie maturalnym. Ponadto wyniki matury z języka mniejszości narodowej wprawdzie mogą, ale z reguły nie są brane pod uwagę w procesie rekrutacyjnym na uczelnie wyższe.

A. 3. Uwagi

W odniesieniu do podręczników:

Organizacje mniejszości niemieckiej zwracają uwagę na brak podręczników do nauki języka niemieckiego jako języka mniejszości na wszystkich etapach edukacyjnych oraz na brak podręczników do nauki własnej historii i kultury.

Rozwój edukacji w języku niemieckim jako języku mniejszości hamowany jest m.in. brakiem podręczników do nauki przedmiotów nauczanych w tym języku.

Ponadto Ministerstwo Edukacji Narodowej od lat prezentuje stanowisko zgodnie z którym mniejszość niemiecka jest jedyną mniejszością, dla której Ministerstwo nie przewiduje 100% wsparcia dla wydania nowych podręczników. Inaczej jak w przypadku mniejszości ukraińskiej, białoruskiej czy litewskiej. MEN uznaje bowiem, że ze względu na dużą ilość uczniów uczących się języka niemieckiego jako języka mniejszości podręcznik ten powinien być wydawany na zasadach komercyjnych. Takie stanowisko MEN traktowane jest jako swego rodzaju dyskryminacja, co było wielokrotnie przez środowiska mniejszości niemieckiej podnoszone.

A. 4. Uwagi

W odniesieniu do dokumentu: Poglębienie i aktualizacja Strategii rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce:

Organizacje mniejszości niemieckiej stoją na stanowisku, że dokument *Poglębienie i aktualizacja Strategii rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce* w jego obecnej formie jest wyłącznie wersją roboczą. Chociaż przedstawiciele mniejszości niemieckiej wielokrotnie sygnalizowali potrzebę dalszych prac nad treścią tego dokumentu, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji jednostronnie uznaje dokument za opracowany i wyraża opinię, że

realizacja postanowień tego dokumentu powinna odbywać się w ramach monitorowania *Strategii rozwoju mniejszości niemieckiej w Polsce*.

B. 4. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Dokument zatytułowany *Pogłębienie i aktualizacja Strategii rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce* został opracowany w toku prac prowadzonych w latach 2012 – 2013 przez grupę roboczą, a monitoring realizacji postanowień tego dokumentu powinien odbywać się w ramach spotkań monitorujących realizację *Strategii*. Ponadto, w ocenie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, zawarte w *Pogłębieniu i aktualizacji Strategii rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce* propozycje stwarzają szansę na rozwiązanie wielu problemów zgłaszanych przez środowiska mniejszości niemieckiej.

A. 5. Uwagi

W raporcie prezentowane są “inicjatywy mające na celu wspomaganie nauczycieli w pozyskiwaniu wiedzy i nabywaniu kompetencji niezbędnych do realizacji omawianego zadania, np. organizacja ogólnopolskiej oraz regionalnych konferencji pn. *Dzieci wielojęzyczne i wielokulturowe*, których celem było upowszechnianie w systemie edukacji tematyki wielojęzyczności i wielokulturowości, wymiana doświadczeń szkolnych oraz opracowanie rekomendacji dla nauczycieli.”

Konferencja *Dzieci wielojęzyczne i wielokulturowe* zorganizowana została m.in. w opolskim Urzędzie Wojewódzkim, na terenie województwa najliczniej zamieszkałego przez mniejszość niemiecką. Tematycznie konferencja dotyczyła jednak wyłącznie dzieci romskich i nie poruszała tematyki mniejszości niemieckiej.

A. 6. Uwagi

W odniesieniu do szkoleń dla nauczycieli:

Mimo kształcenia nauczycieli do nauczania języka niemieckiego jako języka obcego nie prowadzi się kształcenia nauczycieli do nauczania przedmiotów takich jak matematyka, fizyka, biologia, chemia i innych w języku niemieckim. Próby uruchomienia etnofilologii mniejszościowej na Uniwersytecie Opolskim też nie zostały uwieńczone sukcesem.

A. 7. Uwagi

W odniesieniu do kwestii organów odpowiedzialnych za monitorowanie postępu uzyskanego w dziedzinie wprowadzania lub rozwoju nauczania języków regionalnych lub mniejszościowych oraz za sporządzanie okresowych raportów

W opinii organizacji mniejszości niemieckiej zespół opracowujący strategię rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej, ze względu na swój skład, tryb organizowania spotkań i częstotliwość spotkań, nie jest organem mogącym efektywnie realizować zadania bieżącego monitorowania podjętych środków i postępu.

A. 8. Uwagi

W odniesieniu do kwestii utworzenia co najmniej jednej stacji radiowej i jednego kanału telewizyjnego w językach regionalnych lub mniejszościowych:

- Audycje dla mniejszości niemieckiej emitowane przez nadawców publicznych finansowane są w przeważającej części z dotacji Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji RP, Instytutu Stosunków Zagranicznych (IFA Stuttgart) oraz środków własnych wypracowanych przez zespół producencki Pro Futura, chociaż nadawanie tych audycji odbywa się w ramach misji realizowanej przez media publiczne. Znaczna część środków dostępnych w mediach publicznych na realizację zadań związanych z emisją audycji o charakterze mniejszościowym nie jest przeznaczana na potrzeby audycji mniejszościowych.
- Organizacje mniejszości niemieckiej występowały o przyznanie częstotliwości umożliwiających nadawanie programów radiowych w języku niemieckim. Oferowane częstotliwości i zasięg nadajników odbiegają od zapotrzebowania wskazanego we wnioskach i nie pokrywają terenów zamieszkałych przez mniejszość niemiecką.
- Od roku 2013 odnotowuje się zmniejszenie czasu antenowego przeznaczonego na audycje radiowe przeznaczone dla mniejszości niemieckiej.

B. 8. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji nie finansuje audycji nadawanych przez media publiczne.

A. 9. Uwagi

W odniesieniu do ustalania dodatkowych nazw w języku niemieckim:

Organizacje mniejszości niemieckiej wskazują jednak na fakt, że istnieją prawne możliwości blokowania inicjatyw w tym zakresie. Próby wprowadzenia dwujęzycznych tablic miejscowości w gminach Ozimek, Strzelce Opolskie i Krapkowice zostały zablokowane przez odpowiednie Rady Gmin. W Strzelcach Opolskich i Krapkowicach polegało to na niedopuszczeniu do przeprowadzenia konsultacji społecznych a w Ozimku na odrzuceniu podjęcia procedury wprowadzania nazw dodatkowych w języku niemieckim pomimo pozytywnego wyniku konsultacji społecznych.

A. 10. Uwagi

W odniesieniu do kwestii tworzenia Instytucji Kultury Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Języka Regionalnego:

Tworzenie Instytucji Kultury Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Języka Regionalnego ograniczone jest sposobem finansowania, który zgodnie z informacją przekazaną przez przedstawiciela Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na

posiedzeniu KWMNiE z września 2013 r. zakłada, że inwestycje takie finansowane są ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 50%. Pozostałe 50% kosztów inwestycji zmuszone są pokryć organizacje mniejszości narodowych.

B. 10. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji w sprawie powoływania Instytucji Kultury Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Języka Regionalnego zostało przedstawione w punkcie odnoszącym się do uwag przedstawiciela mniejszości ukraińskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Piotra Tymy. Należy zauważyć, że w modelu wypracowanym przez grupę roboczą wkład własny nie był wymagany.

A. 11. Uwagi

W odniesieniu do kampanii promującej używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego:

W raporcie wielokrotnie wymieniana jest kampania promująca używanie języka mniejszości oraz języka regionalnego, przygotowana przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji.

Organizacje mniejszości niemieckiej nie mogą odnieść się do wymienionej kampanii, ponieważ jej treść i forma nie są znane. Na chwilę obecną znane pozostają jedynie ogólne założenia kampanii.

B. 11. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Na etapie konsultowania raportu przygotowana przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji kampania nie była jeszcze realizowana.

A. 12. Uwagi

W odniesieniu do wymiany tablic informacyjnych zawierających dodatkowe nazwy miejscowości w języku niemieckim na stacjach kolejowych w Chrzastowicach, Suchym Borze oraz Dębskiej Kuźni:

Tablice informacyjne z nazwami miejscowości w języku niemieckim zostały na wymienionych dworcach ściągnięte podczas remontów dworców, a decyzję o ich ponownym zamontowaniu podjęto dopiero po interwencji Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim, m.in. za pośrednictwem Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji. W dniu dzisiejszym jednak należy stwierdzić, że przywrócenie tych nazw jeszcze nie nastąpiło.

5. Przedstawiciel mniejszości ukraińskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Piotr Tyma.

A. 1. Uwagi

Zapis w Raporcie (str. 96) jednoznacznie sugeruje, że instytucje kultury mniejszości nie powstały z powodu obstrukcji środowisk mniejszości narodowych i etnicznych. W rzeczywistości w Raporcie powinien znaleźć się zapis, iż strona rządowa w obliczu odrzucenia przez większość organizacji zaproponowanego projektu (o czym wspomina się) przez kilka lat nie podjęła realnych działań (i nie podejmuje), które doprowadziły by do wyjścia z impasu. To działania podjęte wokół powołania Instytutu Łemkowskiego (w sytuacji, gdy projekt od chwili upublicznienia wywołał negatywną ocenę także w środowisku łemkowskim) oraz brak ze strony rządowej poszukiwania innych niż zaproponowane rozwiązania przesądziły o fiasku projektu. Z ww. powodów w mojej ocenie nie doszło do powołania przynajmniej kilku instytucji kultury mniejszości. Zastrzeżenia budzi również zapis, o tym iż to kwestie małego wpływu mniejszości na powoływane instytucje spowodowały, iż projekt nie uzyskał akceptacji środowisk mniejszości. W mojej ocenie na fiasko projektu złożyły się zarówno forsowane przez stronę rządową zapisy o powoływaniu szefów instytucji, jak i brak precyzyjnych informacji odnośnie finansowania z budżetu państwa nowych podmiotów. Tryb prac nad powołaniem instytucji kultury mniejszości jest przykładem braku dialogu i rzeczywistej woli współpracy ze środowiskami mniejszości, przewagi działań pozorowanych nad kreatywnym poszukiwaniem rozwiązań, które pozwoliłyby zrealizować postulat mniejszości, niejednokrotnie określany przez liderów ww. środowisk jako priorytetowy. Sprowadzenie tak poważnej kwestii, wymagającej zaangażowania i wiedzy z kilku dziedzin (w sytuacji dużego zróżnicowania we wewnątrz poszczególnych środowisk) do prac grupy roboczej złożonej z 10 przedstawicieli mniejszości (o różnym stopniu przygotowania, posiadanej wiedzy na temat funkcjonowania instytucji kultury i możliwości uzyskania wsparcia specjalistów) i 2 przedstawicieli administracji rządowej, wskazuje na niski priorytet podejmowanego zadania. Ranga grupy roboczej, brak reakcji na uwagi strony mniejszościowej rodziły (i rodzą nadal) podejrzenie o brak po stronie rządowej woli i rzeczywistego zaangażowania w wypracowanie modelu (struktury, zadań, sposobu finansowania) instytucji kultury mniejszości, który by odpowiadał potrzebom środowisk mniejszości.

B. 1. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Administracja rządowa dwukrotnie podejmowała działania mające na celu powołanie Instytutów Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Pierwszy projekt został opracowany przez powołaną w 2010 r. grupę roboczą Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych

i Etnicznych, w której skład wchodziło dziesięciu przedstawicieli mniejszości (w tym Prezes Związku Ukraińców w Polsce) i przedstawiony Komisji Wspólnej w dniu 20 kwietnia 2011 r. Drugi projekt został przedstawiony Komisji podczas XXXIX posiedzenia w dniu 18 września 2013 r. Jedynie przedstawiciele mniejszości łemkowskiej zdecydowali się na rozpoczęcie prac nad powołaniem Instytutu, w oparciu o projekt wypracowany przez grupę roboczą, natomiast z powodu rozbieżnych stanowisk w środowisku mniejszości łemkowskiej działania te nie zakończyły się powodzeniem. Związek Ukraińców w Polsce nie zgłaszał konkurencyjnych projektów dotyczących utworzenia Instytutów Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Języka Regionalnego, ani w trakcie prac grupy roboczej, ani po ich zakończeniu. Nie można zgodzić się ze stwierdzeniem, że „Tryb prac nad powołaniem instytucji kultury mniejszości jest przykładem braku dialogu i rzeczywistej woli współpracy ze środowiskami mniejszości”, w ocenie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, podejmowane działania, których efektem było opracowanie dwóch projektów utworzenia instytutów, a także spotkania i rozmowy prowadzone ze środowiskiem mniejszości łemkowskiej, są dowodem dialogu oraz woli administracji rządowej zaspokajania potrzeb środowisk mniejszościowych.

A. 2. Uwagi

Podobne obawy co do rezultatów prac i ewentualnych "winnych" fiaska budzi również sprowadzenie kwestii wydawania podręczników dla mniejszości wyłącznie do kompetencji grupy roboczej. Zdejmowanie z siebie (przez stronę rządową) odpowiedzialności za poszukiwania innych niż, obarczanie organizacji nowymi zadaniami, rozwiązań (bez liczenia się z ograniczeniami, priorytetami organizacji mniejszości) może przyczynić się do podobnego rezultatu tak jak w przypadku instytucji kultury.

B. 2. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W odniesieniu do kwestii podręczników, należy wskazać, że grupa robocza do spraw podręczników dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego została powołana na podstawie decyzji Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych (w skład której wchodzi przedstawiciele wszystkich społeczności posługujących się językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym), podjętej podczas XLIV posiedzenia w dniu 28 maja 2014 r. Wydaje się więc, że przesądzenie na tym etapie prac tej grupy, jest przedwczesne. Głównym zadaniem grupy jest stworzenie harmonogramu wydawania brakujących podręczników do nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego, wraz z określeniem sposobu ich wydawania i ustaleniem podmiotów zaangażowanych w ten proces. Nie można zgodzić się ze stwierdzeniem, że próba rozwiązania problemu brakujących podręczników do nauczania języków mniejszościowych

oraz języka regionalnego jest „obarczeniem organizacji nowymi zadaniami”, a skład grupy roboczej, którą tworzą zarówno przedstawiciele administracji rządowej, jak i przedstawiciele mniejszości, dla których prowadzone jest nauczanie języka ojczystego, jest dowodem dialogu i współpracy administracji rządowej z zainteresowanymi środowiskami w celu zapewnienia lepszej oferty podręcznikowej do nauczania wymienionych wyżej języków.

A. 3. Uwagi

Kolejna uwaga odnosi się do kryteriów wg. jakich dobierano opis sytuacji w danej społeczności. Dla przykładu na str. 81 w odniesieniu do art. 12 Działania kulturalne i obiekty kultury, w przypadku języka białoruskiego podane są takie przykłady wspieranych przez MAiC zadań: "cykl koncertów zespołów prezentujących repertuar w języku białoruskim", "wieczór kolęd". W przypadku języka ukraińskiego podano: UMP, wydanie książek. O działaniach podobnych jak w przypadku języka białoruskiego (przeглядów grup teatralnych, koncertów) nie wspomina się.

B. 3. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W odniesieniu do kwestii zadań wymienionych w punkcie dotyczącym realizacji przez Polskę postanowień art. 12 Karty *Działania kulturalne i obiekty kultury* należy podkreślić, że w Raporcie zostały przedstawione jedynie przykłady zadań dofinansowanych w latach 2011-2014 z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, o czym jest mowa w wyżej wymienionym dokumencie, a nie wszystkie zadania realizowane przez daną społeczność.

6. Przedstawiciel mniejszości ukraińskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Grzegorz Kuprianowicz.

A. 1. Uwagi

II Raport dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych jest niezwykle ważnym dokumentem pokazującym politykę językową państwa polskiego w kontekście implementacji Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych. Zrozumiałym jest ton dokumentu, którego zadaniem jest wskazanie przede wszystkim tych obszarów, gdzie Rzeczpospolita Polska skutecznie implementuje postanowienia Karty. Wydaje się jednak, iż niezwykle korzystnym dla poprawy sytuacji języków mniejszościowych i regionalnego oraz lepszego stosowania Karty będzie wskazanie tych fragmentów *II Raportu*, gdzie korzystnym byłoby dokładniejsze lub pełniejsze zaprezentowanie obecnego stanu realizacji postanowień Karty w Polsce.

Bardzo cieszy zawarta w pierwszych zdaniach *II Raportu* konstatacja, iż w ocenie władz RP „Europejska karta języków regionalnych lub mniejszościowych jest znakomitą narzędziem

służącym ochronie języków” (s. 3). Jednak poważne wątpliwości budzi nieco wcześniejsze stwierdzenie, że „Polska stara się stwarzać jak najlepsze ku temu [korzystaniu z zapisów Karty przez osoby mówiące w językach mniejszościowych – przyp. GK] warunki (zarówno prawne, jak i praktyczne) oraz zachęcać do korzystania z obowiązujących przepisów i wykorzystywania stworzonych możliwości, **problemem pozostaje jednak aktywność samych użytkowników** i znalezienie metod, które zachęcałyby ich do powszechnego posługiwania się językami mniejszościowymi w różnych aspektach życia publicznego” (s. 3). Wynikałoby z tego, że państwo polskie stworzyło wszelkie możliwe warunki dla korzystania z zapisów Karty a problemem jest jedynie brak zainteresowania korzystaniem z nich ze strony użytkowników języków mniejszościowych. Obraz ten jest nieprawdziwy i niepotwierdzony faktami. Społeczności użytkowników języków mniejszościowych i regionalnego podejmują wiele działań na rzecz funkcjonowania i rozwoju swoich języków, nie zawsze napotykać zrozumienie przedstawicieli władz publicznych. Wydaje się, że takie sformułowania jak: „**problemem pozostaje jednak aktywność samych użytkowników**”, są w tego rodzaju dokumencie niestosowne i nie do przyjęcia, nawet biorąc pod uwagę zrozumiałe pragnienie ukazania własnego państwa w korzystnym świetle.

W swoich dalszych uwagach będę ustosunkowywał się do poszczególnych części *II Raportu...*, opatrując je swoim komentarzem.

A. 2. Uwagi

Część I

Rozdział 1

Zrozumiałym jest, iż instytucje państwowe posługują się oficjalnymi wynikami najnowszego spisu ludności. Wydaje się jednak, iż właściwym byłoby zaznaczenie, iż w podczas przygotowań Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, w jego trakcie i po przeprowadzeniu podnoszone były liczne wątpliwości co do przyjętej metodologii, a w szczególności sposobu łączenia wyników spisu przeprowadzonego bezpośrednio na próbie reprezentatywnej (obejmującej zaledwie ok. 20 % populacji) z wynikami samopisu za pomocą Internetu. W trakcie przygotowań do spisu przedstawiciele instytucji przeprowadzającej spis (Głównego Urzędu Statystycznego) wielokrotnie np. podkreślali, że właśnie samospis jest tym instrumentem, który daje mniejszościom możliwość wyartykułowania swej tożsamości, już po przeprowadzeniu spisu okazało się, że wyniki samopisu, o ile nie dotyczyły osób, które znalazły się w próbie reprezentatywnej, mają jedynie charakter pomocniczy, uzupełniający. Te wątpliwości dotyczące spisu wydają się istotne przy ocenie wyliczonych przez GUS w wyniku opracowania wyników spisu danych dotyczących liczebności użytkowników poszczególnych języków.

W *II Raporcie...* (s. 6) podkreślono, że w trakcie spisu „poza pytaniem o język używany w codziennych kontaktach domowych z osobami najbliższymi zadawano respondentom również pytanie o język ojczysty, czyli język którego nauczyli się jako pierwszego we wczesnym dzieciństwie, np. od matki”. Warto tutaj zastrzec, że pytanie to nie było umieszczone we wszystkich kwestionariuszach spisowych. Pytanie o język ojczysty, było pytaniem, na które odpowiadała jedynie część respondentów spisu (zaliczonych do próby reprezentatywnej), nie zaś wszystkie osoby biorące udział w spisie. Wydaje się być istotną informacją to, że liczba osób używających języków mniejszościowych lub regionalnego w domu była wyliczona przez Główny Urząd Statystyczny według innej metodologii niż liczba osób wskazujących języki mniejszościowe lub regionalny jako ojczysty. Powoduje to chociażby nieporównywalność tych danych. Jako przykład można wskazać paradoks, który wynika, gdyby porównać przytoczone w *II Raporcie...* dane dotyczące języka używanego w kontaktach domowych oraz języka ojczystego w odniesieniu do języków ukraińskiego i białoruskiego. W obu przypadkach, według tych danych, wyraźnie większa jest liczba osób, przez które te języki są obecnie używane w domu, niż liczba osób dla których są one pierwszymi wyuczonymi w dzieciństwie językami (czyli – wg definicji GUS – językami ojczystymi). Oznaczałoby to, że następuje poszerzenie używania tych języków, gdy na taką skalę zaczynają ich używać osoby, które nie poznały ich w dzieciństwie. Jest to w sprzeczności ze stanem faktycznym, gdyż zasięg używania tych języków przecież systematycznie zmniejsza się.

W świetle powyższego wydaje się, że w *II Raporcie* zamiast używania wobec wyników spisu 2011 r. wyliczonych przez GUS sformułowań typu: „wynosi”, „stanowi”, „przedstawia się” (s. 6), właściwszym byłoby używanie formy warunkowej np. „według wyliczeń GUS na podstawie spisu 2011 wynosi”, „według GUS stanowi” itp. Z pewnością będzie to bardziej odpowiadało rzeczywistości. Nie jest bowiem np. prawdziwe zdanie, że „305.926 osób zamieszkujących terytorium RP zadeklarowało używanie w domu języków mniejszościowych lub języka regionalnego” (s. 6). Podana liczba osób nie zadeklarowała „używanie w domu języków mniejszościowych lub języka regionalnego”. Jest to liczba osób wyliczona przez GUS na podstawie cząstkowych danych uzyskanych w wyniku spisu 2011 r. Analogicznie nie jest prawdziwe stwierdzenie, że liczebność przedstawicieli 13 mniejszości narodowych i etnicznych wynosi w Polsce dokładnie 286.192 osoby (s. 6), to również są dane wyliczone przez GUS na podstawie cząstkowych danych uzyskanych według różnych metodologii w wyniku spisu 2011 r. Wszystkie te zastrzeżenia dotyczą również tabelki na s. 7, gdzie podano „Liczebność osób posługujących się w kontaktach domowych językami mniejszościowymi oraz językiem regionalnym” (s. 6), Z nagłówka rubryki w tej tabelce o

treści „Deklarowane używanie w domu języków mniejszościowych oraz języka regionalnego” wynikałoby, że dokładnie tyle osób, ile podano w kolejnych rubrykach zadeklarowało używanie odpowiednich języków, w rzeczywistości są to również wyliczenia GUS, siłą rzeczy przybliżone.

Pomijając już kwestię oceny Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 i jego wiarygodności, warto też zaznaczyć, że każdy spis powszechny obarczony jest błędem wynikającym zarówno z czynników obiektywnych, jak i subiektywnych. Poza tym w żadnym spisie nie da uwzględnić się stanu faktycznego, jeżeli nie znalazł on odbicia w deklaracjach osób biorących udział w spisie lub nie uwzględniła go przyjęta metodologia. W przypadku języków mniejszościowych i regionalnego ten czynnik ze względów historycznych i emocjonalnych jest niezwykle istotny. Są całe obszary, gdzie w Polsce realnie funkcjonują te języki, a nie znalazło to odbicia w danych GUS. Tak więc tak naprawdę spis 2011 r. zarówno ze względu na przyjętą metodologię, jak i czynniki obiektywne, nie miał możliwości pokazania rzeczywistej mozaiki językowej społeczeństwa polskiego. Oczywiście, zrozumiałym jest posługiwanie się danymi spisu, chociażby dlatego, że innych nie ma, jednak wydaje się wskazanym zaznaczenie, że są to dane wyliczone na podstawie spisu, a nie stan faktyczny.

A. 3. Uwagi

Rozdział 2

Ad 1

W *II Raporcie...* (s. 8-9) przedstawiono założenia teoretyczne dotyczące uwzględnienia w programach nauczania wiedzy na temat języków mniejszościowych. W praktyce kwestie te są dość marginalnie potraktowane w realiach funkcjonowania szkoły, czego skutkiem jest nikła wiedza o mniejszościach w ogóle, a o językach mniejszościowych i regionalnym w szczególności. Warto byłoby w przyszłości, obok opisu stanu formalno-prawnego, przedstawić wyniki badań, które pokazywałyby skuteczność takiej edukacji, a także obecność tej problematyki w programach nauczania. Bardzo ważnym jest zawarte w *II Raporcie...* stwierdzenie „o realizacji treści nauczania (...) decyduje nauczyciel” (s. 8-9). Niestety, czasem decyduje, że nie są one istotne.

A. 4. Uwagi

Ad 2

Jak najbardziej trafnym jest stwierdzenie rozpoczynające fragment *II Raportu...* dotyczący dostępności oświaty w językach mniejszościowych i regionalnym, iż „Przepisy oświatowe w Polsce zapewniają użytkownikom języków mniejszościowych oraz języka regionalnego możliwość podtrzymywania ich tożsamości językowej i kulturowej” (s. 9).

Należy jednak uwzględnić fakt, iż odpowiednie przepisy prawne to niewystarczający (choć niezbędny) czynnik, aby możliwości „podtrzymywania ich tożsamości językowej i kulturowej” były w praktyce w pełni wykorzystywane.

Prawdą jest, iż „z budżetu państwa przekazywane są środki finansowe na wsparcie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego” (s. 9). Warto natomiast zaznaczyć, że w przypadku dodatkowych środków przekazywanych w ramach części oświatowej subwencji ogólnej z tytułu nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego nie są to środki, które w całości są wykorzystywane bezpośrednio na wsparcie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, lecz środki będące w dyspozycji samorządów, które mogą dowolnie nimi dysponować (szerzej na ten temat dalej). Dotyczy to również wprowadzonej ostatnio, co było oczywiście działaniem bardzo potrzebnym, tzw. wagi P12, o której także wspomina się w tym fragmencie *II Raportu...*

Bardzo obiecująco brzmi deklaracja, iż „Rząd polski podjął ponadto działania mające na celu zwiększenie zainteresowania ofertą edukacyjną ze strony użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego” (s. 10). Jednak wydaje się, że pozostało w tej kwestii wiele do zrobienia. Związek między modyfikacją zasad naliczania przekazywanej dla samorządów części oświatowej subwencji ogólnej (w tym wprowadzenie nowej tzw. wagi P12) a zwiększeniem zainteresowania ofertą edukacyjną użytkowników języków mniejszościowych nie wydaje się zupełnie bezpośredni. Raczej było to działanie mające na celu zachęcenie samorządów do poszerzenia oferty edukacyjnej i pełniejszego realizowania praw oświatowych użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Warto też zaznaczyć, że zmiana sposobu naliczania subwencji oświatowej (wprowadzenie wagi P11), choć uzasadniona, w niektórych sytuacjach była finansowo niekorzystną dla samorządów prowadzących nauczanie języków mniejszościowych i języka regionalnego. Co się natomiast tyczy bezpośrednio promowania nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego, to należałoby oczekiwać szerzej zakrojonych działań ze strony władz publicznych. Dotychczas władze państwowe skupiały się na stwarzaniu warunków prawnych i finansowych dla nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego (co jest oczywiście kluczowe), natomiast kwestia promowania, czyli aktywnego zachęcania do korzystania z tych praw i możliwości nie była dotychczas prowadzona przez władze państwowe na większą skalę. Cieszy, że nastąpi tu zmiana.

Wskazane w raporcie inicjatywy mające na celu zwiększenie liczby dzieci uczących się języków mniejszościowych (s. 10-11) są jednostkowymi. Pula środków na kulturę mniejszości w budżecie państwa jest stała i niewielkie szanse mają nowe projekty, w tym dotyczące działań na rzecz promowania edukacji, a jeżeli takie wsparcie uzyskają, odbędzie

się to kosztem innych projektów kulturalnych. Poza tym są to projekty jednorazowe, a nie działania systemowe. Istnieje potrzeba systemowych działań w tym zakresie, które będą uwzględniać odmiennosc sytuacji poszczególnych języków, chociażby w zależności od faktu, czy ich użytkownicy zamieszkują zwarcie czy są rozproszeni, czy też w zależności od statusu społecznego i postrzegania danego języka.

B. 4. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W Raporcie zostały przedstawione liczne działania administracji rządowej mające na celu zwiększenie zainteresowania ofertą edukacyjną ze strony użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Ponadto należy zauważyć, że budżet państwa uchwalany jest co roku, a zapisane w ustawie budżetowej środki finansowe na realizację zadań mających na celu ochronę tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego nie są wartością stałą (wysokość wspomnianych środków systematycznie wzrasta w ostatnich latach). Wszystkie złożone wnioski na realizację wymienionych wyżej zadań rozpatrywane są w takim samym trybie (bez względu na to czy są to zadania realizowane od wielu lat, czy też nowe zadania).

A. 5. Uwagi

Ad 3

Bardzo obszernie zaprezentowano w *II Raporcie...* kwestie dotyczące podręczników, jednak nie znalazła się tam kluczowa informacja, że w związku z wprowadzeniem nowej podstawy programowej w przypadku niektórych języków mniejszościowych brakuje obecnie większości podręczników do nauki tych języków na poszczególnych etapach kształcenia. Jest to bardzo poważny problem, z którym borykają się obecnie nauczyciele i uczniowie uczący się tych języków.

W *II Raporcie...* znalazło się stwierdzenie, że „W klasach, które nie zostały jeszcze objęte nową podstawą programową, obowiązują nadal podręczniki dopuszczone do użytku szkolnego do dotychczasowej podstawy programowej” (s. 12). Jednak problem istnieje także w tym przypadku, gdyż nakład tych podręczników został już często wyczerpany i nie są one dostępne w dystrybucji.

Nie bardzo zrozumiałą jest celowość umieszczenia w *II Raporcie...* prawie całostronicowego fragmentu dotyczącego podręczników elektronicznych (s. 12-13). Kwestia ta jak na razie nie dotyczy nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Jedynym odniesieniem do języków mniejszościowych jest zdanie: „Dzięki udostępnieniu e-podręczników na zasadach pełnej otwartości, każdy będzie mógł je dowolnie modyfikować, w tym np. tłumaczyć na języki mniejszości” (s. 13). Nie do końca zrozumiałą jest intencja tego stwierdzenia i związane z tym oczekiwania. W przypadku, gdy nauczanie

danego przedmiotu będzie prowadzone w języku mniejszościowym, zaistnieje potrzeba zapewnienia ze strony państwa profesjonalnego tłumaczenia odpowiedniego podręcznika na dany język mniejszościowy.

Oddzielną część tego fragmentu *II Raportu...* poświęcono szkoleniom nauczycieli. Niestety, nie wskazano tu na pojawiające się problemy związanych z funkcjonowaniem systemu doskonalenia nauczycieli, które wielokrotnie były zgłaszane przez przedstawicieli mniejszości. Poważnym problemem jest fakt, iż część nauczycieli języków mniejszościowych nie jest objęta stałą opieką metodyczną. Kwestia doskonalenia nauczycieli została scedowana na samorządy wojewódzkie, które w różny sposób podchodzą do tej kwestii. Brak jest systemowego rozwiązania tej kwestii, szczególnie dotyczy to języków, których użytkownicy są rozproszeni. Z pewnością cenne są inicjatywy uzupełniające system doskonalenia nauczycieli, o których mowa w tym fragmencie *II Raportu...*, nie zmienia to jednak faktu, iż brakuje sprawnie działającego systemu, który zapewniałby wszystkim nauczycielom odpowiednie wsparcie metodyczne. Inicjatywy organizacji pozarządowych nie powinny zastępować rozwiązań systemowych. (Szerzej na ten temat w dalszej części niniejszych uwag.)

B. 5. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W Raporcie zostały wskazane dane liczbowe dotyczące wydanych podręczników do nowej podstawy programowej w odniesieniu do poszczególnych języków mniejszościowych oraz języka regionalnego.

A. 6. Uwagi

Ad. 4

Niezwykle istotną jest kwestia poprawienia oferty audycji nadawanych w językach mniejszościowych w mediach, na co zwraca uwagę Komitet Ministrów. Działania podjęte w minionych latach przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji w celu poprawy sytuacji języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w mediach publicznych są niezwykle ważne i cenne. Wydaje się jednak, że ostatnio współpraca Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z przedstawicielami użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego nieco osłabła. Nie powstał, niestety, przy KRRiT organ specjalizujący się w problematyce języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w mediach publicznych, którego powstanie planowano.

Zabrakło w tym miejscu *II Raportu...* ważnych informacji o problemach, na które napotykają audycje w językach mniejszościowych. Zdarza się bowiem, że audycje w językach mniejszościowych mają niestabilną sytuację, nierzadko czas ich emisji, długość trwania, okres nadawania zależą od decyzji władz mediów publicznych a nie są wynikiem

merytorycznej analizie. Zdarzało się przerywanie ich nadawania, niespodziewane zmiany godzin emisji lub wyznaczanie ich w sposób nieracjonalny, utrudniający użytkownikom języków korzystanie z tej oferty mediów publicznych. Nie udało się wypracować modelu stałego monitorowania wypełniania przez media publiczne misji publicznej w zakresie audycji w językach mniejszościowych. Wspomniany w *II Raporcie...* „nowy mechanizm planowania i rozliczania misji publicznej”, z pewnością stwarza lepsze warunki niż dotychczasowy system, jednak brakuje mechanizmu stałego udziału użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w określaniu potrzeb w zakresie obecności języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w mediach. Te potrzeby określają nierzadko sami nadawcy, którzy na tej podstawie sporządzają corocznie plany finansowo-programowe przedsięwzięć w zakresie realizacji misji nadawców publicznych. Użytkownicy języków mniejszościowych występują tu nierzadko w roli petentów. Warto zauważyć, że Telewizja Polska S. A. odmówiła powołania odpowiedniego gremium, w którym zasiadali by przedstawiciele mniejszości, stwierdzając, iż nie ma takiej potrzeby.

B. 6. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Interesy użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego reprezentowane są w radach programowych. Warto przypomnieć, że projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw, przewiduje zmiany w ustawie z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226, z późn. zm.), polegające na zobowiązaniu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji do uwzględniania kandydatów zgłaszanych przez organizacje mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, podczas powoływania rad programowych. Ponadto, w związku z trudnościami związanymi z zapewnieniem udziału przedstawicieli użytkowników wszystkich języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w radach programowych, projektowana zmiana przyznaje jednocześnie prawo zgłaszania kandydatów do wymienionych wyżej rad Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

A. 7. Uwagi

Ad 5

Docenić należy wspomniane w *II Raporcie...* zaangażowanie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji w działania mające na celu obniżenie progów, przy których możliwe jest wprowadzenie języków pomocniczych oraz dodatkowych nazw miejscowości z 20 % do 10 % osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących jednostkę podziału terytorialnego, a także rozszerzenia możliwości wprowadzenia języków pomocniczych na powiaty. Warto jednak zaznaczyć, że projekt tej nowelizacji jest na bardzo

wstępnym etapie procesu legislacyjnego (informacji o jego formalnym wniesieniu do Sejmu nawet nie ma jeszcze na stronie parlamentu).

Wydaje się też, że w sytuacji projektu nowelizacji na bardzo wstępnym etapie procedowania, nieuzasadnione jest używanie sformułowań: „można się będzie posługiwać”, „konsekwencją wprowadzonej zmiany będzie” (s. 15) itp. Właściwszymi wydają się formy: „można byłoby posługiwać się”, „konsekwencją wprowadzonej zmiany byłoby” itd., ewentualnie z zaznaczeniem „w przypadku uchwalenia tej nowelizacji”. Do wprowadzenia zaproponowanych zmian jest jeszcze dość długa droga i nie wiadomo jaki będzie ich ostateczny kształt.

A. 8. Uwagi

Ad 6

W *II Raporcie...* stwierdzono, że „Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji prowadzi stałe konsultacje ze środowiskami użytkowników języka regionalnego i języków mniejszościowych na forum Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, mające na celu poprawę stopnia wdrażania postanowień Karty” (s. 16). Wydaje się, że trafniejszym byłoby sformułowanie „strona rządowa” lub „rząd polski”, jako że KWRiMNiE jest organem doradczym Prezesa Rady Ministrów a w jej składzie reprezentują stronę rządową przedstawiciele różnych resortów. Wydaje się też, że dobrze byłoby, aby wspomniane „stałe konsultacje” w tym zakresie nie ograniczały się wyłącznie do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Niezwykle ważnym dla użytkowników języków mniejszościowych było opracowywanie rządowych strategii rozwoju oświaty z udziałem ich przedstawicieli. Wydaje się, że strategie te w zbyt małym stopniu są inspiracją do działań dla instytucji publicznych, odpowiedzialnych za politykę językową. Wymagają też monitoringu, który np. w odniesieniu do uchwalonej w 2011 r. *Strategii rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce* nie został jeszcze podjęty. (Szerzej na ten temat w dalszej części *Uwag...*).

B. 8. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych nie jest jedynym forum współpracy administracji rządowej ze środowiskami użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Strategie rozwoju oświaty są stopniowo opracowywane we współpracy administracji rządowej, samorządowej, przedstawicieli placówek oświatowych i użytkowników języków mniejszościowych.

A. 9. Uwagi

Rozdział 3

Ad 25

W *II Raporcie*...zawarto bardzo optymistyczną ocenę działań organów administracji rządowej w zakresie zachowania i rozwoju języków mniejszościowych oraz języka regionalnego (s. 18). W działaniach niektórych organów administracji rządowej, na szczeblu centralnym lub regionalnym, zdarzają się jednak sytuacje, które w odczuciu użytkowników języków mniejszościowych odbiegają od tego, co można określić jako „podejście cechujące się otwartością i pełną elastycznością w granicach obowiązującego prawa” (s. 18).

Ad 27

Niniejszy fragment *II Raportu*... jest odpowiedzią na zalecenie Komitetu Ekspertów, w którym zachęca on „władze polskie do uzupełnienia wyników spisu ludności z 2011 r., przez zebranie, we współpracy z mówcami, danych dotyczących liczby użytkowników korzystających z języków regionalnych lub mniejszościowych i ich rozkładu geograficznego”. Wydaje się, że odpowiedź zawarta na s. 18-20 *II Raportu*... nie odpowiada temu, o co chodziło w zaleceniach Komitetu Ekspertów, zaś dane, które tu podano jedynie pośrednio dotyczą meritum sprawy. Wydaje się więc, że w tym przypadku zalecenie Komitetu Ekspertów nie zostało wykonane.

Zalecenie Komitetu Ekspertów nr 27 wydaje się bardzo istotnym i potrzebnym do zrealizowania. Jak już wspomniano wcześniej, każdy spis powszechny obarczony jest błędem wynikającym zarówno z czynników obiektywnych, jak i subiektywnych. W przypadku spisu z 2011 r. powstało wiele kontrowersji dotyczących chociażby metodologii i sposobu przeprowadzenia spisu. Zresztą sam GUS podkreślał, że ustalone przezeń wyniki spisu 2011 r. są prawdziwe dla dużych obszarów, natomiast w przypadku małych jednostek terytorialnych są obarczone dużym błędem. Stąd bardzo wskazanym jest podjęcie innych działań mających na celu uzyskanie wiarygodnej wiedzy na temat liczby użytkowników korzystających z języków regionalnych lub mniejszościowych i ich rozkładu geograficznego, na co zresztą przedstawiciele mniejszości wielokrotnie zwracali uwagę.

Warto również zauważyć, że są na terytorium RP obszary, gdzie występują użytkownicy języków objętych ochroną na mocy Karty, którzy z różnych powodów (historycznych, społecznych, atmosfery społecznej) nie postrzegają swych języków jako wartości, czy nawet nie potrafią określić, jakim językiem mówią. Siłą rzeczy wyniki spisu nie mogły wykazać tych użytkowników. Jednak, zgodnie z duchem Karty, państwo powinno podjąć działania na rzecz promocji używania tych języków także przez te osoby.

Istnieją instrumenty, które pozwalają wykonać powyższe zalecenie Komitetu Ekspertów. Z pewnością będzie to wymagało działań odmiennych od dotychczas podejmowanych przez administrację rządową. Przy udziale środowisk naukowych, użytkowników języków mniejszościowych i regionalnych możliwym jest zebranie dokładniejszych danych dotyczących liczby użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych oraz ich rozmieszczenia na terytorium kraju.

A. 10. Uwagi

Część II

Art. 7

c)

Ad 32

Z pewnością całkowicie zgodzić się należy z zaleceniami Komitetu Ekspertów, że „Konieczna jest bardziej aktywna postawa ze strony władz centralnych w celu zapewnienia zastosowania się Polski do jej zobowiązań wynikających z Karty. W szczególności, przyjęcie polityki językowej i odpowiadającego, określonego prawodawstwa lub środków w określonych obszarach (edukacja, administracja, media, itp.) oraz ustanowienie organów, które mając uprawnienia w tej dziedzinie będą promować skuteczne wdrożenie postanowień Karty w Polsce”. Może jedynie cieszyć, że zalecenia te stały się impulsem dla przygotowania przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji kampanii promującej używanie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego. Oczywiście trudno na tym etapie ocenić, na ile przyszłe działania w ramach kampanii informacyjnej, opisane w raporcie, wypełniają zalecenia Komitetu Ekspertów.

Z zawartego tam opisu wynika jednak, że wypełnią jedynie częściowo. W odpowiedzi zawartej w *II Raporcie*...nie ustosunkowano się np. do zalecenia, które postuluje „ustanowienie organów, które mając uprawnienia w tej dziedzinie będą promować skuteczne wdrożenie postanowień Karty w Polsce”. Organ taki, zajmujący się wyłącznie problematyką wynikającą z zapisów Karty, jest w Polsce niezwykle potrzebny. Scedowanie tego na istniejące organy nie zapewni odpowiedniej implementacji Karty w Polsce. Zawarte w zaleceniach sformułowanie mówiące o tym, że potrzebne jest „przyjęcie polityki językowej” także pozostaje postulatem na przyszłość.

Ad 33

Prośba Komitetu Ekspertów „o dostarczenie szczegółowych informacji w następnym raporcie okresowym, odnośnie kwoty przeznaczonej na wsparcie każdego języka regionalnego lub mniejszościowego, oprócz tej przeznaczonej na sektor kultury” w obecnym systemie prawnym (ze względu na specyficzny sposób finansowania oświaty poprzez część

oświatową subwencji ogólnej) jest niemożliwa do wykonania bez wdrożenia dokładnego monitoringu wykorzystania dodatkowych środków z tytułu prowadzenia nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego przekazywanych samorządom w ramach części oświatowej subwencji ogólnej.

Z tego właśnie powodu niewłaściwym jest umieszczanie w tabelce pt. „Finansowanie nauczania języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego z budżetu resortu oświaty w latach 2011-2013...” (s. 23) przekazywanych samorządom dodatkowych środków naliczonych w części oświatowej subwencji ogólnej z tytułu prowadzenia nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego. Środki te są w pełnej dyspozycji samorządów, które dowolnie mogą decydować o ich przeznaczeniu. Nie zawsze są one więc wydatkowane na finansowanie nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego, a nawet w ogóle nie na cele oświatowe. Stąd nieuzasadnione jest ich umieszczanie we wspomnianej tabelce. Bez stworzenia systemu monitoringu lub sprawozdawczości nie da się określić, jaka część tych środków przeznaczona jest rzeczywiście na finansowanie nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego.

Przedstawiciele społeczności posługujących się językami mniejszościowymi i językiem regionalnym wielokrotnie zwracali uwagę na ten paradoks, iż z tytułu nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego przekazywane są z budżetu państwa olbrzymie środki, które zgodnie z prawem nie muszą być wydatkowane na nauczanie języków mniejszościowych i języka regionalnego, a ich wydatkowanie nie jest poddane ścisłemu monitoringowi. Jednocześnie, jak pokazuje chociażby przykład *II Raportu...*, administracja rządowa umieszcza te środki w zestawieniach środków wydatkowanych z budżetu państwa na nauczanie języków mniejszościowych i języka regionalnego, gdzie wielkość tych środków może robić duże wrażenie, choć nie wiadomo, jaka ich część jest wydatkowana na ten właśnie cel.

f)

Ad 36

Wydaje się, że obraz przedstawiony w *II Raporcie...* w kwestii podręczników do nauczania języków mniejszościowych nie w pełni oddaje złożoność sytuacji. Jak już wspomniano wyżej (Część I Ad 3), w przypadku niektórych języków mniejszościowych brakuje obecnie większości podręczników do nauki tych języków na poszczególnych etapach kształcenia.

Działania mające na celu znalezienie sposobu wydawania podręczników do nauczania języków mniejszościowych, podjęte w tym roku z inicjatywy Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, być może przyniosą skutki w dłuższej perspektywie

czasowej. W tym momencie nie wypracowano jeszcze nawet sprawnego i odpowiadającego realnym możliwościom mechanizmu wydawania brakujących podręczników. Wydaje się, iż w kwestii tej doszło do zaniechania ze strony rządu, gdyż nie podjęto z wyprzedzeniem, w odpowiednim czasie działań zapewniających podręczniki do nauczania języków mniejszościowych.

Ad 37

Obiecująco brzmi zapowiedź regularnego monitorowania realizacji *Strategii rozwoju oświaty ukraińskiej* (s. 26). Wydaje się jednak, że doszło tu do nieuzasadnionego odłożenia tej kwestii, a ponad trzyletni okres, który minął od przyjęcia strategii jest już wystarczający, aby podjąć monitoring jej realizacji. Wydaje się, że tego rodzaju strategię powinny być monitorowane na bieżąco przez stworzone specjalnie organy, np. te zalecane przez Komitet Ekspertów w pkt. 491.

A. 11. Uwagi

g)

Ad 38

Informacje zawarte w *II Raporcie...* na temat „udogodnień umożliwiających osobom dorosłym, niewładającym językiem regionalnym lub mniejszościowym jego naukę” dotyczą jedynie czterech języków. Wydaje się, że brakuje systemowego rozwiązania problemu poruszonego w tym zaleceniu Komitetu Ekspertów. Dla normalnego funkcjonowania języków mniejszościowych i regionalnego w przestrzeni społecznej niezbędne jest stworzenie systemowych możliwości ich nauki dla osób nieznających tych języków, a żyjących tam, gdzie one funkcjonują. Takie możliwości powinny dotyczyć zarówno osób, dla których język mniejszościowy lub regionalny jest rodzimym, ale z różnych powodów nie mogły go poznać, jak też dla osób, dla których jest on po prostu językiem obcym, ale chcą nauczyć się go.

B.11. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Przedstawione w Raporcie możliwości nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego przez osoby niewładające tymi językami dotyczą wszystkich wymienionych wyżej języków, natomiast w Raporcie zostały podane przykłady realizacji takich zadań w odniesieniu do wybranych języków.

A. 12. Uwagi

Rozdział 3.

Ad 43 i 44

Informowanie o językach mniejszościowych i języku regionalnym oraz ich kulturach w mediach masowych oraz w głównym nurcie edukacji jest kwestią niezwykle istotną dla ich funkcjonowania w społeczeństwie. Działania w tym zakresie, których mowa w tym fragmencie *II Raportu...*, nie w pełni odpowiadają zaleceniom Komitetu Ekspertów.

Warto zauważyć, że bardzo pożyteczne inicjatywy podejmowane w przeszłości w mediach publicznych nie zawsze znajdują kontynuację, a na ich miejsce nie powstają nowe.

A. 13. Uwagi

Część III

Ad 47, 130, 216, 300, 382, 468

Bardzo znaczącym jest zachęcanie władz polskich przez Komitet Ekspertów „do aktywnego promowania edukacji języka regionalnego lub mniejszościowego wśród rodziców i uczniów”. Wydaje się, że przedstawione w *II Raporcie...* działania w tym zakresie są niewystarczające. Warto odnotować, że pewne działania są podejmowane, nie tylko na szczeblu centralnym, jednak nie widać tu przemyślanej strategii. Bez skoordynowanych działań administracji rządowej we współpracy z samorządami trudno będzie dokonać zmiany dotychczasowej sytuacji.

Większość tekstu poświęconego tej kwestii w *II Raporcie...* dotyczy informacji o wprowadzeniu nowej tzw. wagi P12. Warto zaznaczyć, że to bardzo potrzebne działanie Ministerstwa Edukacji Narodowej jedynie pośrednio (poprzez postawę samorządów i szkół) może wpływać na promowanie „edukacji języka regionalnego lub mniejszościowego wśród rodziców i uczniów”. Tym bardziej, że – jak już zaznaczano – dodatkowe środki naliczone w części oświatowej subwencji ogólnej z tytułu prowadzenia nauczania języków mniejszościowych i języka regionalnego nie trafiają bezpośrednio na nauczanie tych języków, lecz do dyspozycji samorządów, które dowolnie nimi dysponują.

Duże znaczenie dla promocji wśród rodziców i uczniów nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego mają informacje na stronach internetowych kuratoriów oświaty (o czym mowa w *II Raporcie...* w odniesieniu do Kuratorium Oświaty w Gdańsku). Warto dodać, iż takie informacje (choć bardziej skierowane do dyrektorów placówek oświatowych i samorządów niż rodziców i uczniów) są także na stronie MAiC oraz na stronach innych kuratoriów, np. w Białymstoku czy Opolu. Niestety są kuratoria na stronach których takich informacji nie można znaleźć. Brakuje ich również, podanych w usystematyzowany sposób, na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej. Korzystnym byłoby, aby przyjazna dla odbiorcy informacja o możliwościach i zasadach nauczania języków mniejszościowych pojawiła się na stronach MEN, wszystkich kuratoriów oświaty, samorządów oraz szkół. Z radością należy przyjąć przygotowaną przez MAiC kampanię

promocyjną, skierowaną także do rodziców i dzieci, nota bene – pierwszą w historii. Szkoda, że w trakcie jej przygotowywania nie była ona w większym stopniu konsultowana z środowiskami użytkowników języków mniejszościowych. Skuteczność tej kampanii można będzie ocenić po jej przeprowadzeniu.

Ad 48, 131, 217, 301, 383, 469

W *II Raporcie...* trafnie stwierdzono, że: „polski system subwencjonowania edukacji sprawia, że samorzady są zainteresowane materialnie, aby na ich terenie znajdowały się placówki, w których prowadzona jest nauka języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, jest więc to najlepszy sposób na promocję tych języków”. Warto jednak zauważyć, że nie koniecznie samorzady zainteresowane są tym, aby środki uzyskane z budżetu państwa z tytułu nauczania języków mniejszościowych lub języka regionalnego przeznaczać właśnie na nauczanie języków mniejszościowych lub języka regionalnego, w sytuacji, gdy zgodnie z prawem mogą przeznaczać je na inne cele. Wydaje się, iż warto rozważyć, czy zalecenia Komitetu Ekspertów, który „zachęca polskie władze do poprawy systemu dostarczania subsydiów dla systemu edukacji języków regionalnych lub mniejszościowych, w celu zapewnienia ciągłości edukacji” nie powinny zachęcić do zmodyfikowania istniejącego systemu.

W *II Raporcie...*, odpowiadając na zalecenie Komitet Ekspertów, który „zachęca polskie władze do regularnego monitorowania wykorzystania przez władze lokalne dotacji przeznaczonych na edukację regionalną lub mniejszościową”, stwierdzono, że „Wydatkowanie przez jednostki samorządu terytorialnego subwencji przeznaczonych na nauczanie języków mniejszościowych i języka regionalnego monitorowane jest przez Ministerstwo Edukacji Narodowej” (s. 31). Może warto więc uzupełnić ten fragment o informację, jaki jest wynik tego monitoringu: w jakim stopniu środki uzyskiwane przez samorzady z budżetu państwa z tytułu nauczania języków mniejszościowych lub języka regionalnego przeznaczone są właśnie na nauczanie języków mniejszościowych lub języka regionalnego? Warto też zaznaczyć, że nawet w przypadku stwierdzenia w wyniku monitoringu, że większość tych środków przeznaczana jest na cele inne niż nauczanie języków mniejszościowych lub języka regionalnego, Ministerstwo Edukacji Narodowej nie może w żaden sposób wpłynąć na tę sytuację, gdyż jest ona zgodna z prawem.

Prawdą jest, że „wysokość środków finansowych przekazywanych jednostkom samorządu terytorialnego w ramach części oświatowej subwencji ogólnej z tytułu organizowania nauki języków mniejszościowych oraz języka regionalnego corocznie systematycznie wzrasta” (s. 31). Nie oznacza to jednak, że wzrasta wysokość środków przeznaczanych przez samorzady na nauczanie języków mniejszościowych lub języka regionalnego. Problematycznym

pozostaje bowiem, jaka część ze środków uzyskanych przez samorzady „z tytułu organizowania nauki języków mniejszościowych” jest przeznaczona na nauczanie języków mniejszościowych.

Wydaje się, że w tym fragmencie *II Raportu...* w kolejnych akapitach (s. 31) mamy do czynienia z niekonsekwencją terminologiczną. W pierwszym akapicie mowa jest bowiem o subwencjach „przeznaczonych na nauczanie języków mniejszościowych i języka regionalnego”, zaś dwa akapity dalej o „części oświatowej subwencji ogólnej z tytułu organizowania nauki języków mniejszościowych oraz języka regionalnego”. W polskim systemie prawnym jest to istotna różnica. Nie ma przecież w budżecie państwa (i w budżetach samorządów) wydzielonych środków na nauczanie języków mniejszościowych i języka regionalnego.

A. 14. Uwagi

Rozdział 1.

a)

Ad 51, 134, 220, 304, 472, 553, 555

Prawdziwe jest zawarte w *II Raporcie...* stwierdzenie, iż „Rząd polski stwarza prawne i finansowe możliwości nauczania przedszkolnego w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym” (s. 32). Warto jednak zauważyć, że w przeciwieństwie do nauczania szkolnego, z tytułu nauczania przedszkolnego w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym samorzady nie otrzymują żadnych dodatkowych środków z budżetu państwa, tak więc nie mają tych wszystkich zachęt, aby to robić, które istnieją w przypadku edukacji szkolnej, a które opisano na poprzednich stronach raportu.

Warto też zauważyć, że w danych Systemu Informacji Oświatowej nie ujęto wszystkich placówek, gdzie prowadzone jest nauczanie przedszkolne w języku ukraińskim (s. 34).

A. 15. Uwagi

b) – d)

W dokumencie pt. „Zagadnienia, do których ma odnieść się rząd Polski podczas opracowywania II raportu okresowego”, przygotowanym przez Komitet Ekspertów, we fragmentach dotyczących powyższych punktów mowa jest o nauczaniu w języku mniejszościowym lub regionalnym, natomiast odpowiedzi w *II Raporcie...* dotyczą nauczania języków mniejszościowych lub regionalnego. Czy jest to błąd w tłumaczeniu powyższego dokumentu czy też odpowiedzi *II Raportu...* nie są adekwatne do pytań i zaleceń Komitetu Ekspertów? W żadnym z fragmentów *II Raportu...* nie podano liczby uczniów uczących się w językach mniejszościowych i języku regionalnym. Wydaje się, że należałoby te dane uzupełnić.

Warto też zauważyć, że w danych Systemu Informacji Oświatowej nie ujęto wszystkich uczniów i placówek, gdzie prowadzone jest nauczanie języka ukraińskiego na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i ponadgimnazjalnej.

A. 16. Uwagi

b)

Ad 54, 137, 223, 307, 475, 559

W informacji dotyczącej nauczania języka ukraińskiego w *II Raporcie...* podano jedynie dane statystyczne ukazujące stan nauczania w latach 2012/2013 i 2013/2014. Natomiast nie ustosunkowano się do postulatu Komitetu Ekspertów, który w swoich sugestjach „zachęca polskie władze do rozszerzenia oferty nauczania w zakresie szkoły podstawowej w języku ukraińskim”. Nie ma w *II Raporcie...* informacji, w jaki sposób władze polskie rozszerzyły ofertę nauczania w zakresie szkoły podstawowej w języku ukraińskim.

B.16. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W Raporcie zostały przedstawione informacje dotyczące podejmowanych przez administrację rządową działań mających na celu zwiększenie zainteresowania ofertą edukacyjną ze strony użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego (w tym nauczaniem w języku ukraińskim na etapie szkoły podstawowej).

A. 17. Uwagi

c)

Ad 56, 139, 225, 309, 391, 477, 562

Bardzo pozytywnym faktem jest obietnica nowelizacji rozporządzenia w zakresie zrównania do 7 osób liczby uczniów niezbędnych do zorganizowania nauczania na wszystkich poziomach edukacji (s. 38). Odpowiada ona oczekiwaniom środowisk mniejszościowych.

Chyba błędnie umieszczono w nagłówku tego fragmentu punkt 391 (dotyczący edukacji przedszkolnej w j. litewskim).

B.17. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W Raporcie właściwe znalazło się odniesienie do punktu 391, który dotyczy nauczania w języku litewskim na etapie edukacji średniej.

A. 18. Uwagi

Ad 392

Pojawia się niekonsekwencja terminologiczna. Użyto tu sformułowania „wysokość środków finansowych przeznaczonych na nauczanie języka litewskiego jako języka ojczystego”, gdy są to – jak już zwracano uwagę – środki z „części oświatowej subwencji

ogólnej z tytułu organizowania nauki języków mniejszościowych oraz języka regionalnego”, którymi samorząd może dowolnie dysponować.

B. 18. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Terminologia użyta w Raporcie jest prawidłowa.

A. 19. Uwagi

Ad 478

W *II Raporcie*...nie ustosunkowano się do pkt. 478 dokumentu pt. „Zagadnienia, do których ma odnieść się rząd Polski podczas opracowywania II raportu okresowego”, przygotowanym przez Komitet Ekspertów. Punkt ten jest niezwykle istotny, ponieważ brak ciągłości nauczania jest poważną bolączką edukacji w zakresie języka ukraińskiego oraz w języku ukraińskim. Zdecydowana większość część dzieci i młodzieży, które uczą się języka ukraińskiego jako ojczystego, uczy się go jedynie na pewnym poziomie edukacji. Odczuwalny jest brak konsekwentnych działań służących zapewnieniu nie tylko formalno-prawnych możliwości ciągłości edukacji (które istnieją), ale realnego stworzenia warunków ku temu, by w zakresie nauczania języka ukraińskiego oraz w języku ukraińskim była – jak postuluje to Komitet Ekspertów – „ciągłość od przedszkola do szkoły średniej, na terytorium, na którym używany jest ukraiński”.

B. 19. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W Raporcie zostały przedstawione informacje dotyczące możliwości nauczania języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego na wszystkich poziomach edukacyjnych i zapewnienia ciągłości tego nauczania od przedszkola do szkoły średniej, na terytorium, na którym wspomniane języki są używane. Ponadto, w Raporcie zostały zawarte informacje na temat podejmowanych przez administrację rządową działań mających na celu zwiększenie zainteresowania ofertą edukacyjną ze strony użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego na wszystkich poziomach edukacyjnych.

A. 20. Uwagi

d)

Ad 60, 143, 228, 313, 396, 481, 565

Wydaje się, że warto w tym miejscu zaznaczyć, że nauczanie języków mniejszościowych w ramach szkolnictwa technicznego i zawodowego trudniej zorganizować ze względu na rozproszenie uczniów będących użytkownikami tych języków. Jednym z powodów mógł być też próg 14 uczniów, obowiązujący dotychczas także w szkolnictwie zawodowym.

e)

Wydaje się, że obraz dotyczący możliwości studiowania języków mniejszościowych an studiach wyższych ukazany w raporcie (s. 44-45) jest zbyt optymistyczny. Olbrzymia liczba

studentów studiujących łącznie wszystkie języki, które są w Polsce mniejszościowymi nie wynika z faktu, iż są one mniejszościowymi. Wynika to przede wszystkim z faktu, iż dwa z tych języków są językami międzynarodowymi, zaś kolejne są nauczane jako języki obce krajów sąsiednich. W programach nauczania na tych kierunkach filologicznych kontekst funkcjonowania tych języków jako języków mniejszościowych w Polsce często zupełnie nie jest obecny lub jest obecny w stopniu znikomym. W przypadku większości studiów filologicznych z języków, które są w Polsce mniejszościowymi, są to klasyczne filologie obce kształcące osoby dla których ojczystym jest język polski.

Wydaje się, że kwestie zachowania i rozwoju języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, a także tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych są w zbyt małym stopniu dostrzegane zarówno w programach kształcenia uczelni wyższych, jak również w działaniach ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.

Podniesiony przez przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym postulat stworzenia specjalnego kierunku studiów pozwalającego na studiowanie tych języków jako rodzimych, czyli etnofilologii mniejszości narodowych i etnicznych, napotyka na poważne problemy w realizacji. Dotychczas nie udało się stworzyć odpowiedniego systemowego rozwiązania, które dawałoby realne możliwości na stabilne zaistnienie takiego kierunku nauczania. Wydaje się, że nie udało się dotychczas uzyskać odpowiedniego zrozumienia znaczenia tej kwestii w ośrodkach decyzyjnych. Nie ma też chyba pełnej świadomości konieczności stworzenia właściwych mechanizmów organizacyjnych i finansowych (zapewne wykraczających poza obecne standardy), aby możliwym było zapewnienie edukacji w językach mniejszościowych na poziomie wyższym, podobnie jak to się dzieje na poziomie szkolnictwa podstawowego i średniego. Nawet w przypadku społeczności, która ma największy potencjał i wielką potrzebę stworzenia etnofilologii (społeczności kaszubskiej) udało się utworzyć takie studia filologiczne dopiero po zadeklarowaniu przez tą społeczność własnego wkładu finansowego.

Elastyczność tworzenia nowych kierunków w polskim systemie szkolnictwa wyższego, o której wspomina się w *II Raporcie...*, nie daje realnych możliwości stworzenia kierunków etnofilologii mniejszości narodowych i etnicznych bez zapewnienia odpowiedniego finansowania. Uczelnie wyższe korzystając ze swej autonomii nie będą decydować się na tworzenie takich kierunków studiów, jeśli będą one generowały straty, a w obecnym systemie są na to skazane. Cennymi są działania Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji w celu rozwiązywania tego problemu poprzez dotacje spoza systemu szkolnictwa wyższego, nie jest to jednak rozwiązanie systemowe, lecz jedynie częściowe i nie może dotyczyć wszystkich społeczności.

g)

Ad 65, 148, 233, 318, 401, 486, 570

Wydaje się, że znaczna część tego fragmentu *II Raportu...* nie dotyczy bezpośrednio kwestii, którą poruszył w powyższych punktach Komitet Ekspertów. Komitet Ekspertów zwraca bowiem uwagę na „nauczanie historii i kultury, które mają swoje odzwierciedlenie w języku (...) w praktyce”. Omawiany fragment *II Raportu...* wskazuje zaś na „działania wychowawcze kształtujące umiejętność dostrzegania i doceniania różnorodności, poszanowania odmienności drugiego człowieka oraz umiejętności podejmowania dialogu i współpracy” (s. 47), „budowanie systemu wartości i rozwijanie umiejętności społecznych, które są niezbędne w nawiązywaniu poprawnych relacji z dziećmi i dorosłymi” (s. 47) itp.

To wszystko jest oczywiście niezwykle ważne dla rozwoju dzieci i kształtowania właściwych postaw, a także dla normalnego funkcjonowania użytkowników języków mniejszościowych w społeczeństwie, gdyż sprzyjać będzie kształtowaniu tolerancji czy wręcz akceptacji wobec nich ze strony społeczeństwa większościowego. Jednak zalecenia Komitetu Ekspertów dotyczą innej kwestii, tzn. miejsca w centralnym programie nauczania zagadnień dotyczących historii i kultury społeczności używającej danego języka mniejszościowego czy regionalnego. Ten wątek został w *II Raporcie...* poruszony bardzo ogólnie, a jest niezwykle istotny dla całokształtu funkcjonowania w społeczeństwie języków mniejszościowych czy regionalnych. Być może wynika to z faktu, iż w podstawach programowych, a co za tym idzie i w programach nauczania, poświęcono niewiele miejsca wiedzy o historii i kulturze społeczności użytkowników języków mniejszościowych i regionalnego.

h)

Ad 67, 151, 237, 321, 404, 488, 572

Przedstawiciele społeczności użytkowników języków mniejszościowych wielokrotnie zwracali uwagę na niedoskonałość obecnego systemu doskonalenia nauczycieli w zakresie języków mniejszościowych. Kwestie te są scedowane na samorząd terytorialny szczebla wojewódzkiego, który nie zawsze dostrzega wagę problemu. Nie dostrzegana jest też często specyfika edukacji w zakresie języków mniejszościowych i regionalnych w porównaniu z innymi przedmiotami nauczanyymi w szkole. Brakuje też rozwiązań tej kwestii na szczeblu ogólnokrajowym, co jest szczególnie istotne w przypadku języków, których użytkownicy są rozproszeni na terenie różnych województw. Są regiony, gdzie nie ma w ogóle doradztwa metodycznego i szkoleń dla nauczycieli języków mniejszościowych, co powoduje, że część nauczycieli nie jest objęta szkoleniami lub jest to możliwe tylko dzięki oddolnym lub nieformalnym inicjatywom. Wartym rozważenia jest powołanie w przypadku mniejszości narodowych centralnych ośrodków (czy ośrodka) doskonalenia nauczycieli obejmujących

swą opieką wszystkich nauczycieli uczących języków lub w językach mniejszościowych i języku regionalnym.

Zawartą w *II Raporcie...* informację, iż „istnieje możliwość zdobycia kwalifikacji niezbędnych do nauczania języków: białoruskiego, niemieckiego, łemkowskiego, litewskiego, ukraińskiego, ormiańskiego, czeskiego, rosyjskiego, słowackiego i hebrajskiego w trakcie studiów na kierunkach filologicznych wyższych uczelni”, należałoby uzupełnić, iż są to klasyczne filologie obce, gdzie dany język jest wykładany jako język obcy a nie rodzimy (mniejszościowy). Tak więc przyszli nauczyciele uzyskują tam kwalifikacje i umiejętności nie w pełni odpowiadające specyfice nauczania języka ojczystego.

i)

Ad 70, 154, 240, 324, 407, 491, 575

Zalecenie Komitetu Ekspertów postulujące, „aby ustanowić organ nadzorczy odpowiedzialny za monitorowanie podjętych działań oraz osiągniętego postępu we wprowadzaniu i rozwijaniu nauczania w języku ukraińskim i do sporządzania publicznych raportów okresowych” zostało przyjęte przez środowiska mniejszościowe z wielką nadzieją. Funkcjonowanie systemu oświaty mniejszościowej wymaga stałego monitoringu i wsparcia. Jako członek zespołu opracowującego jedną ze strategii rozwoju oświaty oraz członek Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych ze zdziwieniem dowiedziałem się z *II Raportu...*, że oba te gremia, do których należę (czy należałem) są podstawowymi organami realizującymi „Monitorowanie działań i postępu w rozwijaniu nauczania języków mniejszościowych” (s. 50). Wydaje się, że gremia te, w dużym stopniu składające się z osób działających w nich na zasadzie wolontariatu (ze strony przedstawicieli mniejszości) trudno uznać za „organ lub organy odpowiedzialne za monitorowanie podjętych środków i postępu osiągniętego we wprowadzaniu i rozwijaniu nauczania języków regionalnych lub mniejszościowych oraz do sporządzania okresowych raportów na temat dokonanych ustaleń, które zostaną podane do publicznej wiadomości”. Tym bardziej, że ich członkowie (przynajmniej niektórzy) nie mają świadomości, że są członkami podstawowych organów sprawujących taki monitoring.

Zespoły opracowujące strategie oświaty poszczególnych języków, jak mówi sama ich nazwa, były powoływane *ad hoc*, w dużym stopniu działały na zasadzie wolontariatu. Z pewnością nie są też organami stale funkcjonującymi, np. zespół przygotowujący *Strategię rozwoju oświaty ukraińskiej* od czasu przyjęcia jej ostatecznego tekstu w 2011 r. nie spotkał się więcej. Trudno więc uznać, że cokolwiek monitoruje.

Z kolei Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych jest organem opiniodawczo-doradczym Prezesa Rady Ministrów RP, zajmującym się wszystkimi

aspektami funkcjonowania mniejszości w państwie. Wśród zadań Komisji Wspólnej wymienionych art. 23 Ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2005 r., poz. 141) nie wymieniono monitoringu w sferze oświaty, podobnie odpowiednich zapisów, tak sytuujących ten organ, nie zawiera „Regulamin pracy Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych”. Komisja Wspólna nie posiada też odpowiednich instrumentów organizacyjnych, by mogła zajmować się ona monitorowaniem kwestii oświatowych z niezbędną intensywnością. W skład Komisji wchodzi jeden lub dwóch przedstawicieli danej społeczności, działających w Komisji nieodpłatnie obok wykonywania swej pracy zawodowej, tak więc monitoring, o jakim mowa w zaleceniach Komitetu Ekspertów, jest z ich strony niewykonalny fizycznie i czasowo. Poza tym większość jej członków nie specjalizuje się w problematyce oświatowej, co jest niezbędne dla profesjonalnego monitoringu.

Powstanie odpowiedniego organu lub organów monitorujących edukację w zakresie języków mniejszościowych i regionalnego, co postuluje Komitet Ekspertów, jest ze wszech miar potrzebne. Trudno uznać, że obecnie ten postulat został spełniony. W celu spełnienia stojących przed nim zadań musi to być organ profesjonalny, działający stale (a nie dorywczo), oparty na pracy zawodowej (a nie tylko wolontariacie), posiadający odpowiednie zaplecze eksperckie oraz instrumenty prawne i instytucjonalne. Oczywiście jak najbardziej może on być związany z KWRiMNiE, np. podporządkowany jej. Wydaje się, że taki organ lub oddzielne organy (lub struktury podrzędne w ramach jednego organu) dla każdego z języków, powinny zostać powołane na drodze ustawowej i mieć odpowiednie umocowanie instytucjonalne.

A. 21. Uwagi

Art. 10

2.

b)

Ad 79, 163, 333, 416, 499, 585

Warto zwrócić uwagę, że „Komitet Ekspertów zachęca władze polskie do określenia, we współpracy z mówiącymi w języku (...), na jakich obszarach mówiący po (...) są tradycyjnie obecni”. Z zapisu tego można wnioskować, iż ustalenie, „na jakich obszarach mówiący po (...) są tradycyjnie obecni” powinno być dokonane „we współpracy z mówiącymi w języku”, a więc nie tylko na podstawie danych urzędowych ustalonych jednostronnie przez organ państwowy na podstawie spisu ludności. W *II Raporcie...* nie ustosunkowano się do tej kwestii.

Należy także podkreślić, że wprowadzenie języka mniejszościowego jako języka pomocniczego nie dokonuje się w Polsce automatycznie po przekroczeniu 20 % (po ewentualnej nowelizacji ustawy – 10 %) osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących jednostkę podziału terytorialnego. Przekroczenie progu oznacza tylko prawo do zabiegania o wprowadzenie własnego języka jako języka pomocniczego u lokalnych władz samorządowych, potrzebna jest bowiem uchwała rady gminy w tej sprawie.

Wydaje się, że zapis *II Raportu...* brzmiący: „W wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, powstanie możliwość używania jako języka pomocniczego języka ukraińskiego w 8 gminach” (s. 54) warto doprecyzować. Po pierwsze: zamiast „w wyniku nowelizacji” (takie sformułowanie sugeruje, że jest to fakt dokonany), właściwszym wydaje się: „w przypadku uchwalenia nowelizacji” (jesteśmy przecież dopiero na bardzo wstępnym etapie działań na rzecz nowelizacji ustawy o mniejszościach). Po drugie: nie powstanie „możliwość używania jako języka pomocniczego”, lecz możliwość uchwalenia przez radę gminy uchwały o wyrażeniu zgody na wprowadzenie języka pomocniczego, co jest konieczne do wpisania gminy do Urzędowego Rejestru Gmin i Powiatów, w których używany jest język pomocniczy, dopiero to da możliwość używania języka jako pomocniczego. Różnica jest dość istotna, ponieważ rada gminy może nie przyjąć takiej uchwały o wyrażeniu zgody na wprowadzenie języka pomocniczego i wtedy użytkownicy języka mniejszościowego nie będą mogli używać go jako pomocniczego, nawet w przypadku przekroczenia progu określonego w ustawie. Ustawa stwarza możliwość, jednak decyzję w tej kwestii podejmuje rada gminy i od niej zależy czy prawo mniejszości do używania języka pomocniczego będzie realizowane czy też nie. Gdy Rada Gminy uzna to za potrzebne – będzie realizowane, jeżeli nie – język mniejszościowy nie stanie się pomocniczym.

Jak trafnie zauważono w *II Raporcie...* (s. 55), MAiC mogło do gmin, gdzie próg 20 % został przekroczony, jedynie wystąpić „z informacją dotyczącą możliwości wprowadzenia na terenie gminy języków mniejszości jako języka pomocniczego”, natomiast decyzję o wyrażeniu na to zgody może, lecz nie musi podjąć rada gminy. Wydaje się, że ten zapis ustawy zbyt uzależnia prawa osób używających języki mniejszościowe lub język regionalny od decyzji lokalnych władz samorządowych.

B. 21. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W Raporcie (w odniesieniu do pkt 27) zostały podane informacje dotyczące pozyskiwania przez organy administracji rządowej danych liczbowych dotyczących użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego: danych o liczbie

członków stowarzyszeń narodowościowych i etnicznych w Polsce (w tym zrzeszających użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego) zbieranych przez Główny Urząd Statystyczny, danych dotyczących nauczania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w ramach Systemu Informacji Oświatowej oraz informacji o liczbie odbiorców zadań finansowanych/współfinansowanych z budżetu Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji w ramach wspierania zadań służących podtrzymaniu tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języków mniejszościowych oraz języka regionalnego.

W odniesieniu do kwestii wprowadzania języków pomocniczych należy wskazać, że zgodnie z polskim ustawodawstwem regulującym kwestie wprowadzania języków pomocniczych, wpis gminy do Urzędowego Rejestru gmin, w których używany jest język pomocniczy, dokonywany jest na podstawie wniosku, do którego załącznik stanowi uchwała rady gminy o wyrażeniu zgody na wprowadzenie języka pomocniczego. Należy podkreślić, że w Raporcie jest mowa o możliwości (prawie) do używania języków mniejszościowych oraz języka regionalnego jako języków pomocniczych.

A. 22. Uwagi

g)

Ad 81, 83, 165, 252, 255, 335, 418, 420, 501, 503, 588, 589

Wydaje się, że sformułowanie z *II Raportu...*: „Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia używanie dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność” (s. 59), choć prawdziwe, jest nie do końca precyzyjne. Aby społeczność posługująca się językiem mniejszościowym mogła z tej możliwości skorzystać musi uzyskać akceptację lokalnej większości, przy tym podwójną – mieszkańców miejscowości, w której ta nazwa miałaby być używana oraz lokalnej władzy – rady gminy, tak więc *de facto* jest to prawo z którego bardzo trudno skorzystać, jeżeli nie ma pełnej akceptacji ze strony większości dla obecności społeczności mniejszościowej i jej języka w sferze publicznej. Realną sytuację pokazuje stwierdzenie z *II Raportu...*: „Do dnia dzisiejszego do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie wpłynął żaden wniosek o ustalenie dodatkowej nazwy w języku ukraińskim” (s. 59). Warto podkreślić, że taki wniosek może złożyć do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji rada gminy, czyli lokalny samorząd, a nie społeczność mniejszościowa. Oznacza to, że w przypadku mniejszości ukraińskiej (ale także innych) możliwość używania „dodatkowych nazw na obszarach, gdzie dana grupa językowa występowała tradycyjnie, bez względu na ich obecną liczebność” ma na razie znaczenie wyłącznie teoretyczne. Biorąc pod uwagę fakt, że mniejszość ukraińska jest aktywną

i korzystającą ze stworzonych przez przepisy prawa możliwości działania na rzecz zachowania swej tożsamości, można stwierdzić, iż taka sytuacja nie jest wynikiem jej braku aktywności, lecz braku realnej możliwości skorzystania z tego prawa. W dużym stopniu zależy to przecież od atmosfery społecznej, ze strony mniejszości istnieje obawa, że w wielu przypadkach taki formalny postulat mniejszości ukraińskiej mógłby spotkać się z nieprzychylnym przyjęciem ze strony większości i mógłby pogorszyć sytuację społeczności posługującej się językiem ukraińskim, tam, gdzie jest nieliczną.

Ten przepis w dużej mierze pozostanie teoretycznym, jeżeli nie zostanie podjęta wyłożona praca ze strony władz publicznych na rzecz stworzenia dobrej atmosfery wokół społeczności mniejszościowych i akceptacji dla funkcjonowania języków mniejszościowych w sferze publicznej. Stąd niezwykle pozytywnie należy ocenić wystąpienie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji „do gmin [...] z informacją dotyczącą możliwości wprowadzenia na terenie gminy dodatkowych nazw w językach mniejszości”, o którym mowa w II Raportie... (s. 61). Wydaje się, że takie działania, a także konferencje i szkolenia dla przedstawicieli samorządu w zakresie praw językowych mniejszości i użytkowników języka regionalnego, powinny być przeprowadzane systematycznie i być elementem stałych działań organów państw odpowiedzialnych za politykę językową.

Należałoby doprecyzować zapis *II Raportu...* brzmiący: „w wyniku nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, powstanie możliwość ustalenia dodatkowych nazw w języku ukraińskim bez konieczności przeprowadzania konsultacji w 8 gminach” (s. 59). Biorąc pod uwagę stan zaawansowania nowelizacji, właściwszą wydaje się forma: „w przypadku uchwalenia nowelizacji ustawy...”. Poza tym możliwość ustalenia dodatkowych nazw w języku ukraińskim bez konieczności przeprowadzania konsultacji pojawi się dopiero po przyjęciu odpowiedniego wniosku przez radę gminy, ustawa – analogicznie jak w przypadku języka pomocniczego – stwarza możliwość, jednak decyzję w tej kwestii podejmuje rada gminy i od niej zależy czy prawo mniejszości do używania nazw dodatkowych w języku mniejszościowym będzie realizowane czy też nie.

W *II Raportie...* zabrakło ważnej informacji, o ile zwiększyła się po ostatnim spisie liczba gmin, gdzie dodatkowe nazwy miejscowości w języku mniejszości mogą być ustalone na wniosek rady gminy bez konieczności przeprowadzenia konsultacji.

A. 23. Uwagi

Art. 11

1.

a)

Ad 91, 176, 342, 428, 511, 597

W tym fragmencie *II Raportu...* zabrakło informacji o problemach z funkcjonowaniem audycji w językach mniejszościowych w niektórych mediach publicznych. Zdarza się przecież, że programy są likwidowane lub zawieszane bez uzgodnień ze społecznością, do której są kierowane. Wątpliwości budzą czasem godziny nadawania tych audycji. Nie wypracowano też sprawnych mechanizmów monitorowania wykonywania przez media publiczne misji w zakresie używania języków mniejszościowych.

Niezwykłe obiecująco brzmi natomiast deklaracja, iż „Rozwój radiofonii i telewizji cyfrowej, zarówno w przypadku nadawców publicznych, jak i koncesjonowanych, przyczyni się do pełnego zaspokojenia potrzeb użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego w zakresie programowym w przyszłości” (s. 63).

W *II Raporcie...* wspomina się o nadawanym w czerwcu 2012 r. na antenie Radia Rzeszów serwisie informacyjnym w języku ukraińskim w związku z Mistrzostwami Europy w Piłce Nożnej (s. 65). Wydaje się, że był on raczej przejawem współpracy międzynarodowej polsko-ukraińskiej, a nie formą realizowania praw językowych użytkowników języka mniejszościowego, choć z pewnością korzystali oni z tej możliwości usłyszenia ojczystego języka.

A. 24. Uwagi

c) i d)

Ad 93, 178, 344, 430, 513, 599

Ad 95, 180, 346, 432, 515, 601

Wdaje się, że w przypadku projektów medialnych, realizowanych przez społeczności użytkowników języków mniejszościowych i regionalnego przy wsparciu finansowym Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, zaprezentowanych w tym fragmencie *II Raportu...*, korzystnym byłoby podanie lat, w jakich poszczególne projekty były realizowane. Nie wszystkie z nich były realizowane przez pełne cztery lata (2011-2014).

B. 24. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

W Raporcie zostały przedstawione przykłady zadań, które otrzymały wsparcie finansowe z budżetu państwa w latach 2011-2014, nie zawarta została natomiast informacja, że zadania te były realizowane przez pełne 4 lata.

A. 25. Uwagi

e)

Ad 270, 350, 436, 609

Pewne wątpliwości może budzić sformułowanie: „Wsparcie finansowe uzależnione jest jednak od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowanych wydawców” (s. 75).

Oczywiście, aby wsparcie finansowe zostało udzielone organizacja danej społeczności musi o nie wystąpić, natomiast samo przyznanie dotacji i jej wysokości zależy od decyzji Ministra Administracji i Cyfryzacji. Zazwyczaj wsparcie finansowe jest niższe od zgłoszonego zapotrzebowania, tzn. kwoty wnioskowanej dotacji.

B. 25. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Wsparcie finansowe uzależnione jest od wysokości środków zapisanych w ustawie budżetowej na zadania realizowane na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, udzielane jest po weryfikacji złożonego wniosku o udzielenie dotacji i zawartego w nim planu finansowego zadania.

A. 26. Uwagi

g)

Ad 103, 189, 274, 354, 440, 523, 613

Działania na rzecz wspierania szkoleń dziennikarzy i innych pracowników mediów mniejszościowych są niewystarczające.

A. 27. Uwagi

Art. 12

1.

a) – c)

Ad 109, 195, 280, 360, 446, 529, 622

Ad 110, 196, 281, 361, 447, 530, 623

Ad 111, 197, 282, 362, 448, 531, 624

Dotacje Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji są podstawowym źródłem finansowania działań kulturalnych mniejszości, w tym różnych formy dostępu do dzieł tworzonych w językach mniejszości, ich tłumaczeń na inne języki czy też tłumaczeń na języki mniejszościowe dzieł, które powstały w innych językach. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż środki w budżecie państwa przeznaczone na wspieranie zadań związanych z kulturą mniejszości utrzymują się od kilku lat na podobnym poziomie i większość nowych projektów zgłaszanych przez organizacje mniejszościowe otrzymuje dofinansowania. Często organizacje rezygnują ze zgłaszania wniosków o dofinansowanie nowych inicjatyw, mimo potrzeby podjęcia takich działań, gdyż składanie ich jest nieracjonalnym nakładem pracy, gdy szanse na pozyskanie dotacji są niewielkie. Wiele wniosków nie otrzymuje z kolei finansowania, co warto odnotować w *II Raporcie... Z treści II Raportu...* można by wyciągnąć wniosek, że inicjatywy są finansowane, jeśli tylko mniejszości zgłoszą takie zapotrzebowanie („Wsparcie finansowe uzależnione jest od zgłoszenia zapotrzebowania przez zainteresowanych wydawców”, ss. 81, 89, 92).

B. 27. Stanowisko Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Nieprawdziwą jest informacja, że większość nowych projektów zgłaszanych do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji nie otrzymuje wsparcia finansowego z budżetu państwa. Wszystkie zgłaszane wnioski o dotacje podlegają ocenie w takim samym trybie, niezależnie od tego czy są to zadania realizowane od wielu lat, czy też nowe.

A. 28. Uwagi

d)

Ad 112, 198, 283, 363, 449, 532, 625

Niestety uwzględnianie języków i kultur mniejszościowych przez polskie instytucje kultury nie odpowiada potrzebom i standardom wprowadzonym przez Kartę. Stwierdzenie z *II Raportu...*, iż „Polskie instytucje kultury uwzględniają w organizowanych przedsięwzięciach kulturalnych języki mniejszościowe oraz język regionalny” (s. 94) jest oczywiście prawdziwe, ponieważ w jakimś stopniu uwzględniają, jednak wydaje się, że w stopniu niewystarczającym.

e)

Ad 113, 199, 284, 364, 450, 533, 626

Trudno zgodzić się z generalnym stwierdzeniem z *II Raportu...*, iż „Instytucje kultury, które prowadzą działalność skierowaną m.in. do użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego posiadają pracowników posługujących się wspomnianymi językami w różnym stopniu zaawansowania” (s. 95). Są oczywiście takie instytucje, jednak często w instytucjach kultury nie uwzględnia się też faktu funkcjonowania na danym terenie kultur i języków mniejszościowych, często nie ma tam pracowników znających te języki. Warto przeprowadzić monitoring w tej kwestii.

Podany przykład Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu jest niezbyt trafiony, gdyż znajomość języków, które są także mniejszościowymi, przez pracowników tej instytucji nie wynika z potrzeb użytkowników języka mniejszościowych, lecz przede wszystkim innych odwiedzających.

f)

Ad 114, 200, 285, 365, 451, 534, 627

Nie odpowiada rzeczywistości teza z *II Raportu...*, iż: „Użytkownicy języków mniejszościowych oraz języka regionalnego mają możliwość uczestniczenia regularnie w planowaniu działań kulturalnych poprzez udział w procesie podziału środków finansowych przeznaczonych na ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego” (s. 95).

Użytkownicy języków mniejszościowych oraz języka regionalnego nie biorą udziału w procesie podziału wspomnianych powyżej środków finansowych. Użytkownicy języków mniejszościowych oraz języka regionalnego, a ściślej mówiąc skupiające i reprezentujące ich organizacje pozarządowe zgodnie z ustaloną przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji i zaopiniowaną przez Komisję Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych procedurą składają do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji wnioski o przyznanie dotacji. Wnioski te są rozpatrywane przez Komisję Rozpatrującą Wnioski. Nie jest prawdą, że w skład tej Komisji „wchodzi przedstawiciele użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego” (s. 95). Jej członkami są trzej niezależni eksperci specjalizujący się w problematyce mniejszości narodowych i etnicznych oraz języków mniejszościowych i regionalnego, jedynie wskazani przez stronę mniejszościową Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, żaden z nich nie należy do społeczności mniejszościowych. Trudno więc uznać ich za przedstawicieli „użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego” (s. 95). Do niedawna większość członków tej komisji stanowili urzędnicy Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, dopiero ostatnio zmniejszono jego liczbę przedstawicieli w Komisji Rozpatrującej Wnioski.

Warto jednak podkreślić, że Komisja Rozpatrująca Wnioski jedynie proponuje podział dotacji na poszczególne projekty, zaś ostateczną decyzję o przyznaniu dotacji podejmuje Minister Administracji i Cyfryzacji, który nie jest w żaden sposób ograniczony propozycjami Komisji Rozpatrującej Wnioski. Taką pozycję ministra, jako dysponenta dotacji, wielokrotnie podkreślali przedstawiciele strony rządowej, gdy przedstawiciele mniejszości zgłaszali swe wątpliwości w związku z nieuwzględnianiem opinii Komisji Rozpatrującej Wnioski. Dopiero po decyzji ministra o podziale dotacji jest o niej informowana Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, która może jedynie wyrazić opinię w sprawie podziału środków (zgodnie z art. 23 ust. 2 pkt. 4 ustawy o mniejszościach), nie mając wpływu na decyzje w tym zakresie. Podsumowując: nieuprawnionym jest stwierdzenie, że „Użytkownicy języków mniejszościowych oraz języka regionalnego mają możliwość uczestniczenia regularnie w planowaniu działań kulturalnych poprzez udział w procesie podziału środków finansowych”.

Nieprzekonywująco brzmi stwierdzenie, iż „administracja rządowa zapewnia użytkownikom języków mniejszościowych oraz języka regionalnego bezpośredni udział w pracach mających na celu tworzenie obiektów kulturalnych, czego przykładem było opracowanie projektu Instytucji Kultury Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz języka Regionalnego w ramach grupy roboczej Komisji Wspólnej” (s. 95). Szerzej na ten temat poniżej. Warto jednak zwrócić uwagę, że trudno „opracowanie projektu Instytucji Kultury Mniejszości

Narodowych i Etnicznych oraz języka Regionalnego” uznać za istotny „udział w pracach mających na celu tworzenie obiektów kulturalnych”, chociażby z tego powodu, iż działania te nie zwińczyły się powstaniem żadnego obiektu czy instytucji kultury, i nie widać perspektywy, aby tak miało się stać na podstawie koncepcji zaproponowanej przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji.

g)

Ad 115, 201, 286, 452, 535, 628

Kwestia braku istnienia instytucji kultury mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności używającej języka regionalnego, tworzonych i zarządzanych przez samych użytkowników języków mniejszościowych i języka regionalnego, a będących instytucjami publicznymi i stale podmiotowo finansowanymi ze środków publicznych, jest podstawowym problemem w życiu kulturalnym mniejszości narodowych w Polsce. Kultura mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności używającej języka regionalnego jest jedyną sferą kultury w Polsce nie mającą odpowiedniego zabezpieczenia instytucjonalnego. Istnieją w Polsce najróżniejsze instytucje kultury, mające zapewnione stałe finansowanie ze środków publicznych i zajmujące się wszelkimi sferami kultury. Jedyną sferą kultury, gdzie podstawowe zadania spadają na podmioty, które są organizacjami pozarządowymi, a nie publicznymi instytucjami kultury, jest właśnie kultura mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności używającej języka regionalnego. Jest to przejawem nierównego traktowania obywateli. Powoduje też, iż nie są zapewnione odpowiednie warunki dla zachowania i rozwoju języków mniejszościowych i języka regionalnego oraz związanych z nimi kultur.

Stąd przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności używającej języka regionalnego, w tym również niżej podpisany, wielokrotnie podnosili kwestię potrzeby powołania takich instytucji. W ramach prac KWRiMNiE powołana została grupa robocza. Niestety, propozycja rozwiązań prawnych, którą przedstawiła strona rządowa nie została zaakceptowana przez stronę mniejszościową na posiedzeniu plenarnym Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, ponieważ nie dawała odpowiednich gwarancji wpływu przedstawicieli mniejszości na ich funkcjonowanie, oznaczała też ograniczenia w dofinansowaniu działalności kulturalnej organizacji pozarządowych reprezentujących mniejszości, które zdecydowałyby się na jej powstanie. Jedynie jedna przedstawicielka jednej z mniejszości (odwołana zresztą ostatnio przez swoją społeczność) poparła propozycję rządową. Prace w celu powołania Instytutu Mniejszości Łemkowskiej podjęte na podstawie modelu, proponowanego przez stronę rządową, zakończyły się

niepowodzeniem. Trudno nie uznać tego za potwierdzenie słuszności oceny tego modelu, dokonanej przez zdecydowaną większość przedstawicieli mniejszości w Komisji Wspólnej. Brak wypracowania dobrego modelu instytucji kultury mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności używającej języka regionalnego, który byłby do przyjęcia dla społeczności użytkowników języków mniejszościowych i języka regionalnego, ma niezwykle negatywne skutki dla tych języków i kultur.

W *II Raporcie...* zwraca się uwagę na znaczenie dotacji podmiotowych przyznawanych dla organizacji pozarządowych mniejszości narodowych (s. 97). Są bardzo istotne i dają możliwość bardziej stabilnego funkcjonowania tych organizacji, co bardzo istotne, gdyż muszą one *de facto* zastępować instytucje kultury. Jednak taka forma finansowania nie zapewnia stabilności funkcjonowania. Dotacje podmiotowe przyznawane są bowiem w formie jednorocznych grantów, bez gwarancji ciągłości finansowania w kolejnych latach (choć zazwyczaj są kontynuowane), są o dość ograniczonej wysokości, decyzja o ich przyznaniu i wysokości zapada w drugiej połowie grudnia, a pierwsze środki docierają najwcześniej w drugiej połowie stycznia. Nie ma też żadnych stałych dotacji na działalność merytoryczną. Na każdy projekt koniecznym jest składanie oddzielnych wniosków jednorocznych. To wszystko nie gwarantuje pełnowartościowego życia kulturalnego społeczności użytkowników języków mniejszościowych i języka regionalnego.

W przypadku, gdyby istniały stabilne i finansowane ze środków publicznych instytucje kultury mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności używającej języka regionalnego, obecny system byłby wystarczający jako uzupełnienie działań instytucjonalnych. W chwili obecnej, gdy jest on podstawowym źródłem finansowania ze środków publicznych kultury mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności używającej języka regionalnego, z pewnością nie może być uznany za wystarczający.

Koniecznym wydaje się znalezienie w najbliższej przyszłości modelu funkcjonowania instytucji kultury mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności używającej języka regionalnego, który byłby satysfakcjonujący i do przyjęcia zarówno dla strony rządowej, jak i dla społeczności posługujących się językami mniejszościowymi i językiem regionalnym oraz gwarantowałby ich stabilność na podobnym poziomie jak innych publicznych instytucji kultury w tym kraju.

W ostatnim akapicie dotyczącym tego punktu wspomniano, że „polskie instytucje kultury zajmują się gromadzeniem i prezentacją dzieł powstałych w językach mniejszościowych oraz w języku regionalnym” (s. 99). Wydaje się to naturalnym i wręcz oczywistym, iż publiczne instytucje kultury zajmują się także kulturami i językami, funkcjonującymi na terytorium państwa. Podano tu bardzo dobry przykład Ośrodka Pogranicze – Sztuk, Kultur, Narodów

w Sejnach, ta zasłużona instytucja odgrywa wielką rolę w budowaniu w społeczeństwie polskim zrozumienia dla wielokulturowości i potrzeby akceptacji odmienności kulturowej. Można by dodać wiele innych polskich publicznych instytucji kultury, które zajmują się także dziedzictwem kulturowym i językowym społeczności posługujących się językami mniejszościowymi i językiem regionalnym. Można tu wspomnieć chociażby jedną z najważniejszych instytucji kultury w Polsce – Bibliotekę Narodową i sieć 15 innych bibliotek, które mają ustawowy obowiązek gromadzić całą produkcję wydawniczą wydawaną w Polsce (w tym także w językach mniejszościowych i w języku regionalnym oraz o kulturach z nimi związanych) i otrzymują od wydawców bezpłatnie egzemplarze obowiązkowe. Warto jednak zwrócić uwagę, że to wszystko nie może w żadnym stopniu zastąpić odrębnych instytucji działających na rzecz języków mniejszościowych i języka regionalnego oraz kultur z nimi związanych, które zostaną tworzone i będą zarządzane przez samych użytkowników języków mniejszościowych i języka regionalnego, a będą instytucjami publicznymi i stale podmiotowo finansowanymi ze środków publicznych, tak jak większość instytucji kultury w tym kraju.

3.

Ad 118, 204, 289, 371, 455, 538, 631

Z przykrością należy skonstatować, iż nie zbyt często się zdarza, by w ramach polityki kulturalnej Rzeczypospolitej Polskiej prowadzonej za granicą uwzględniano w odpowiedni sposób języki mniejszościowe i regionalny oraz kultury, którym one odpowiadają. Uogólniające stwierdzenie, że „Polskie placówki dyplomatyczne, w ramach polityki kulturalnej prowadzonej za granicą, promują języki mniejszościowe oraz język regionalny” (s. 100) jest zbyt optymistycznym.

Art. 14

a)

Niezwykle istotną jest kwestia kontaktów użytkowników języków mniejszościowych z Polski z użytkownikami tych języków z innych państw, gdzie ten sam język jest używany w identycznej lub podobnej formie w dziedzinie kultury, edukacji, informacji (s. 103). W przypadku mniejszości ukraińskiej poważnym ograniczeniem tych kontaktów jest system wizowy, który utrudnia podtrzymywanie kontaktów z osobami używającymi języka ukraińskiego na Ukrainie.

W przypadku działań kulturalnych wizy są teoretycznie bezpłatne, jednak polskie placówki konsularne wymagają składania wniosków wizowych za pośrednictwem agencji wizowych, co wymusza wnoszenie opłat i wydłuża czas otrzymania wizy. Polskie placówki konsularne ustaliły kategorie osób, które mogą składać wnioski wizowe bezpośrednio w placówkach

konsularnych, nie ponosząc opłat i szybciej otrzymując wizy. Są w tym gronie m.in. przedstawiciele polskiej mniejszości narodowej na Ukrainie, nie ma natomiast w tym gronie osób, które przybywają do Polski w ramach kontaktów „pomiędzy użytkownikami tego samego języka w zainteresowanych państwach”, w tym na zaproszenie organizacji użytkowników języka ukraińskiego w Polsce. Wydaje się, że osoby przybywające do Polski na zaproszenie organizacji mniejszości narodowej powinny mieć możliwość korzystania z preferencyjnego sposobu ubiegania się o wizy, gdyż stanowiłoby to realizację zaleceń Komitetu Ekspertów i sprzyjałoby „kontaktom pomiędzy użytkownikami tego samego języka w zainteresowanych państwach na polu kultury, edukacji, informacji, szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego”. Polskie placówki konsularne nie dostrzegają wagi tego problemu.

b)

Niestety nie zawsze w ramach współpracy transgranicznej między podmiotami samorządowymi uwzględnia się fakt istnienia w Polsce mniejszości ukraińskiej, czasem jest on ignorowany, szczególnie tam, gdzie mniejszość jest mniej liczna i nie funkcjonuje w przestrzeni publicznej.

II Raport dla Sekretarza Generalnego Rady Europy z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych jest dokumentem kluczowym dla społeczności użytkowników języków mniejszościowych oraz języka regionalnego. Zrozumiałym jest, że podkreślano w nim to, co rząd polski zrobił pozytywnego, a takich sfer jest wiele. Z perspektywy użytkowników tych języków nie mniej istotnym jest jednak także to, czego jeszcze nie zrobiono dla pełnej implementacji postanowień Karty.

W społeczeństwie polskim, które przez dziesięciolecia funkcjonowało w atmosferze społeczeństwa monoetnicznego, nie zawsze używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego traktowane jest jako coś naturalnego. Stąd ważne są dobre uregulowania prawne, wsparcie struktur państwowych dla przestrzegania praw językowych mniejszości, a także dla edukacji społeczeństwa oraz tworzenia przyjaznej atmosfery wokół języków mniejszościowych i języka regionalnego.

*Kursywą zaznaczono przypisy Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.